

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VIII istungjärk.

175. koosolek.

22. oktoobril 1931.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Teatamine komisjoni antud seaduseel-nõust.
3. Komisjonide täiendavad valimised.
4. 25 Riigikogu liikme arupärimine Vabariigi Valitsusele Tartu Saksa teoloogilis-filosoofilise eraakadeemia kohta.
5. a) Sotsiaalkomisjoni esitis, võtta teadmiseks konventsiooni eelnõu naiste töötamise kohta enne ja pärast sünnitamist.
b) Sooviavaldus esitise juurde.
6. Avarii ja dispashi seadus — I lugemisel.
7. Maaseadusega võõrandatud maade peale kinnistatud hüpoteekide kustutamise seadus — I lugemisel.
8. A. Lauri erakorraline teadaanne.
9. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
10. Kohtumaksude ja -kulude seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 10.15 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

1. Päevakorra täiendamine.

J. Loosalu' ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised.

2. Teatamine komisjoni antud seaduseel-nõust.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. Eesti Maapanga 8% ümberlaenus-tamise pantlehtede väljaandmise seaduse rahaasjanduse komisjoni.

3. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

üldkomisjoni J. Zimmermann'i asemele A. Laur.

4. 25 Riigikogu liikme arupärimine Vabariigi Valitsusele Tartu Saksa teoloogilis-filosoofilise eraakadeemia kohta.

Juhataja: Arupärimisele on alla kirjutatud 25 Riigikogu liiget, seega on arupärimine vastu võetud.

(Arupärimise tekst: „22. septembril s. a. avati Tartus Hariduse- ja sotsiaalministri poolt kinnitatud Saksa teoloogilis-filosoofiline eraakadeemia. Selle eraakadeemia avamise ettevalmistused on avalikkuse eest varjul hoitud, samal ajal kui Hariduse- ja sotsiaalministeerium isegi väiksema tähtsusega küsimuste ja kavatsuste kohta on informatsiooni andnud. Hariduse- ja sotsiaalministeerium on harilikult tähtsamate küsimuste otsustamisel, iseäranis õppeasutuste avamisel ja sulgemisel asjasthuvitatud ringkondade ja asjatundjate seisukohtadega arvestanud. Käesoleval juhul seda aga tehtud ei ole. Kuulu järgi ei ole selle küsimuse otsustamisel isegi ülikooli ega kiriku, kui asjasthuvitatud asutuste, arvamist päritud. Eraakadeemia õppejõud kannavad professori, dotsendi j.n.e. tiitleid, mis kuuluvad kõrgema teadusliku kvalifikatsiooni mõistesse. Neid tiitleid jagab eraakadeemiat ülalpidava ühingu nõukogu, mille teadusliku tasapinna kohta mingisuguseid nõudeid ei ole ja mille koosseis teadmata. Ei ole ka teada, kas eraakadeemia õppejõudude ja juhataja kinnitamisel on silmas peetud eraõppeasutuste seaduse nõudeid.

Eraakadeemia õppekavas on õppeaineid, mis ei kuulu ei teoloogia ega filosoofia distsipliinide hulka.

Kõike eeltoodut arvesse võttes on arupärijaile esitada Vabariigi Valitsusele järgmised küsimused:

1. Kas on Tartu teoloogilis-filosoofilise eraakadeemia kinnitamine Hariduse- ja sotsiaalministri poolt sündinud kooskõlas maksvate seadustega?

2. Kas on Hariduse- ja sotsiaalministeerium eelnimetatud eraakadeemia kinnitamisel arvesse võtnud ka ülikooli ja kiriku seisukohti?

3. Kas selle eraakadeemia põhikiri on otstarbekohane, eriti õppejõude ja korraldust käsitavas osas?

4. Kas eraakadeemia õppejõudude,

eriti juhataja kinnitamisel, on silmas peetud seaduse nõudeid?

5. Missuguse õppetooli juurde kuuluvad eraakadeemias selle „rektori“ poolt ettekantavad loengud baltluse ideedest?

Tallinn, 14. oktoobril 1931.

K. Baars. R. Penno. Arn. Schulbach. J. Lattik. J. Lehtman. A. Laur. J. Saar. G. Lorenz. J. Loosalu. A. Anderkopp. L. Raudkepp. O. Strandman. J. Järve. Osk. Köster. T. Kalbus. J. Zimmermann. J. Vilms. Aleks. Sternfeldt. Alex. Kornell. Joh. Fuks. Rud. Kuris. O. Kask. Theodor Tallmeister. Joh. Sikkar. M. Juhkam.“)

5. a) Sotsiaalkomisjoni esitis, võtta teadmiseks konventsiooni eelnõu naiste töötamise kohta enne ja pärast sünnitamist.

b) Sooviavaldus esitise juurde.

Sotsiaalkomisjoni aruandja L. J o h a n s o n: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rahvusvaheline tööbüroo, arutades naiste töötamist enne ja pärast sünnitamist, on selle küsimuse kohta vastu võtnud konventsiooni, milles ette nähtud naiste vabastamine tööst enne ja pärast sünnitamist ühes palgaga. Valitsus on esitanud selle konventsiooni Riigikogule teadmiseks. Sotsiaalkomisjon, seda küsimust arutades, jõudis aga seisukohale, et siin tegemist on sarnase konventsiooniga, mille teostamisel Eestis mingeid takistusi ei ole ja mis erilisi kulusid riigile peale ei pane. Vaadeldes haigusekindlustuse statistikat näeme, et sünnitajate arv on haigekassa liikmete keskel võrdlemisi väike, ja et haigekassa kuludest teevad need toetusesummad, mis välja tulevad anda, nii väikese osa, et see takistuseks ei või olla selle konventsiooni ratifitseerimiseks. Sünnijuhtude arv oli 1930. aastal 424, kuna haigekassades on aga liikmeid 41.000. 41.000 kohta 424 juhtu, see on iga saja kindlustuse kohta 2,8. Kui vaadata kulusid tuhandetes kroonides, siis läks haigekassa haiguse abirahadeks 369.000 krooni, kuna sünnituse-abirahad kõigest 21.000 krooni välja teevad. Üldse läks toetusteks 615.000 krooni ja sellest 21.000 krooni sünnituse-abirahadeks. Kui selle konventsiooni elluviimisega haigekassade poolt maksetavad sünnitusetoetuseraha kulud tõuseksid, siis mingit suurt tähtsust sellel konventsioonil haigekassade büdsheti seisukohalt ei ole, ja haigekassade ringkonnad ei leia takistusi selle konventsiooni elluviimiseks. Ka töösturitele

ei pane see peale erilisi makse, samuti ei pane ka töölistele, sest maksud on kindlaks määratud, ja haigekassadel on võimalik kulusid vastavalt tuludele reguleerida, nagu see otstarbekohane on. Nii on see kulude seisukohalt. Ka otstarbekohasuse seisukohalt keegi kindlasti konventsioonile vastu ei vaidle, kui emadele antakse teatud puhkus enne ja pärast sünnitamist. Tervishoidlikult on see põhjendamist leidnud. Kahtlemata on see kõigile Riigikogu liikmetele arusaadav, ja peale selle on Riigikogu liikmetel võimalik olnud nende andmetega, mis hiljuti kätte saadeti „Eesti Statistika“ kuukirjas, tutvuneda, kuidas meil Eestis surevusega ja sündivusega lood on. Kui vaadata teisi riike, siis võime näha, et terves reas riikes, neid on üles loetud seletuskirjas, ma juhiksin neile Riigikogu liikmete tähelepanu ja arvan, et Riigikogu liikmed on seletuskirja läbi lugenud ja on selle konventsiooni ratifitseerimise poolt.

Kõigil neil kaalutlustel tuli sotsiaalkomisjon otsusele, et seda konventsiooni ainult teadmiseks võtta ei saa, kuna teadmiseks võtmine tähendab päevakorrast ära võtmist. On kaks võimalust: ratifitseerida ja seadus ellu viia, või ainult teadmiseks võtta. Sotsiaalkomisjon leidis, et seaduseelnõu tuleb ellu viia, kuna see tarvilik on ja uusi kulusid ei too, vaid haigekassadel tuleb väljaminekuid natuke ümber korraldada. Siin on esitatud, nagu kodukord nõuab, positiivne eelnõu, „et riik otsustab võtta teadmiseks enne ja pärast sünnitamist käiva konventsiooni eelnõu.“ Sotsiaalkomisjoni ettepanek on, otsustada seda ettepanekut eitavalt, mis kodukorra järele positiivset kuju kannab, ning selle asemele võtta sooviavaldus, mis on seletuskirja lõppu võetud:

„Riigikogu avaldab soovi, et Vabariigi Valitsus esitaks Riigikogule ratifitseerimiseks esimese rahvusvahelise töökonverentsi poolt Washingtonis vastuvõetud naiste töötamise kohta enne ja pärast sünnitamist käiva konventsiooni eelnõu või esitaks vastava seaduseelnõu selle konventsiooni elluviimiseks.“

Teen ettepaneku,

see sooviavaldus vastu võtta, kuna aga esitis tagasi lükata.

Hariduse- ja sotsiaalminister J. P i i s k a r: Lugupeetud Riigikogu liikmed! See konventsioon esitati kevadel valitsuse poolt Riigikogule teadmiseks seepärast kõige-

pealt, et tööbüroo poolt maksmapandud korraldus nõuab, et valitsus teatava aja kestel kõik konventsioonid esitaks seaduseandlikule asutusele, kas vastuvõtmiseks või teadmiseks. Kuna aga ainult konventsiooniga ei saa teatud küsimust lahendada ja konventsiooni ratifitseerimisel on mõte siis, kui see sünnib ühel ajal vastava seadusega, ehk siis, kui seadus on vastu võetud.

Meie ei jõudnud kahjuks selleks tähtsajaks vastavat seaduseelnõu kokku seada, ja seepärast ei jäänud valitsusel teist teed, kui esitada see konventsioon teadmiseks. Nüüd on välja töötatud uus haigusekindlustuse seadus, mis lahendab need küsimused, mis päevakorral olevas konventsioonis ette on nähtud. See uus haigusekindlustuse seaduseelnõu on juba valitsuse komisjonis läbi vaadatud ja tuleb ligemal ajal valitsuse päevakorda, ja kui ta seal vastu võetakse, esitatakse ta juba ligemal ajal Riigikogule. Siis oleneb Riigikogust enesest, missuguse aja jooksul ta selle elnõu vastu võtab ja eeldused loob selleks, et valitsus saaks konventsiooni esitada ratifitseerimiseks. Selles mõttes on valitsus, teades komisjoni kevadist otsust, mis aruandja siin ette kandis sooviavalduse kujul — see otsus tehti kevadel — arvestanud: on sellekohane elnõu olemas ja võib ligemal ajal valitsusse ja sealt Riigikogusse tulla. Sellepärast on Riigikogu enese asi, kas ta tahab konventsiooni teadmiseks võtta eeldusega, et tal võimalus avaneb ligemas tulevikus seda ratifitseerida, või lükata see ettepanek tagasi, selles teadmises, et ligemal ajal tuleb vastav seaduseelnõu, ja siis valitsus võib esitada konventsiooni ratifitseerimiseks. Selles mõttes on valitsus püüdnud Riigikogu komisjoni sooviavaldusega arvestada ja on teatavaid eeltõid juba teinud.

K. T a m m: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Arutamiselolev konventsioon, mille Vabariigi Valitsus esitas Riigikogule teadmiseks võtmiseks, on sotsiaalkomisjonis siiski eitavalt otsustatud ja nimelt selle tõttu, et koalitsiooni ühe rühmaga, nimelt sotsialistliku töölispartei rühmaga ühines opositsioon, ja sellega sai siis küsimus eitavalt otsustatud, ehk küll muu osa koalitsioonist toetas valitsust, ja taheti nimelt seda esitist vastu võtta, tähendab, sellega konventsiooni ainult teadmiseks võtta. (V a h e l h ü ü e.) Minu mälestuse järgi koalitsiooni rühmad, välja arvatud sotsialistid, toetasid Vabariigi Valitsuse esitist. Rahvusvaheline praksis on niisugune, et konventsioon ratifitseeritakse alles siis, kui

teatud riigi oma enda seaduseandlust on nende nõuete kohaselt ümber konstrueeritud, mida nõuab konventsioon. On jätud see praktika, et tehakse paljutöötav käeliigutus, mida pärast igakord mitte täide ei viida. Eeltähendatud praktika on välja kujunenud mitme aasta eest, ja sellest peetakse üldiselt kinni. Kui meie praegu teadmiseks võtame Vabariigi Valitsuse esitise, ei tähenda see veel sugugi, et meie tahaksime küsimust maha matta ja et meil ei võiks tulevikus arutusele tulla konventsiooni ratifitseerimine. Kui meie nii talitame, siis talitame kooskõlas rahvusvahelise praktikaga ja talitame ka väga korrektelt. On ju küllalt riike, kes küll kuuluvad Rahvasteliitu, aga kes põrmugi ei reageeri rahvusvahelistel konverentsidel vastuvõetud konventsioonide peale. Käesolevas küsimuses näiteks on üheksa riiki, kes ei ole rahvusvahelisesse tööbüroosse mingit teadet saatnud mingi tähtaja jooksul. Siin peab ütleva, et kõige kultuurilisemad riigid, ma arvan, et kõige kultuurilisemaks riigiks tuleb lugeda Inglismaa, et Inglismaa üks neist on, kes sotsiaal-seaduseandluses väga kõrgel seisab, ja ometi tuletaksin teile meelde, et Inglismaa kuulub nende riikide hulka, kes käesoleva konventsiooni on tagasi lükanud 1921. aastal. Siis tuletaksin ma härradele meelde veel põlist vabariiki, kes kultuuriliselt ka väga kõrgel seisab, see on Helveetsia, ja Helveetsia on julgenud seda konventsiooni tagasi lükata, nimelt 1922. aasta 3. veebruaril. Sellest ei tuleks aga sugugi järeldada, et kui meie praegu selle konventsiooni teadmiseks võtame, et meil sama tahe oleks kui Inglismaal ja Helveetsial oli. Meil oleks täjellik võimalus igal ajal peale selle, kui meie oma sise-maalised seadused oleme kooskõlasse viinud konventsiooniga, ka konventsiooni enast ratifitseerida. Praegu aga tuleks minu arvates küsimust kaaluda ja jälgida, kuidas teised riigid selles küsimuses talitavad. Näiteks on käesoleva konventsiooni ratifitseerimise suhtes äraootavale seisukohale jäänud Austria, ehk tema küll sotsiaal-seaduseandluses esirinnas sammub. Samuti äraootavale seisukohale on asunud Prantsusemaa, Iiri vabariik, Holland. Konventsiooni vastavale asutusele edasi saatnud ilma mingisuguse saatekirjata või soovituseta Jaapan ja Uus-Meremaa, — nimelt ka sotsialistlik Uus-Meremaa ei ole otsekohe konventsiooni ratifitseerimist soovitanud.

Edasilükkamise poolt on olnud Soome, Rootsi, Norra.

Kõike seda arvesse võttes ja mitte tea-

des, mil kujul uus haigusekindlustuse seadus Riigikokku jõuab ja mil kujul see siin vastu võetakse, arvan, et oleks täiesti Eesti rahva ja riigi huvides, kui meie nüüd Vabariigi Valitsuse esitise vastu võtaksime. Nii et teen ettepaneku,

Vabariigi Valitsuse esitis vastu võtta.

Aruandja L. J o h a n s o n (lõpusõna): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra Tamm, asudes oma ettepaneku kaitsele, katsus näidata, nagu oleks sotsiaalkomisjonis koalitsioonirühmadest ainult sotsialistid selle konventiooni poolt hääletanud. Kuigi olla sellel oletusel, siis ei ole selles midagi halba — sotsialistid võiksid ka üksi selle poolt hääletada, kuid siiski seekord eriti soojalt toetati seda sotsiaalkomisjoni seisukohta ja selle konventsiooni elluviimist ka mõne teise koalitsiooni rühma poolt. Ainuke, kes vastu kõneles, oli härra Tamm. Härra Tamm läheb välja sellelt seisukohalt, et Vabariigi Valitsuse esitis tuleks kindlasti vastu võtta. Teiste küsimuste juures oleme näinud, et põllumeeste rühma esindajad väga sagedasti valitsuse ettepanekuid muudavad. Nii et midagi iseäralikku ei ole, kui Vabariigi Valitsuse esitise suhtes asuda eitavale seisukohale. Mis nüüd härra Tamme teistesse oletustesse puutub siis ei pea ka need paika. Praegu on olemas 3 võimalust konventsioonidega talitamiseks. Esiteks konventsioon ratifitseerida, teiseks seadusega ellu viia ja kolmandaks teadmiseks võtta.

Ratifitseerida tuleb neid, mis tahetakse ellu viia, teadmiseks võtta on need, mis tahetakse kalevi alla panna. Et see nii on, seda kinnitab meie praktika. Härra Hüner-son esitas ferve rea konventsioone teadmiseks, mis ka tehti. Kui vaatame stenogramme järelduste tegemiseks, siis on seal selgelt öeldud, et nende konventsioonide, mis võeti teadmiseks, elluviimiseks puuduvad võimalused. 12. rahvusvahelise töökongressi poolt on esitatud kinnitamiseks laeval veetavate suurte kolide kaalu tähendamise kohta käiv konventsioon. Seda tahetakse ellu viia, see on esitatud kinnitamiseks. Kui oleks härra Tamme seisukoht õige, siis tuleks see ka teadmiseks esitada. Nii et Rahvasteliit ei ole praktikast muutnud, vaid pigemini on see härra Tamme uuem praktika, millega oma seisukohti kaitseb. Meil on välja kujunenud kindel praktika ja see vastab Rahvasteliidu põhimõtetele ja selle järele tulevad ratifitseerida kõik need konventsioonid, mis tarvis

ellu viia. Siin selle juures ei ole näidatud, ei ole ka härra Tamm näidanud, et seda ellu viia ei saa, ei ole ka näidatud, et see kullud paneks ettevõtete või riigi peale, sellepärast ei ole ka ainelist takistust selle elluviimiseks. Samuti peaks see sisult olema kõigile vastuvõetav.

K. T a m m (fakt. märk.): Pean faktilise märkusena tähendama, et see ei tähenda põrmugi mahamatmist, kui riik ühe konventsiooni teadmiseks võtab. Meie teame, et Luxemburg on kõik konventsioonid teadmiseks võtnud ja hiljem need ratifitseerinud. Meie teame, et Luxemburg 1928. aastal on ratifitseerinud umbes 30 konventsiooni kõik korraga, mis ta enne teadmiseks oli võtnud. Meie teame, et Luxemburg, kes samuti väike riik, nagu meie, on erilise tänu sellega ära teeninud. Ei tea, et konventsioonide teadmiseksvõtmine halba tähendaks. Meie teame, kuidas ütles Rahvasteliidu tööbüroo juht Thomas, et see ei ole erilisel tähtis, kui riik püüab sellega hiilgada, et ta konventsioonid kiire korras ratifitseerib, vaid peasi on see, et teatava riigi seaduseandlus seda teeks, mis konventsioon nõuab.

Aruandja L. J o h a n s o n (fakt. märk.): Luxemburgil on oma praktika, meie ei ole Luxemburg, meie riigi nimi on Eesti. Mis tööbüroo juht Thomas ütles, seda tuleb kontrollida. Täienduseks võin öelda, et Rahvasteliidu juures on registreerinud ratifikatsioonid: „Saksamaa, Bulgaaria, Tshiili, Kuuba, Hispaania, Kreeka, Ungari, Läti, Luxemburg, Rumeenia, Jugoslaavia. Vastav seadus antud pärast ratifitseerimist: Saksamaa, Bulgaaria, Tshiili, Hispaania, Kreeka, Läti, Rumeenia. Vastava võimu poolt ratifitseerimine peetud soovitatavaks, kuid tegelikult teostamata: Argentiina, Brasiilia, Kolumbia, Prantsusemaa, Paraguay, Tshhehoslovakkia, Uruguay. Vastav seadus vastuvõtmisel või väljatöötamisel: Argentiina, Belgia, Brasiilia, Kuuba, Soome, Rootsi, Tshhehoslovakkia. Seadused vastu võetud, kuid ei ole veel maksvusel: Hiina, Prantsusemaa, Ungari, Jaapan, Poola. Parlamendi poolt heaks kiidetud, kuid ratifitseerimata: Itaalia. Seadused olemas enne ratifitseerimist: Luxemburg, Jugoslaavia.“

Luxemburgil ei ole enam seda tarvis ratifitseerida, sest see on juba tehtud ja seadus maksev. Kahtlemata on riike, eriti Aafrikas ja Aasias, kus neid konventsioone ei võeta ratifitseerimisele.

Juhataja: Palun jääda faktilise märkuse piiridesse.

Kõigepealt pean tähendama, et see esitis on esitatud sotsiaalkomisjoni poolt tagasilükkamiseks. Selleks juhuks, kui see esitis tagasi lükatakse, on ette pandud, vastu võtta sooviavaldu.

Rkl. Tamm tegi ettepaneku, esitis vastu võtta. Kui see ettepanek vastu võetakse, siis langeb sooviavaldu ära.

A. Rei (korra kohta): Mina teen teist-suguse ettepaneku korra kohta. Selle sooviavaldu võib ühel kui teisel juhusel vastu võtta: niihästi juhusel, kui Riigikogu otsustab konventsiooni eelnõu teadmiseks võtta, kui ka juhusel, kui ta lükkab sotsiaalkomisjoni esitise tagasi. Minister teatas praegu, et kõneallosele konventsioonile vastav seaduseelnõu on juba valitsuses välja töötatud, see on — ministeeriumi poolt välja töötatud ning ministrite vahelise komisjoni poolt ka vastu võetud, ja võib peatselt Riigikogule esitatud saada. Niipea kui seaduseelnõu vastu võetakse, võib ka konventsioon tulla ratifitseerimisele, sellepärast võib Riigikogu omalt poolt soovi avaldada, et valitus esitaks vastava seaduseelnõu. Sellepärast teengi mina korra kohta ettepaneku, — olenemata sellest, kas võetakse vastu komisjoni esitis, või lükatakse see tagasi, — panna hääletusele komisjoni poolt vastuvõetud sooviavaldu, mille võib ja peaks vastu võtma, kuigi komisjoni esitis lükatakse Riigikogu poolt tagasi.

Juhataja: Takistusi rkl. Rei ettepaneku läbiviimiseks ei ole, sellepärast tuleb esitise vastuvõtmise kui ka tagasilükkamise puhul sooviavaldu eraldi hääletamisele.

A. Rei (häälet. motiiv.): Komisjoni ettepanek on tingitud sellest, et väliskonventsioonide teadmiseksvõtmine on siamaani tähendanud vastava konventsiooni mahamatmist. Käesoleva konventsiooni puhul ei ole põhjust selleks kartuseks, kuna minister teatas, et vastav seaduseelnõu on juba välja töötatud ja võib pea Riigikokku jõuda. Kui vastu võtame komisjoni poolt esitatud sooviavaldu, siis ei oleks põhjust esitist tagasi lükata. Seepärast mina hääletuse motiivide kohta arvan, et konventsioon tuleks võtta teadmiseks, aga ühtlasi võtta vastu ka sooviavaldu.

Juhataja: Hääletamisele tuleb kõigepealt esitis, võtta teadmiseks konventsiooni eel-

nõu naiste töötamise kohta enne ja pärast sünnitamist.

Esitis võetakse vastu 24 häälega 18 hääle vastu.

Sooviavaldu võetakse vastu.

6. Avarii ja dispashi seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Rei:** Lugupeetud Riigikogu liikmed! Avarii ja dispashi seadust arutas üldkomisjon kevadel põhjalikult ja oleks võinud juba suvise istungjärgu lõpul tuua selle eelnõu Riigikogu päevakorda. Kuna aga viimased Riigikogu istungid enne suve vaheaega olid tööga üle koormatud, siis tekitas see teatavaid raskusi selle eelnõu Riigikogu päevakorda paigutamiseks. Teiselt poolt aga avaldati asjahuviliste ringkondade, nimelt kaubandus-tööstuskoja laevasõidu sektiooni poolt, veel pärast seda, kui eelnõu üldkomisjonis III lugemisel vastu võeti, mõnesuguseid vastuväiteid eelnõu vastu ja soovitati selles teha mõningaid parandusi. Seepärast üldkomisjon kevadise istungjärgu lõpul arvas paremaks käesoleva eelnõu Riigikogule esitamise lükata edasi sügiseks, et oleks võimalik kaubandus-tööstuskoja laevasõidu sektiooni poolt esitatud paranduse-ettepanekuid läbi arutada, nii et Riigikogu võiks juba käesoleva seaduseelnõu arutamisel arvestada esilekerkinud vastuväidetega ja sooviavalduste paranduste suhtes. Need paranduse-ettepanekud olid nüüd sügise istungjärgu algul üldkomisjonis arutusel, kus suurem jagu neist ettepanekuist lükati tagasi, mõned aga, mis osutusid põhjendatuks, võeti vastu. Mõnesugused muudatused komisjon on valitsuse eelnõus teinud, see on tähendatud seletuskirjas ühes põhjendustega ja motiividega. Sellepärast ei hakka ma seda siin kordama. Teen ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

7. Maaseadusega võõrandatud maade peale kinnistatud hüpoteekide kustutamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär:** Juba 1925. aastal võeti Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadusega riigi kanda kõik võõrandatud maade peale kinnistuse-

registrites ingrosseeritud võlad. Juba 1925. aastast saadik on võlausaldajail võimalus olnud neid summasid kätte saada Põllutöömisteeriumi kaudu. Üldsummas on võrandatud maade peale ingrosseeritud Eestimaa ja Liivimaa krediitseltside kasuks 24.700.000 kuldrubla ja eraisikute kasuks umbes 5.700 obligatsiooni, kogusummas 49.700.000 kuldrubla väärtuses.

Üks osa neist on juba tasutud, kuid võrdlemisi tähtis osa neist võlgadest on seniajani ikka veel tasumata. Nende võlgade tasumine harilikus, praegumaksvas korras oleks võrdlemisi tülikas ja nõuaks kohtutelt õige palju tööd. Sest niisugusel korral, kui teadmata on obligatsiooni pidaja, ehk kui obligatsiooni pidaja ei soovi võlga vastu võtta, tuleb vastav summa maksta kohtu deposiiti. Tulevad kohtu poolt kuulutatud avaldada. Pärast kohtuotsuse seadusejõusse astumist alles on võimalik võlad maha kustutada kinnistuseraamatutest, ja kui summad ei ole kümne aasta jooksul deposiidist välja võetud, lähevad need riigi kasuks.

Käesoleval korral on tegemist üle viie tuhande obligatsiooniga, nii siis saaksime umbes viis tuhat uut toimetust ja tuleks avaldada Riigi Teatajas 5.000 kuulutust, mis võtaks võrdlemisi palju aega ja nõuaks suuri kulusid. Meil on juba varem välja antud teistel juhtudel seadused, mis lihtsustavad obligatsioonivõlgade kustutamise korda. Muu seas meie hiljuti võtsime vastu Riigikogus seaduse, millega võimaldasime kustutada Doni põllupanga kasuks kinnistatud obligatsioonivõlgu sel teel, et maksetakse võlgnevad summad likvideerimiskomisjonile, komisjon annab välja tunnistused ja nende tunnistuste põhjal kustutatakse kinnistuseraamatutest maha vastavad võlasissekanded. Ka käesoleval korral on valitsus pidanud otstarbekohaseks maksa panna lihtsustatud kustutamise korra.

Üldkomisjon ühines valitsuse eelnõus toodud põhjendustega ja võttis ette muudatuse ainult § 3, nimelt pikendades tähtaega, mis oli ette nähtud valitsuse eelnõus 6-kuuline, 3 aasta peale. Ühtlasi muutis komisjon kustutamise korda ka selles mõttes, et need summad, mida ei ole obligatsioonide pidajad maapangalt vastu võtnud, maksetakse Tallinna-Haapsalu rahukogu deposiiti ja antakse sealt välja nõudmise peale. Summad, mis ei ole välja võetud 3 aasta jooksul, lähevad riigi kasuks. Selles mõttes on muudetud maksvat korda, mis lubab ainult 10 aasta möödumisel arvata summasid riigi kasuks. Kuna juba

1925. aastast teada oli võõrandatud maid koormavate hüpotekaarkohustuste riigi kanda võtmine, siis arvati, et ei ole põhjust veel 10 aastat nende kustutamise viivitada. Peale selle on meil praegu majanduseelu arenenud sootu kiiremas tempos kui endistel aegadel, ja seetõttu tulevad ümber hinnata tähtajad, mis endistel aegadel võrdlemisi pikad määratud, nimelt endine 10-aastane tähtaeg võrdub täiesti sellele, mis praegusel ajal 3-aastane tähtaeg kätte annab.

Teisi muudatusi komisjon eelnõus ette ei võtnud ja üldkomisjoni nimel teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

C. Schilling: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesoleva seaduseelnõu sisu kohta tehnilises suhtes ma tahaksin öelda, et selge on, et riigil kui võlakandjal on õigus obligatsiooni üles öelda, aga küsitav on, kas on riigil õigus obligatsioone kustutada ilma nende omanikkude ehk pidajate nõusolekuta. Edasi on küsitav, kas riigil on õigus deposiidina sissemaksetud summade riigistamiseks senini ettenähtud 10-aastalist tähtaega piirata 3 aasta peale. See ei vasta neile seadustele, mis seni obligatsioonide ja kõigi teiste rahaliste nõudmiste kohta maksvad on.

Siis on siin veel üks teine küsimus. Seadus on seotud igatahes tasuküsimusega endistele mõisaomanikkudele. Kardan, kui see seadus vastu võetakse, siis saaks sellega rikutud võimalus mõisnikkudel seda soodustust kasutada, mis seaduse piirides ja riigimaksu võimaluse piirides neil oli, see on nimelt tasu suuruse määramisel mitte arvesse võtta neid obligatsioone, mis nende käes on. Aga meie teame, et mõisnikke on olemas umbes 40%, kes midagi ei saaks selle arvestamise viisi tõttu, mis meil seadusega on ette nähtud; see käib niinimetatud ülekoormatud mõisade kohta. Nende käes sagedasti on olemas obligatsioonid, mis kui mitte kustutatud, siiski tasutud on, ja ei ole sugugi vähe neid obligatsioone, mis pärandamise teel on nende kätte tulnud, ja seega tegelikult tasutud on. Neid peaks loomulikult teel mitte arvesse võetama, kui nende omanikkude tasusumma väljaarvestamisele tuleb. Seaduseelnõus on ette nähtud, et umbes kuue kuu jooksul obligatsioonid kaotavad oma väärtuse. Mina arvan, et see tähtaeg on liiga lühikene ja

et ta ei anna mõisnikkudele võimalust esitada oma obligatsioone ja samme astuda, et need obligatsioonid ei saaks arvesse võetud.

Mina ettepanekut praegu ei tee. Aga mõtlen, et II lugemisel tarvis oleks seda parandada ja 1/2-aastalist tähtaega pikendada ja sellega võimalus anda, et meie endised mõisaomanikud ei saaks halvemasse seisukorda lükatud, kui teised välismaalased on, näiteks uussakslased, kellele on antud soodustusi seaduse ja riigimaksu võimaluse piirides. Niisugused üheväärtuslikud printsiibid peaksid ka maksvad olema meie oma mõisnikkude kohta.

Aruandja A. Jõeäär (lõpusõna): Kolmeaastalise ja kümneaastalise tähtaja kohta olid üldkomisjonis pikad vaieldused. Seal kaaluti seda küsimust pikalt, kuid lõpuks, nendel kaalutlustel, mis ma ennem ette tõi, asus komisjon seisukohale, et kolmeaastasest tähtajast jätkub. Pean tähendama, et kolmeaastane tähtaeg ei tee kitsendusi, millest härra Schilling rääkis. See kolmeaastane tähtaeg hakkab maksma sellest ajast, kui summa on makstud kohtu deposiiti, ja kohtu deposiiti raha maksetakse alles siis, kui võlg kinnistuseraamatust juba kustutatud. Küsimus seisab ainult selles, kui kaua see raha peaks seisma kohtu deposiidis, kas kolm aastat või kümme aastat. Igasugused läbirääkimised tulevad lõpule viia enne raha kohtu deposiiti maksmist ehk enne obligatsiooni kustunuks tunnistamist. Selleks on kuuekuuline tähtaeg ette nähtud.

Kuus kuud loetakse sellest päevast, kui vastav nimekiri on Riigi Teatajas avaldatud, ja neid nimekirju ei avaldata mitte ühekorraga, vaid järk-järgult, nii kuidas maapanga rahatagavara seda võimaldab. Mõne mõisa kohta avaldatakse kuulutus võib-olla alles ühe aasta pärast, võib-olla isegi veel pikema aja pärast. Härra Schilling tähendab vahelhäädes, et keskmiselt kaheksa kuud möödub. Seegi kaheksakuuline tähtaeg peaks küll pikk aeg selleks olema, kui tarvilikuks peetakse mõnesuguseid läbirääkimisi lõpetada. Selle ajaga peaks jõudma kõik küsimused selgitada. Need küsimused, millest härra Schilling kõneles, nõuavad kiiret lahendamist, ja tema sõnavõtmisest selgub, et meil tõepoolest vaja on eelnõu võimalikult pea vastu võtta komisjoni poolt esitatud kujul.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

8. A. Lauri erakorraline teadaanne.

A. Laur: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Salapiirituse lood on ärevust tekitanud laialistes rahvahulkades. Põllumees- te seas on ärevus suur, kuna sissetungiv välispiiritus halvab kartulikasvatust, meie piiritusetööstust. Kohtu- ja siseministri seletused läinud Riigikogu koosolekul on omalt poolt õli tulle valanud, sest Kohtu- ja siseministri seletus rahuldavat vastust ei andnud. Selgunud on, et „Ovo“ siiski toetusi on maksnud, vaatamata, et Kohtu- ja siseminister seda eitas, meie riigi laeva ülalpidamiseks. Üldiselt on teada, et „Ovo“ korraldab ka välismaalt ostetava piirituse müüki Balti merel, reguleerides üksikute gruppide vahetordi j.n.e. „Ovo“ kaitsealustel gruppidel on seadusevastaselt võimalus olnud oma laadungisi territoriaalvetes ümber laadida. Kuna Kohtu- ja siseminister läinud neljapäeval kõike seda eitas, on need üldiselt teadaolevad asjaolud kodanikkude meeled ärevaks ajanud, sest raske on teha kindlaks, kus lõpeb salakaubitsejate seadusevastane äritegevus ja algab ametivõimude tegevus.

Meie nõuame täit selgust kõigi asjaolude kohta!

Juhataja: Rkl. Fuks teeb ettepaneku,

rkl. Lauri erakorralise teadaande puhul avada läbirääkimised.

Ettepanek võetakse vastu.

J. Lattik: Väga lugupeetud rahvasindus! Kui see piirituselugu meil järjest on süvenenud ja laienenud ja ei ole suutnud mitte vaikseks jääda, siis on minu arvates siin peaasjalikult suuri teeneid selleks just härra sise- ja kohtuminister toonud. Ei ole mitte arupärijate teene ega ajakirjanduse teene, et piirituselood meil vaikinud ei ole, vaid seletus, mis möödunud neljapäeval härra sise- ja kohtuminister andis, jättis niipalju selgusetu asju ja sundis just inimesi uutele küsimustele ja uutele otsimistele. Selle asemel, et Vabariigi Valitsus otsekohe meile siin kindlasti ära ütleks, mida arvatakse tervest piirituseloo- st, kuikaugemale see kui kuritegevus läinud, kuidas mõjub see meie rahva hingelule, kuidas ta praegu edasi areneb, kõige selle kohta meie midagi kindlat ei kuulnud, vaid minister valis sootu teise tee selle nähtuse tagasitõrjumiseks: minister laskus arupärijate kallale ja eriti ajalehe toimetajate kallale. Eriti tungis ta kallale kõige

suuremale ajalehele ja ta paarile nooremale toimetuselikele, kes olevat endale hankinud teateid salapiirituse asjus eba-korrektset viisil, saades ja võttes selle eest maksu. Nädalapäevad on mööda läinud ministri seletustest, kuid seni ei ole minister nende ajakirjanikkude vastu oma süüdistusi mitte tõestanud, kes avalikult tema poole pööranud. Meie ei ole kuskilt kuulnud, et see oleks ümber lükatud. Rahvast huvitab vähe, kuidas ajakirjanikud endale teateid muretsevad. Meie teame, et väljamaa ajalehed saadavad oma kirjasaatjaid igale poole hankima teateid. Ja kui selle seisukoha järele käia, et see, mis ühe ajalehe toimetuse üks liige mõne inimese käest mõne küsimuse kohta pärib, on kuritegu, et seda ei tohi teha, mis jääks siis järele näiteks meie parteilehtedest, kus teatavasti oma toimetuse liikmetele maksetakse selle eest, et nad teateid muretsevad. Ükski ei mõtle, et parteilehe toimetaja mingi kuritöö kordasaatja oleks andmete hankimisel. Kui ma täna sõna võtsin, siis just selleks, et juhtida tähelepanu sarnastele nähetele, et kui meil Vabariigi Valitsus tuleb vastama suurele, laiaulatuslikule küsimusele, mis kõikide meeled ärevil hoiab, ja ei tea, millisel määral salapiirituse vedu olemas, kuhu ta läheb, kas meie randa, kus teda laetakse, mis temaga tehakse, siis ei peaks ta endale ülesannet nii kergeks tegema. Kui Vabariigi Valitsuse liige endale ülesande nii kergeks teeb, tuleb sõimab ajalehed läbi...

Juhataja: Rkl. Lattik, Teie väljendus „sõimab läbi“ ei ole kohane. Teen Teile märkuse.

J. Lattik: Lugupeetud rahvasaadikud! Täna sõna võttes võin ma konstateerida ainult üht asjaolu, et kui ma üht külge sellest piirituselooist puudutan, siis ei ole mul kavatsust ega mõtet pöörata härra Kohtu- ja siseministri poole, sest ma olen kindel, et ka mina ei saa temalt selget vastust, nagu seni keegi ei ole saanud. Selles küsimuses pööran ma tema kolleegi Hariduse- ja sotsiaalministri poole ja nimelt järgmistel põhjustel. On üldiselt teatud ja tuntud asi Paldiskist. Kui seal on salapiiritust ümber laetud emalaevalt teistele laevadele, siis on seal sarnaseid asju ette tulnud, mille kohta paremaid teateid peaks olema härra Hariduse- ja sotsiaalministril. Selle laadimistö juures on kasutatud Paldiski gümnaasiumi õpilasi. Ja kui koolijuhataja on tahtnud neid poisse

sealt kätte saada, siis ei ole teda lastud piirituselaevale minna, ei ole selleks luba antud, ja koolijuhataja on pidanud seda küsimust pärast kirjateel lahendama vastavate võimudega. Töötatöölised on selle vastu protesteerinud, et koolipoisid nende leiva käest ära võtavad ja et nad tahaksid ka seda tööd teha. Direktor olevat need poisid kätte saanud, olevat enda juure kutsunud ja ettepaneku teinud, kas hakkavad sadamatööliseks või jäävad kooli edasi. Poisid on siis kooli edasi jäänud ja ei ole enam seda tegevust jätkanud. Lugupeetud rahvaesindajad, see kõlab nagu mingisugune pilge, aga ei ole siiski pilge. Mispärast ma Hariduse- ja sotsiaalministri poole pööran? Sellepärast, et meie üldse ei tea, mis sünnib ja kuikaugele salapiiritus ulatub. Meie teame, et meil on sarnased uuendused maksma pandud, nagu koolistreigid, mida ennem kunagi pole olnud. Meie oleme niikaugele jõudnud, et ka algkoolid on hakanud streikima. Need on kõik uuendused, meie sotsiaal- ja isegi majanduseelus, mille kohta tahaksime selgust saada, ja seda mitte ükski meie, vaid ka teised kodanikud.

Juhin lugupeetud härra hariduseministri tähelepanu sellele, et minu südamlik palve on, et selle tagajärjel Paldiski direktor ei lendaks, nagu mõned teised. Mina ei ole temalt andmeid saanud. Nii läks Haapsalu direktor ära ja kommunistlik noorsugu läks sinna tagasi. (V a h e l h ü ü e.) Nii läks ka Türi gümnaasiumi direktor. Kordan veel kord, minu palve on, et Paldiskis seda ei juhtuks. Ühtlasi leian, et kui koolipoisid piiritust laevad ühelt laevalt teisele, on see natuke liig.

Koosolekut asub juhutama Esimees **K. Einbund.**

R. Penno: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Et täna rkl. Laur erakorralise teadaande ette on kandnud, selleks on põhjust andnud ärevus, mis kogu seltskonnas piirituselood loonud. Eelmisel koosolekul, läinud neljapäeval, kerkis see küsimus kaudselt üles rkl. härra Strandman'i erakorralise teadaande puhul, kus härra Kohtu- ja siseminister pidas vajalikuks selgitada salapiiritusega ühenduses olevaid küsimusi, ja selle juures osutusid mitmed asjaolud, mis kõigile teada, temale teadmatuks. Kuna küsimuses täit selgust ei saanud möödunud neljapäeval, siis on see ärevus sellepärast suurem, et need avalikult teadaolevad asjaolud seltskonnas rohkem levivad. Näiteks

Paldiski sadama kohta, mille kohta tähendas rkl. Kalbus, et seal ümberlaadimisi toimetatud on, ja selle kohta kõnelevad Paldiski elanikud, kes teadlikud on, ja seal on ilmsiks tulnud päris erakordseid asjaolusid. Minul on siin üks Paldiski kodanikkude poolt allakirjutatud kiri, kus otsekohe märgitakse, et „meie siia allakirjutajad Paldiski kodanikud tõendame oma allkirjadega, et 17., 18. ja 19. septembril s. a. kuupäeva õieti ei mäleta oli Paldiski sadamas piirituselaev „Duben“ suurema piirituse laadungiga ja laadis siin oma laadungi üle piirituselaevade „Mars“, „Tudor“, „Dalibor“i“ peale.“ — „Samal ajal, kui „Duben“ oma ümberlaadimist toomis, oli sadamas ka piirivalve laev „Tugev“, seisis piirituselaevade külges kinni.“

Need asjaolud on erakordsed sellepärast, et Kohtu- ja siseminister tähendas, et piirivalve käsutuses olev laev „Tugev“ on olnud piirivalve käsutuses, mitte salapiiritusevedajate käsutuses. Järelikult, kui uskuda neid kodanikke ja veel eriti seda, mida rkl. Lattik täiendavalt tähendas, et laadimise juures on kasutatud õpilasi, ja et isegi koolijuhataja on olnud sunnitud vahele segama, — ja sellejuures meie ametivõimud ei näe ega kuule, — siis peab ütleva, et meil siin erakordsete sündmustega tegemist on.

Edasi, Kohtu- ja siseminister läinud neljapäeval eitas seda, et temal ei ole teada, — „Päevalehest“ võtsin selle tsitaadi — tema võib seda kinnitada, et temal ei ole teada, nagu oleks põllumajanduslik osaühisus „Ovo“ ühenduses välispiiritusevedajatega, vaid tema korraldavat kodumaa piirituse müüki. Minister muu seas võttis selle omaks, et kui ka välispiirituse müüki meie korraldame Balti meres, siis ei saaks ükski võim seda ära keelata, kui seda tehakse seadusepärastelt. Igatahes võin öelda Riigikogu liikmetele, et minul on olemas ülevõtte ühest dokumendist, ja Riigikogu liikmed, kes soovivad, võivad sellega tutvuneda. Selle põhjal võin kinnitada, et see ettevõtte — „Ovo“ — on Balti merel korraldavaks organisatsiooniks ja kõigile piirituse müüjaks. Ma loen selle dokumendi ette. Te teate, et kaubanduslikkude tehingute juures kaht viisi lepinguid sõlmitakse: üheltpoolt need, mis ühiselt alla kirjutatakse, teiselt poolt need, millised vastastikku kirjalikult kinnitatakse. See dokument kõlab järgmiselt: „Tallinn, 15. august 1931. Põllumajandusliku osaühisuse „Ovo“le“.

Meie võtame oma peale kohustuse, meie kogu eksport piirituse tarvidust, kuni 1931

aasta navigatsiooni aja lõpuni, ainuüksi teie juurest Eesti sadamatest, ja „Landes Spiritusverwertungs A. G.“ (eelpool lühendatult „Landes“ nimetud) nende täitelaadust Kielist katma, ning kohustame ennast ei lahtisel merel, ei teistes sadamates, otse ega kaudsel teel muud piiritust ostma, transporteerimiseks ülevõtma ehk muul teel meie laevadele võtma. Piirituse väljaandmised meile sünnivad Teie valiku järele Eesti sadamatest ehk Kielist. Meie võtame omale teatavaks, et kõik piirituse laadungid, mis käesoleva kokkuleppe kohaselt ülevõetud, saavad Teie kui ka „Landes“i“ poolt üheõiguslise vastutuleku osaliseks.

Teil jääb õigus, Teie käest ostetud piirituse kvantumit väljaandmiseks täielikult ehk osaliselt „Landes“ile“ ülekanada. Nii-sama tunnistame, et „Landes“ omalt poolt niisugused kaubaväljaandmised Teie firma peale ülekanada võib. Kaubaväljaandmiste jaotuse vahekordadeks on maksev laevade arvu vahekord, mis järgmiselt määratud: Grupp I E. Spitzer 7 Osa (laeva), protsentides 53,85%; grupp II F. V. Giesler 4 Osa (laeva), protsentides 30,77%; grupp III J. Kompolthy 2 Osa (laeva), protsentides 15,38%. Kokku 13 Osa (laeva), protsentides 100%. See protsentide vahekord on Teile juhtnööriks ja saab lõpulikult väljakujundud, kui kavatsatud koostöötamine eelpoolnimetatud gruppide vahel sõlmitud on. Grupid on kohustatud eelpoolnimetatud arv laevasi nimetatud arvude vahekorras käesoleva navigatsiooni hooaja lõpuni tegevuses hoidma. Üksikutel gruppidel on õigus oma äranägemise järele oma laevade arvu suurendada, kusjuures see laevade arvu suurendamine midagi ei muuda eelpool kindlaksmääratud vahekordade arvudes. Oleme teatavaks võtnud, et Teie kui ka „Landes“ teistele, peale eelpoolnimetatud gruppide, alles peale käesoleva gruppide nõusolekut kaubaandmist toimima saate.“ Täiesti nii, nagu trust, üldine piirituse korraldus, millel kaks peremeest on — Saksamaal, Kielis, „Landes“ ja Eestis olev „Ovo“. „Müügi hinnad on nende maksvuse kestvuseks kõikidele gruppidele ühesugused.“ j.n.e. Arvan, et siit edasi ei ole huvitav. Aga üks osa lepingust, nimelt lõpupool on huvitav: „Meie kohustame ennast, võitluses salapiirituse sissetungi vastu Eestisse oma parima teadmise ja südame-tunnistusega osavõtma ja tarviduse korral meie teadmised ja kogemused valitsusevõimudele kasutusse andma. Samal põhjal kohustame ennast ühtlasi meie edasimüügi hindasid vastavas kõrguses hoidma

ja piiritust mitte odavamalt kui Smk. 1.60-lise hinna juurdelisandusega iga liitri pealt edasi müüma. See hinna juurdelisandus on alati fob Eesti sadamates maksvatele hindadele juurde arvata. See kohustus on kahes eksemplaaris kokku seatud, millest üks eksemplaar Teile ja teine „Landes'ile“ üleantud on.“ (V a h e l h ü e.) See on väga ilus. „Meie kohustame ennast võitluses salapiirituse sissetungi vastu Eestisse oma parima teadmise ja südametunnistusega osa võtma ja tarviduse korral meie teadmised ja kogemused valitsusevõimudele kasutusse andma.“ Ja alla on siis lõpuks kirjutatud: „Eelolevat sisu oleme teadmiseks võtnud — Põllumajanduslik osatühisus „OVO“ N. Piepenberg.“ Ja kõrvale on kirjutatud: „Übersetzung aus dem Original-Brief in deutscher Sprache. 15. VIII 1931.“

Kui teie nüüd üldiselt seda situatsiooni vaatate, siis näete, et need teated, mis meie Kohtu- ja siseministril olemas piirituse väljaveo korraldamise kohta Eestis, ei vasta tegelikule olukorrale. Tema eitab seda, et „Ovo“ ei ole korraldav organ. Kui teie veel silmas peate, lugupeetud Riigikogu liikmed, seda, et härra Kohtu- ja siseminister eelmisel Riigikogu koosolekul tarviliuks pidas seletada, nagu ei oleks „Ovo“ ühenduses ametivõimudega, siis minul olevad andmed kõnelevad seda, nagu ma juba mineval korral ütlesin, et on olemas kaks arvet, mida „Ovo“ on tasunud ametiasutustele. Järelikult, kui teie ühelt poolt seate ühendusse „Ovo“ kui välispiirituse sisseveo korraldaja Balti meres, ja kui teie teiselt poolt näete, et ta ei müü mitte üksi Eesti piiritust, — Tapa leping on küll tehtud ainult Eesti piirituse kohta, aga see teine leping mitte, — vaid „Ovo“ on määratu suur võim, ta võib kogu Balti merel oleva piirituse jaotuse omalt poolt määrata, hinnad määrata, ja siis paratamata peame ütleva, et salapiirituse veoga ühenduses olevad küsimused on põhjustanud ärevust kodanikkude hulgas ja valitsuselt ei ole tarviliuks selgust, mis oleks garanteerinud meie kodanikkudele julgeolekut, et seadusevastane tegevus, piirituse vedu Eestisse, oleks lakanud. Härra Kohtu- ja siseminister eelmisel Riigikogu koosolekul pidas vajalikuks näidata, et piirituse sissevedu Eestisse on vähenenud, aga ta ei võinud öelda, et meile üldse välispiiritust ei ole sisse toodud. Minu arvates „Ovo“ ja need grupid, teadlikud olles selles, et kui Eesti piiritust sisse tuakse, seda kerge on analüüsi teel kindlaks teha, on valinud

omale teise tee, müüa ühtlasi laevadelt niisugust piiritust, mille kohta võib öelda, et see tuleb kuskilt mujalt.

Igatahes need andmed on küll sarnased, et meie ametivõimudelt täit selgust terve selle asja kohta nõudma peame. Need on niivõrt erakordsed, et meie täie õigusega veel tänasel koosolekul neid küsimusi kõne alla võtma peame. Minu arvates on kõige selle juures selge, et meile eelmisel koosolekul, kas teadmatuses või mis asjaoludel, täit ja tõe alusel seisvaid küsimusi ei ole püütud või tahetud — ma ei tea seda — esile tuua. Kuid praeguste asjaolude juures näib siiski, et Vabariigi Valitsus tõsiselt neid küsimusi kaaluma peaks, ja ma arvan, et ka Riigikogu peaks neid kaaluma.

Minul ei ole mingit lootust, et peale nende asjaolude esiletoomist, mida täna oleme erakorralises teadaandes ja praegu minu läbi Riigikogule teatavaks teinud, siin mingi ülemineku-vormeli saaks läbi viia. Seda oleme näinud eelmiste küsimuste arutuse juures, kus lausa seadusevastased asjaolud ilmsiks tulevad. Koalitsiooni rühmad on niivõrt tugevad, et neid miski asi reast välja ei löö. Sellepärast ei esita meie mingit ülemineku-vormelit. Need on asjaolud, mida avalikkus ja meie Riigikogu teadma peab, kuidas praegu Eesti riiki valitsetakse.

Koosolekut asub juhutama teine abiesimees **R. Penno**.

Kohtu- ja siseminister J. H ü n e r s o n : Lugupeetud Riigikogu liikmed! Täna on siin mõtteid avaldatud, et eelmisel Riigikogu arupärimiste koosolekul ei olevat Kohtu- ja siseminister teadnud kõikide küsimiste peale vastust anda, mis Riigikogu liikmed heaks arvasid salapiirituse asjas siin esitada.

Ma pean tähendama, et mul ei olnud võimalik üksikasjades seletust anda nende küsimuste kohta, mis rkl. Kalbus ette tõi. Võib palju asju ilmas juhtuda, ja kodanikud võivad väga palju välja mõelda, ning härrad Riigikogu liikmed võivad palju asju teada, mis Vabariigi Valitsuse liikmetel silmapilk teada ei ole. Ka eelmisel koosolekul härra Kalbus'e poolt esitatud asjaolud ei olnud mulle teada. Härra Kalbus'ele enesele ei olnud need ka mitte teada. Nagu teie isegi tähele panite, härra Kalbus ütles, et ta on kuulnud neid asju, aga nende tõe eest ei saa ta vastutada. Käesoleval korral võiksin kõigepealt nende asjaolude kohta vastust anda nimelt härra Kalbus'e

ja ka teiste poolt esiletoodud soovide kohaselt, et Vabariigi Valitsus täit tõde käesolevas küsimuses ilmutaks. Kõigepealt rkl. härra Kalbus kõneles oma kuulumisest, nagu oleks sellel laeval, millel asus piirivalve ohvitser, kes piirituselaeva „Hullam'i“ merelt sadamasse tooma läks, viibinud ka Arnold Erik, kes olevat tuntud salapiiritusega kaupleja. Ja edasi, nagu oleks see laev olnud vahilaev „Tugev“. Selle asja kohta on mul järgmist teatada. Piirituse vahilaeval „Tugev“ ei ole Arnold Erik teeninud. Ka ei ole Arnold Erik mitte kunagi piirivalve vahilaeval „Tugev“ merele sõituseid kaasa teinud, ammuigi mitte laeva „Tugevat“ juhtinud vahiteenistuse kandmisel ja piirituselaeva „Hullam'i“ tabamisel. Piirivalve vahilaeva „Tugeva“ komandöriks on piirivalve ohvitser van.-leitn. Vreibus, keda vahetevahel on asetanud van.-leitn. Tamm. Ja nende seletuste põhjal võin ka seda kinnitada.

Ma võin üht öelda, et meie riigi elus on niisuguseid juhtumisi olnud, vististi 5—6 aasta eest, et üks piirivalvelaev on saadetud piirituselaeva merelt ära tooma ja et sel piirivalvelaeval on Arnold Eriku nimeline isik viibinud. Nõnda et meie näeme, et siin vist ajalugu esile tuuakse ja neist kuuldustest räägitakse, mis rahvas jutustab. Kui meie kuuleme mingit muinasjuttu kaugetest maadest, siis eriti poolehoidu leiavad need jutustajad, kes ütlevad, et need ja need juhtumised on temaga isiklikult olnud. Nõnda läheb asi sootuks põnevaks. Ka käesoleval korral on nüüdistele sündmustele ja isikutele külge poogitud lugusid, mis endistel aegadel on juhtunud.

Siis teiseks — piirituse ümberlaadimise kohta Paldiski sadamas „Relis'elt“ „Tudor'ile“ ei ole piirivalvel andmeid. (N a e r.) Ma loodan, et lugupeetud Riigikogu liikmetel tõsine tahtmine on siiski seda asja ära kuulata, kuidas tõelikult lugu oli. (V a h e l h ü ü d e d.) Siin tahetakse tõde teada saada, ja ma ei saa, lugupeetud Riigikogu liikmed, muud öelda, (V a h e l h ü ü d e d.) kui et nimetatud sadam kuulub tolli piirkonda, kus tolliametnik kontrollib. Tollioperatsioonide alal piirivalvel ei ole olnud põhjust kahelda selle üle, nagu talitatakse seadusevastaselt, igatahes piirivalve selles asjas mingit valvet pidada ei saa meil maksvate korralduste ja määruste järgi. (V a h e l h ü ü d e d.) No jah, piirivalve ei tule Pärnu linna valitsema, vaid selleks on linnapea, kes neid asju ajab. (V a h e l h ü ü d e d.) Piirivalve ei lähe Paldiski sa-

damat valitsema, kuna seal on tolli võimkond. (V a h e l h ü ü d e d.)

Juhataja: Rkl. Fuks, ma palun rahu!

Kohtu- ja siseminister J. H ü n e r s o n: Sellest võiks aru saada nii, et igal võimkonnal on oma tegevus ja piirkond. Kui teie näete asju, mis piirivalvele ei allu, kui teie teate selle kohta midagi öelda, siis ei saa neid ometi ühendada piirivalvega. (V a h e l h ü ü e.) Isegi need kuuluvad tolli ülevalve alla. (V a h e l h ü ü d e d.)

Juhataja: Ma palun rahu!

Kohtu- ja siseminister J. H ü n e r s o n: Edasi teadis rkl. Kalbus rääkida, et „Tudor“ sõitnud Paldiski sadamast välja „Tugeva“ saatel. See ei vasta tõele, et niisugune sõit oleks aset leidnud 18. skp. s. a. ja et „Tudor“ oleks seisnud ankrus Stenskäri saare ja meie ranna vahel. Kui piirituse ladulaev „Tudor“ või mõni teine piirituselaev oleks meie territoriaalvetes toimetanud seadusevastaselt piirituse ümberlaadimist teistele laevadele või paatidele või piirituse müümist salakaubitsejatele, nagu tegi seda „Hullam“, siis oleksid need laevad samuti ära toodud. Piirivalve ei ole kunagi soodustanud salakaubitsejate tegevust, vaid on talitanud kõigiga erapooletult ja seaduse nõuete kohaselt. Ei vasta tõele, nagu oleks a/l. „Hullam'i“ kapten Alfred Kato põgenemine sündinud piirivalve teadmises ja nõusolekul. Kato, kui süüaluse, uurimise ja kohtu eest kõrvalehoidmise tõkkeabinõuna oli juurdluse toimetaja poolt valitud politsei valve, mida tõendab Tallinna 1-se raiooni ülema kapten Reha poolt 21. sept. s. a. kell 15.45 nr. 36 all antud telefonogramm politseivalitsuse üldbüroo juhatajale ja sadama jaoskonna politsei komissarile. Vahepeal enne telefonogrammi sadama jaoskonda jõudmist, oli teostunud Kato põgenemine a/l. „Relis'elt“, nagu pärast selgus.

Selle kohta võiksin veel ette lugeda Tallinna piirivalve jaoskonna ülema major Lüüs'i seletuse, mis järgmine: „Samuti erapooletult ja parima äratundmise järele on talitatud piirituse ladulaev „Hullam'i“ tabamisel laeva tehnilise kapteni Ungari kodanik Kato'ga. Kohe 19. sept. kuu hommikul a/l. „Hullam'i“ Tallinna sadamasse toomise järele asus kapten Reha a/l. „Hullam'ile“ salapiirituse veo asja juurdlema, kusjuures ühtegi laeva meeskonnast kuni

nende ülekuulamiste lõpetamiseni maale ei lastud. Niipea kui juurduse käigus selgus, et tähendatud salapiirituse asjusse on esi-joones segatud laeva tehniline kapten ungarlane Kato, tegelik laeva juht ja korraldaja Priido Onno ja Eduard Krönström, andis kapt. Reha minu teadmisel ja korraldusel vastava telefonogrammi politseile, et ülaltoodud isikutele takistada Vabariigi piiridest lahkumine. Telefonogramm anti ära 21. sept. 31. a. nr. 1545 ja oli järgmine: „Politseivalitsuse üldbüroo juhatajale, ärakiri sadama pol. jaosk. komissarile. A/l. „Hullam'i“ salakaubitsemise asjus toimetatavast juurdlustest selgub, et laeva ungarlasest kaptenit Kato't ja esimest tüürimeest Priido Onno't ootab suurem tollitrahv. Palun korraldust, et tähendatud isikud saaks elukoha järele politsei valve alla võetud ja nende sõit Eestist väljamaale takistatud. R. Reha (allkiri), kapten Pv. Tallinna 1-se raj. ülem.“

Et telefonogrammi ei saadud politseivalitsuse üldbüroole üle anda, siis anti see telefonogramm üle Tallinna-Harju prefektuurile. Üldbüroole ei saadud seda üle anda seepärast, et töö oli seal sel kellaajal juba lõppenud, ja asutus oli kinni. Krönström'i nime telefonogrammi ei võetud seepärast, et viimane istus sel ajal kinni Tallinna keskvangimajas. Peale selle teatati loost veel Tallinna peatolliameti salakaubatoimkonna juhatajale, kust teatati, et enne ei saa isikute suhtes midagi ära teha, kui tollinõukogu otsus tehtud ja isikutele trahv määratud.

Telefonogrammi andmisel oli kapten Kato minu teada alles Eestis. Kuid vahepeal, kui telefonogramm sadama politseijaoskonda jõudis, oli teostunud kapten Kato põgenemine aurulaev „Relis'el“, nagu ma seda pärast kuulsin. Teisi tõkkeabinõusid tarvitusele võtta ei saanud, kuna juurdlus oli alles käimas. Kapten Kato vahialla võtmine oleks võinud sündida kohtuvõimude nõudel ja see oleks võib-olla järgnenud asjatoimetuse üleandmisel tolli- ja sealt kohtuvõimudele. Kõige selle tõttu on kapten Kato põgenemine aurulaev „Relis'el“ sündinud minule teadmata. Sellega ei vasta ka tõele, nagu oleks kapten Kato põgenemine sündinud piirivalve teadmisel või nõusolekul.

Nüüd on mul veel täiendavalt sellele juurde lisada, et ma olen püüdnud oma ametkonna kaudu täiendavaid andmeid ja teateid küsida ka rkl. Kalbus'elt, kes ei ole oma avaldustele Riigikogus saanud enam midagi juurde lisada, et neid rohkem tõen-

dada või ametnikka arvatavate süütegude jälgile aidata.

Edasi võin seda tähendada, et oletus, nagu oleks nende juhtivate tegelaste vastu mingeid suuremaid tõkkeabinõusid tarvituks tunnustatud tarvitusele võtta, on alusetu, kuna seda ei ole siiasaadik teostatud. Asjalugu on niisugune, et kõik need kolm isikut, kes asjasse segatud, viibivad välismaal; nende hulgas Krönström, kes vahialt vabanenud ning välismaale sõitnud, samuti viibivad välismaal kapten Kato ja Priidu Onno. Kato Eestis viibimise küsimuse vastu ei ole peale ajalehtede teised otsekohest huvi tundnud. Milleks ajalehtedel seda Kato't tarvis, seda ma ei tea. (V a h e l h ü ü e.) Laev ja varandus on siin, niipalju kui saadaval, ja tegelikult, ma ütlen, kapteni ülesannet täitis esimene tüürimees. (V a h e l h ü ü d e d.)

Nüüd, mis puutub Riigikogu liikmete tänastesse avaldustesse, siis kõigepealt olen ma neist nii aru saanud, et Riigikogu liikmed soovivad täit tõtt teada saada, ja ma olen püüdnud tabada, missugust tõtt siin veel küsitakse. Rkl. härra Lattik tahaks teada saada, kuidas salapiirituse lood on mõjunud rahva hingeelule. Rahva hingeelu tundmine on raskem ja keerulisem, kui et seda politseiga, piirivalvega ja mõne muu aparadiga, mis minu käsutuses seisavad, uurida ja kiiresti teada saada. Hingeelu asi peaks rohkem kiriku asi olema, ja seda võib-olla võiks see ringkond, kelle hulka härra Lattik kuulub, üksikasjalikumalt ja põhjalikumalt tunda. (V a h e l h ü ü e. — J u h a t a j a koputab haamriga.) Riigikogu liikmetel on vabadus minu sõnu võtta nii, kuidas tahavad.

J u h a t a j a: Palun rahu!

Kohtu- ja siseminister J. H ü n e r s o n: Selles asjas ei või vaielda ega kellelegi pahaks panna... (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a: Rkl. Köster, kuulsin, et Teie ütlesite vahele: „See on võllanali!“ Leian selle haavava ja teen Teile märkuse.

Kohtu- ja siseminister J. H ü n e r s o n: Nüüd mitmete kõnelejate poolt on puudutatud täna siin piirituselaevadel oleva piirituse ümberlaadimist Paldiski sadamas. Mina ütlen, selles asjas ei tea seletust anda, sest see ei kuulu minu järelevalvele ja kõik, mis sellega ühenduses on. (V a h e l h ü ü e.) Muidugi, Riigikogu on ka üks riigiasutus, temal ei ole seda kontakti selles asjas mitte. Ma ei taha öelda, et mõne

teise asutuse esindaja saaks siin seletust anda, kuid tahan seda põhjendada, miks mina sellest küsimusest pikemalt ei räägi, ja ei räägi sellepärast, et mina ei tea. (V a h e l h ü ü e d.)

Siis on rkl. Penno siin ette toonud ühe niisuguse lepingu teksti, millest võib järeldada, et üks organisatsioon, o/ü. „Ovo“, on salapiirituse kaubitsemisega ühenduses. Mina arvan, et see meile eelmiste läbirääkimiste põhjal enam-vähem kõikidel teada on. (V a h e l h ü ü e.) Kuulge, lugupeetud rkl. Kask, mina tõesti olen igat Teie sõna nii võtnud, nagu Teie seda öelnud ja mõelnud. Palun ka minu sõnu nii võtta, sest midu kaob võimalus üksteisest aru saada. Mida öelnud olen, seda võin veel korrata, sest see on tõsi; rahva üldise arvamise järgi võime öelda, et vist see organisatsioon keelatud piirituse müümisega Balti merel tegutseb. Balti meri ei ole Eesti meri, mis seal tehakse, see ei puutu Eestisse. Eestis käsitatakse küsimust ainult niivõrt, kui võrt on tegemist Eestiga, meie territooriumiga, Eesti maa ja merega ja Eesti seadustega. Ja sellest seisukohast asja peale vaadates olen ma öelnud Riigikogus ja kordan täna veel, et minul ei ole korda läinud selle aparadi abil, kes minu teenistuses, ja kelle tegevuse kohta midagi halba öelda ei ole, selle organisatsiooni juures kindlaks teha Eesti seaduste rikkumist, see tähendab, salapiirituse sissevedu Eestisse. (V a h e l h ü ü e.) Mitte organisatsioon, küll aga isikud on teatavaks saanud ja trahvitud. Et keegi oleks trahvimata jäänud, seda mina ei tea. (V a h e l h ü ü e.) Ma ei ole kätte saanud. Ma ütlen, et minule on kindlasti teada, kes ostavad Eestis valmistajate käest piiritust, sõidavad merele, peatuvad sadamates, kus ei ole alkoholi konventsioon maksev j.n.e., aga ega need ei ole Eesti seaduste mõttes salakauplejad. (V a h e l h ü ü e d.) Krönström'i laevalt tuli meile salapiiritust. Seda meie teadsime, võtsime ta vastutusele, võtsime laeva kinni, ja asi on lõpetatud. (V a h e l h ü ü e.) Teisi ei ole saadud kätte. Piiritus on vedel. Ta tuuakse ühegi märgita nõudes meie randa. Meie teame isegi, kuidas see toomine sünnib: merelt tulevad kiirsõidu paadid, piirituse torpeedod järele. Sõidavad Eesti randa, panevad piirituse põhja ja sõidavad edasi. Teinekord, kui toidumoon otsas, tulevad sadamasse, võtavad toidumooni peale ja lähevad tagasi sinna, kus nende asupaik on. Keda kätte saadakse, sellega toimitakse seaduse järgi. See on ikka ja alati nii olnud. Aga need on väi-

kused detail piirituse maale toojad, kellel on ainult teatav osa piiritust peal, millest meile ei ole teada, missuguse emalaeva pealt see toodud, ja ei saa kätte isikut, kes ütleks, kust see piiritus saadud on. (V a h e l h ü ü e.) Lugupeetud rkl. Strandman, see on kõik nõnda, aga mis see siis aitab? (V a h e l h ü ü e.) See, et nad seal seisavad, see ei tähenda, et nende kaudu piiritust meile tuleb. Teie, kui endine advokaat, teate väga hästi, kui piirivalve poolt võetakse keegi inimene vastutusele, kelle kohta kahtlus on, siis kaitsja ütleb, tehke tõeks, et ta seda teinud on. Meie ei saa seda tõeks teha, ja mis seal siis vaielda maksab? (V a h e l h ü ü e.) Mina ei ole seda mitte, aga iga teine, kes kutselt advokaat, võib seda teha. Seepärast meie ei saa midagi teha, vaid mina ütlen, kui meil pole võimalust tõeks teha, et teatud laevade pealt piiritus Eesti randa on toodud, siis meie ei saa neid vastutusele võtta. (V a h e l h ü ü e.) Mina olen mitmekordselt täna, rkl. Fuks, seletanud, et sadamad ei seisa piirivalve valitsemise all. (V a h e l h ü ü e.) Vaadake, kui nüüd rkl. härra Penno siin pikalt ja laialt on toonud ette teatava lepingu, mis teatud piirituse väljaveo organisatsioon „Ovo“ on piiritusemüügi korralduse asjus oma huvides teinud, siis mina ütlen, see kõik läheb õieti käesolevast küsimusest täiesti mööda, ja ei härra Penno ega ükski teine Riigikogu liige, isegi mitte härra Kask, kes sellega rahul ei ole, mis mina räägin, ei ole tõestanud, et vaadake, seal on andmed, need on teed või abinõud, mille varal meie saaksime selgeks teha, et see „Ovo“ salapiirituse veos Eestisse süüdi on. Seda pole keegi tõeks teinud. (V a h e l h ü ü e.) Mis tähendab — segatud? Võetakse kätte ja segatakse heatahtlikult, aga teda ei saa süüdlaseks teha. Ega meie hea tahtmine ei suuda teda veel süüdlaseks teha, vaid selleks peavad teod olema, mille pealt teda tabada saaks. Kui neid ei ole, siis ei saa midagi teha. (V a h e l h ü ü e.) Jah, seda asja ma juba eelmisel koosolekul, rkl. härra Kask, olen seletanud, ja Teie olete kuulnud, kuidas sellega lugu on. Mina ei ole siin midagi salanud, olen õieti seda asja seletanud sellepärast, et ma teadsin, milles asi on, ja teadsin, et see on sündinud täitsa riigi huvides. Ühised huvid on riigil ja Eesti kartulikasvatatajail ja piirituse produtsentidel, sest on vaja, et välispiiritus meie maad üle ei ujutaks, vaid et meie kodanikud oma piiritusetarvidused kataksid Eesti riigi viinamonopoli ladudest. Kartulikasvatatajad ja

piirituse produtsendid on huvitatud sellest, kuna nende piirituse peaostja on Eesti riik. Selles mõttes on piirituse produtsentidel ja Eesti riigil ühised huvid, ja riik omaltpoolt on oma piirituse produtsentidega vahekorda luues ja lepinguid tehes sellele tähelepanu juhtinud ja kutsunud kodanikke appi selleks, et nad kaasa aitaksid piirituse salaveo vastu võitlemises. Nagu möödunud koosolekul rkl. Suursööt seletas, tõstis kartulikasvatavate liit küsimuse, kas ei saaks abi anda riigile sellega, et ta toetab piirivalve laevade ülalpidamist. (V a h e l h ü ü d e d.) Kui teie kannatate, siis ma seletan. (V a h e l h ü ü e.) Ma juhtisin läinud Riigikogu koosolekul tähelepanu sellele, seal on vormiliselt veel üks teine asi. Seadustes on ette nähtud kord, kuidas seda tehakse. Siin käesoleval korral seda seadustes ette nähtud ei olnud. (V a h e l h ü ü d e d.) Erasikud ja eraettevõtted peavad üleval politseid. Politsei töötab üldjuhtimisel, aga ülalpidamise kulusid maksavad eraettevõtted. Ka tollivalvureid peavad eraettevõtted üleval. Asutatakse teatavad tollipunktid, et kontrollida metsasaaduste vedu üle piiri teistesse riikidesse. Need ettevõtted peavad omal kulul tolliametnikke. Kui tarvidus selle järele on möödunud, metsamaterjal on üle piiri veetud, likvideeritakse need tolliametnikkude kohad. Ametnikud pannakse teistesse kohtadesse või lastakse lahti. See printsiip on meie riigi organisatsioonis olemas. Sellelt seisukohalt küsimust analüeerides paistis, et riigile ei oleks mingit kurja ega halba, kui kodanikkude organisatsioonidelt võetakse riigile toetust. Käesoleval korral oli toetusel ainele väärustus. (V a h e l h ü ü e.) Sellest ma ei hakka kõnelema, et alati riik organisatsioonelt või kodanikelt toetust vastu võtaks, mida ei saa hinnata või mõõta ainelise väärtuse mõõdupuuga.

Läinud Riigikogu koosolekul seletas rkl. Suursööt, et niisugune vahekord oli kartulikasvatavate liidul loodud, ja et see vahekord oli ette võetud riigi huvides ja kartulikasvatavate liidu ülesandel. Rkl. härra Penno tõi läinud koosolekul ette arved. Kartulikasvatavate liit oleks võinud seda teha mitmesugusel viisil, tema oleks võinud toetust anda panga kaudu, kuid tema tegi seda oma kaubaostja „Ovo“ kaudu. (V a h e l h ü ü e.) Tema laskis maksta välja ja muud midagi ei tasunud. (V a h e l h ü ü e.) Kui on korras, mis teie siis hädaldate? Selle asja ümber kõneledes ja sellest asjast ajalehtedes kirjutades ei ole saadud mingit väärsummu ette tuua. Pean ütleva, nii-

pea kui ma kuulsin, et selle vahekorra kohta kodanikel tekkinud mitmesugune arvamine, likvideerisin otsekohe selle vahekorra ja seda ei ole enam olemas. Juurde võiks lisada seda, et riigiasutused ei ole raha kujul mingit toetust kellegi käest vastu võtnud, vaid kogu toetus oli natuuras ja nimelt sel teel, et kartulikasvatavate liit laskis välja maksta ja välja anda masinaõli ja küttematerjali piirivalve laevale ja maksis tema tehnilise meeskonna palgad. Sellel laeval oli piirivalve komando, kes täitis piirivalve ülesandeid. Piirivalvurid on saanud palka riigikassast riigi eelarve korras. Nii et mingit segadust seal ei ole olnud, nagu rkl. Saar arvab, kuna vahekord on selge ja mingit kohustust ei ole riik enda peale võtnud selle toetusega, vaid ta on täieliku vabaduse jätnud oma ülesande täitmiseks. Vaadake, rkl. Köster, mulle paistab, et lootuseta on nende seletuste järele, mis siin on ette toodud, ja millest ma olen siin kõnelenud, veel sellest edasi rääkida, sest on niisuguseid päid, kes sellest ei saa aru, sest nad ei ei taha aru saada. (V a h e l h ü ü d e d.) Olgu need väiksed või suured lapsed, aga nad ei saa aru. (V a h e l h ü ü d e d.) Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma leian, et niipalju, kui selles küsimuses on konkreetseid mõtteid avaldatud ja üles tõstetud, ma neile vastanud olen niipalju, kui mul Kohtu- ja sise-ministeeriumi ametkonna poolt vastavaid andmeid olemas on. Missuguseid teisi andmeid on esile toodud küsimustes, mul teada ei ole. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul ei ole ühtki asja lahendamata jäänud, mida ma edasi uurida saaksin. (V a h e l h ü ü e.) Rkl. Fuks küsib ikka selle lepingu kohta. See leping ei puutu sellesse asjasse. Edasi, seal ei ole tegemist salapiirituse sisseveo korraldusega, vaid siin on tegemist piiritusega kauplejate tegevusega väljaspool Eesti piiri. Rkl. Fuks paneb siin tähele seda, mis mullegi üllatuseks tuli, et need piiritusekauplejad on arvanud heaks kokku leppida, et nad tahavad piiritust Eesti randa mitte saata. Nende südametunnistus, nagu meie näeme, ei ole mitte päris paha.

Vaheaeg kl. 12.15 min. — kl. 12.38 min.

Koosolekut juhatab teine abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi **A. Tõllassepp**.

Majanduseminister **M. Pung**: Austatud Riigikogu liikmed! Riigikogus on ras-

keid etteheiteid tehtud valitsusele selle kohta, et tema piiritusega kauplemises või õigem piiritusega kauplemise järelevalves ei ole korralikult ega seadusepäraselt toimunud. Opositsiooni kohus ja ülesanne seisab ju selles, et valitsuse väärsumme, ebatäpsusi ja seadusevastaseid tegusid avastada ja abinõusid ära näidata, kuidasviisi sarnased väärnähtused saaksid kõrvaldatud. Sellest seisukohast on opositsiooni ülesanne selge ja arusaadav. Kuid kõigi nende seletuste ja etteheidete sisu ei ole mitte selge selles mõttes, kuhu poole välja tüürib niisugune ülesastumine, nagu käesolevas asjas. Küsimus tekib siin, kelle kasuks või kelle kahjuks need ülesastumised on. (V a h e l h ü ü d e d.) Ei ole mingit kahtlust selle kohta, et need etteheited teatavat varju heidavad meie riigi korra ja meie praeguse valitsuse vastu. Valitsuse arvamise järgi on ta toiminud selles asjas korrektselt ja seadusepäraselt. Etteheited, mis siin tehtud, valitsus ei leia... (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a (koputab haamriga): Ma palun rahu!

Majanduseminister M. P u n g: Valitsus ei leia neid etteheiteid põhjendatuteks. (V a h e l h ü ü d e d. — J u h a t a j a 'koputab haamriga.)

Kui meie aga küsimuse sisulise arutamise juurde asuksime, siis leiaksime meie seda, et need etteheited ja seletused meie riigi prestiishi halvavad mitte ainult sismaal, vaid ka välismaal, kuivõrt ka need põhjendamatud ei oleks. See küsimus aga on oma sisu poolest rahvamajanduslikult nii tähtis, et ta nõuab ligemat järelekaalumist ja korraldamist. See korraldus, mis praegused valitsuse juhid on heaks arvanud ette võtta piirituse väljaveo asjas, on niisugune korraldus, mis valitsuse arusaamise järgi ülepea võimalik teostada selleks, et meie piiritust välja vedada saame. Kui see korraldus ära langeb, siis ei saa meie ülepea mitte piiritust välja vedada. Sellega tuleb arvestada. Et aga küsimus on siin niisuguse kaju võtnud, et möödapääsemata on, et teda tuleb täies ulatuses valitsuses kaalumisele võtta, ja kui osutub, et see kord ei rahulda mitte avalikku arvamist ega ka mitte meie Riigikogu koosseisu terves ulatuses, siis tuleb see korraldus tahes ehk tahtmata ära kaotada. Ühes sellega langeb meil aga ka võimalus, piirituse väljavedu üldse lubada. Neid tagajärgi, mis selle läbi tekivad, ei taha valit-

sus oma vastutusele võtta. Teatan siin valitsuse nimel, et valitsus on heaks arvanud seda küsimust täies ulatuses kaalumisele võtta, ja ma kordan veel — kui see korraldus, mis praegu maksev piirituse väljaveo alal, ei ole mitte vastuvõetav, siis tuleb see korraldus lõpetada ja ühes sellega ka piirituse väljavedu.

J. V i l m s: Lugupeetud Riigikogu liikmed! On väga palju võetud sõna selle küsimuse kohta, ja ma ei oleks mitte tulnud oma arvamisi avaldama, kui härra Kohtu- ja siseminister ei oleks provotseerinud mind ühe ütelsega. See ütetus, mida ta ka pikemalt põhjendas, on see, et ei ole õieti tähtis see meeleolu, mis valitseb seltskonnas, ja see hingeolu, mis rahval praeguse piiritusejandi puhul, et seda võivad uurida teoloogid, kes asjale lähemal, valitsus ei pruugi sellega mitte tege mist teha. (V a h e l h ü ü e.) Selle sisu oli vähemalt nii. Ma oleksin aga tahtnud just selle hariliku kodaniku seisukohalt mõne sõna siin öelda. (V a h e l h ü ü e.) Harilik kodanik on otsekohene ja ta nimetab kogu seda tempu palju otsekohesema nimetusega kui siin. Mis on selles küsimuses lõpuks selgunud? On selgunud see, et on olemas Tapa leping, kus meie ametlik osauhisus „Ovo“ teatavas vahekorras salapiirituse vedajatega, mille järele Balti meri on ära jaotatud piirituse väljavedajate vahel, et piirituse väljalaadimine on sündinud Paldiskis, meie võimude läheduses, külje all, ilma et seda oleks tähele pandud. Ükskõik, kas puudutas see Kohtu- või siseministrit, see ei ole tähtis. On selge ka see, et on olemas „Ovo“ leping Saksa salapiirituse vedajate organisatsiooniga, kus ära märgitakse, kuipalju võib piiritust saada, kust viina osta j.n.e., ning ka see fakt, et piirivalve laev on võtnud natuuras teatavat tasu piiritusevedajate käest.

Mis sellest järgneb? Härra Kohtu- ja siseminister ütleb, et ei ole kindlaks tehtud, nagu must valge peal öeldud, et Eestisse oleks keegi midagi sisse vedanud. Ma sellest loogikast aru ei saa, ja ei saa ka harilik kodanik sellest aru. Kui „Ovo“ teeb lepingud, — need lepingud on punktipealt teada — ja kui teeb lepingu keegi ametlik organisatsioon Eestis, kes veab salapiiritust meile Balti merde, kui siis ei ole tabatud isiklikult keegi lepingu tegijaist, siis ei tähenda see veel seda, et organisatsioon kui sarnane seotud ei ole. Kui mitte otsekohe ei ole seotud selle piirituse vedamisega, siis vähemalt on aidatud kaasa Ees-

tisse salapiirituse vedamisel. Kordan veel, minu loogika ja hariliku kodaniku loogika ei saa sellest aru.

Teiseks, kui teie olete konventsiooni sõlminud Balti mere riikidega, et võidelda salapiirituse vedamise vastu, ja nüüd oma ametlike organisatsioonidega võite salida, et Eesti aitab konventsiooni rikkuda, siis ei ole see aus. Mis siin tähtis on? Tähtis on see, et ollakse salakaubavedajatega ühenduses, et rikutakse konventsiooni, aga ikka tahetakse tugevamat tõendust — tabage vedajad. (V a h e l h ü ü e.) No kas meie selleks oleme, kes peab õigusliku korra jalule seadma? (V a h e l h ü ü e.) Kas üks sotsialist teeks nii ja näeks, et ta lepingut ausasti ei täideta? Kui küsitakse härra Majanduseministri poolt, kelle kasuks kõik see käib, siis, lugupeetud Riigikogu liikmed, minu arvates on tähtis, et peab korrupsiooni vastu võitlema. Niisugust korrupsiooni, nagu praegu piirituse looga ühenduses, ei ole siiani olnud. Valitsus peab leidma teed, kuidas seda seisukorda lõpetada. See seisukord on niisugune, et peab lootma, et valitsus siin midagi teeb. Aga mida meie näeme? — Meie näeme, et Kohtu- ja siseminister ütles, et need salavedajad ei olegi nii halvad inimesed, vaid nad kaitsevad meid sellega salapiirituse sissevedamise eest. Tähendab, ta kaitseb neid. Siiani oleme pidanud neid aututeks seaduse-rikkujateks, aga nüüd hakkab minister neid kaitsma. See on keskvangimaja moraal, kui hakatakse üht kelmi kaitsema sarnaselt, et ega ta polegi nii halb inimene. Niisuguste abinõudega ei saa võidelda.

Eesti seltskonnale on see häbiks, et see tekkinud olukord niikaugele arenenud. Ja valitsusele peab see ka häbiks olema. Sellepärast tuleb tervitada Majanduseminister härra Punga seisukohta, kus ta lubab teed leida, et kuidagi kogu sellest asjast üle saada.

O. K a s k: Täna on mitmes asjas selgust katsutud muretseda, ja tähelepanu väärt oli see, mida härra Majanduseminister ütles. Nähtavasti on ka valitsusel selge, et siin lõpmata musta ja halva asjaga tegemist, ja kui opositsioon teist korda nõuab, siis valitsus sunnitud on seda korda muutma. Kui lõpmata suur korrupsioon on lastud areneda niikaugele, siis ollakse sunnitud nüüd seda likvideerima ja lõpetama. Aga see on häbiks Eesti riigile. (V a h e l h ü ü e.) Teie olete seal seotud, häbi peaks Teil olema! (V a h e l h ü ü e.)

Olge nii lahke! (V a h e l h ü ü e.) Meil on niisugune arvamine, et käesoleval korral väikesed vargad, väikesed kelmid puuakse võlla, suured kelmid sõidavad tollas. (V a h e l h ü ü d e d.) Krönström'i tollas!? Meie nõuame, et valitsusevõim ühesuguselt karistaks kõiki, nõuame, et ka Krönström'i karistataks samuti kui teisi. (V a h e l h ü ü d e d.) Häbi peaks Teil, härra minister, olema niisuguseid sõnu tarvitada. (V a h e l h ü ü d e d.) Seda laseme otsustada rahval praegu, selle korrupsiooni eest peate vastutust kandma rahva ees. (V a h e l h ü ü d e d.) Olete Teie käinud minu juures joomas või olete näinud, kui mina seda tarvitanud? Häbi peaks Teil, härra Holberg, olema niisuguseid sõnu tarvitada. (V a h e l h ü ü e.) Täna need seletused, mis Kohtu- ja siseminister on andnud, on nagu palava pudru ümber keerutamine, peaküsimusest minnakse üle tähendades, nagu oleksid need rahvajutud, muinasjutud. Otse tahtmata tekib mulje, et siin tahetakse jaanalinnu-politikat ajada, pea liiva sisse mattes ei nähta ega kuulda midagi. Ootasime suure huviga seletusi selle kohta, mida Paldiski kohta siin ette tõi rkl. Lattik. Kohtu- ja siseminister aga ütles, see teda ei puuduta, teised valitsuse liikmed võiksid seda selgitada. Kahjuks ei ole aga seda korrupsioonilist nähet ümber lükatud. Rääkisin täna ühe rahvasaadikuga, kes on valitud sellest raioonist, ja tema teadis kõneleda, et seal on piirituse-laevaga isegi piirivalve ülem merele sõitnud. Ja kõik need asjad on võimalikud! Siin öeldakse, piirivalve ei näe ega kuule midagi! (V a h e l h ü ü e.) Mina ei hakka kordama seda, mida juba mitu korda olen ette toonud. Iga laps peaks aru sama, kuidas Kohtu- ja siseministerium on ühenduses o.-ü. „Ovo'ga“, kuidas viimane teeb lepingu ja lubab muretseda loa, et sisse lasta piiritusevedaja. Et „Ovo“ maksab piirivalvelaevadele teatavaid arveid j.n.e, siis see on kõik selgitatud. (V a h e l h ü ü e.) Teie ütlete, et käesoleval korral ei ole õieti talitunud sellega, et on toetused ära võetud piirivalve üleväljapidamiseks. (V a h e l h ü ü e.) Minu kohus on näidata, et siseminister seadusepäraselt ei talita. (V a h e l h ü ü e.) Ma arvan, et Riigikontroll ka peab seda asja revideerima, ja et sel revideerimisel tagajärjed saavad olema. Kahju, et meil ei ole kohtuid Eestis, kes saaksid ministreid ja valitsuse liikmeid vastutusele võtta. Kui põhiseadust muuta, siis tuleks seda eeskätt selles osas muuta. (V a h e l h ü ü e.) Teie ärge muretsge

minu eest, mina täidan oma rahvasaadiku kohust. Et selles asjas valitseb ränk korruptsioon, siis nõuab meie riigi au, et see tuleb kaotada ja kord maksma panna meie riigielus, ja meie peame hukka mõistma sarnased nähtused.

Kohtu- ja siseminister J. H ü n e r s o n :
Mina õieti lühikeseks märkuseks tahtsin sõna võtta. Rkl. Kask on heaks arvanud minu aadressil mitu korda valitsusele etteheiteid teha, nagu valitseks meil korruptsioon ja nagu kaitseks üks valitsuse liige kõike seda, ja nagu ei täidetaks seadusi. Võin puhtast südamest öelda, et minu ametisolemise ajal on üksainukene seaduserikumine minu teadmisel aset leidnud takistamatult, nimelt see, et Riigikogu liige ka ühtlasi Pärnu linnaapea on. (Ü l d i n e n a e r.)

O. K ö s t e r : Lugupeetud Riigikogu liikmed! Minul selle küsimuse või selle vahekorra kohta, mis „Ovo“ ja siseministeeriumi vahel valitseb, tuli meelde üks jutt, milles räägitakse inimesest, kes otsib piipu ja piip omal suus. Samuti otsitakse „Ovo“ taga, kus ta on? Kas ta Eestis on või Ameerikas? Tuleb välja, et „Ovo“ ei olegi kaugel, vaid just nagu jutusnimetatud piip, Kohtu- ja siseministri suus ja nina ees. Ja siis tuleb teda lõppude-lõpuks oma suust otsima hakata, tuleb ainult suust võtta, oma ette panna ja vaadata, missugune ta on, kes ta on ja kuidas ta talitab. Siin on mitu korda Riigikogu kõnetoolilt räägitud, et piirituse väljaveoga on seotud meie kartulikasvatajate huvid. On selge, et niikaua, kui kartulikasvatamine on üks põllumajanduslik haru, niikaua peame püüdma, et kartulikasvatajad ka vastavad tasud saavad, et nad elada võivad ja elada saavad. Aga peab ka tähendama, et see hind, mida vabrikud praegu võivad välja maksta välispiirituse arvel kartulikasvatajatele, et see hind on niivõrt väike, et siin mingist suurest heateost meie kartulikasvatajatele rääkida ei maksaks. Meie võime rääkida sellest hinnast, mis riik maksab oma ladude täiendamiseks võetava, see on riigi piirituse eest, ja selle arvel võib ka kartulite eest maksta, aga see, mis välisuru piirituse arvel tuleb, see on niivõrt väike, et see kartulikasvatust ei tasu. Aga ma tahaksin veel kaugemale minna ja öelda, et kui suurem osa sellest, mis välispiiritusest saadakse, läheks kartulikasvatajate kätte, siis ei saaks ega tohiks siin liiga etteheiteid teha. Asi ei ole aga nii! Hil-

juti olid toodud ajakirjanduses uued andmed, missuguse hinnaga müüb „Ovo“ välisuru piiritust. Ja seal olid toodud järgmised andmed, et „Ovo“ müüb piiritust 9,5—9,7 Soome marka üks liiter. Kui võtame Soome marga kursi 9 senti, see teeks siis üle 87 sendi meie raha järgi liiter, ja kuna liitris on umbes 8 kraadi, siis saab „Ovo“ selle piirituse edasimüügi juures kraadilt 10 senti. Nüüd aga makstakse välja kartuliühingutele ainult umbes 2,5 senti kraadist. Kartuliühisuste liidu juhatuse liige härra direktor Suursööt, olles ka Riigikogu liige, kasutas Riigikogu liikme õigust ja ütles, et kartuliühingutele makstakse 3 senti kraadist. Kui see nii on, võtame ka seda tõena, et see välja makstakse, siis tuleks „Ovo“ vahekasu 7 senti kraadi pealt. (V a h e l h ü ü e.) Vabrik saaks 3 senti kraadi pealt. (V a h e l h ü ü e.) Neid andmeid ei ole keegi ümber lükanud. (V a h e l h ü ü e.) Kui keegi ümber lükata saaks, siis võiks seda teha kõigepealt härra Suursööt, kes asjale lähemal on. Kui minu teated õiged ei ole, siis paluksin härra Suursööti, et ta need ümber lükkaks, kui kartuliliidu direktor.

Seega tuleks vahekasu 7 senti kraadi pealt, ja kui Riigikogus märgiti, et „Ovo“ on müünud piiritust 13 miljonit kraadi ja kui seda kasvatada 7 peale, siis saame 90 miljonit senti, mis on „Ovo“ vahekasu.

Kui selle juures räägitakse heateost, siis ei ole see niivõrt suur, et sellega kiidelda ja uhkustada maksaks. Kartulikasvatajad on selleks, et „Ovo“le“ sissetulekut anda!

Edasi ei ole „Ovo“ mitte ainult siseturu piirituse, vaid ka välisuru piirituse müüja. Temal on niivõrt suur võim, et ta terve Balti mere üle valitseb. Ja kui tal nii suur võim on, siis on „Ovo“ üks neist, kes kaasa aitab selleks, et välispiiritust sisse tuleb. (V a h e l h ü ü e.) Seda ei saa keegi salata. See piiritus, mis Eesti rannast sisse valgub, on ka „Ovo“ kaudu tulnud. Et sellele lõpp tehtaks, siis peaksid vastavad ametiasutused siin samme astuma, kes kohustatud on selle üle valvama.

Edasi ütles härra siseminister, et kui Paldiskis on ümberlaadimisi tehtud piirituselaevadel, siis see ei olevat tema asi. Mina ei saa sellest aru, sest minister räägib terve valitsuse nimel. Siin ei saa öelda, et asi allub teisele ametkonnale! Aga kahjuks teise ametkonna juht, härra Majanduseminister, kelle peale härra siseminister veeretab süü, see teise ametkonna juht ei ole ühtki sõna selle kohta öelnud, kuidas

tema ametkonnas lugu on. (V a h e l h ü d e d.) Ma tänan sarnase õnne eest, sest säärase valitsuse eesotsas ja säärase asjade juures, nagu praegu, võib ainult õnne tänada, et mitte Riigivanem ei ole. Sellepärast ootavad praegu arupärijad kui ka Riigikogu liikmed arvatavasti oma enamus, et ometi ükskord klaariks tehtaks, mis ametiasutused tegid ja kuipalju tegid, sest lõpuks tuleb välja, et üks minister veeretab asja teise peale, üks ametkond veeretab asja teise ametkonna peale, ja lõpuks meie ei saagi kätte selgust, kuna meil portfelli ministrit ei ole, kelle peale kõige lõpuks saaks veeretada, ja nii kaotatakse asi näpude vahelt ära. Tänane härra siseministri vastus oli ka niiõelda näpude vahelt kadumise moodi. Härra minister ei saanud isegi sellest vastusest targemaks, veel vähem Riigikogu liikmed. Eile oli huvitav asi ajalehtedes, et on leitud laevadelt „Relis“ ja teised piiritust. Täna tähendati Riigikogu liikmetele vahele, et need on trusti laevad. Eile tehti härra ministrile etteheide, et tema ei mõõda salapiirituse vedajaid ühe mõõdupuuga, et kui Krönström'ilt võeti ära terve laev, siis tuleb seda teha iga teise piirituselaevaga. Siin on just vist nüüd üht mõõdupuud tarvitatud! Ajaleht kirjutab, et „Ovo“ laevadelt on leitud „kaks“ pudelit konjakit ja „konservikarbi“ täis salapiiritust! Antakse kõva käsk, et konservikarbi täis piiritust võetakse ära ja kaks pudelit kah. (V a h e l h ü d e d.)

Kõigist neist vaielustest tekib niisugune mulje, et Vabariigi Valitsus ja vastavad ministeeriumid peavad hoolitsema, et kartulikasvatajad oma saadusi nii müüa saaksid, et see ennast ära tasuks ja kartulikasvatus kaitstud oleks. Kui ühel teel seda ei saa teha, näiteks piiritusemüügi näol, siis tuleb kartulile muud turgu leida. Aga kartulikasvatajaid viia ühe piirituse organisatsiooni käpa alla, ja maameest selle kasuks koorida, see ei ole õige tegu.

Tõsi on see, et selle asja lahendamisel peab sirgejooneline olema, ja selleks on vaja kõvemat kätt. Seda aga ei ole siamaani selgunud ei eelmistel koosolekutel, ega ka täna mitte. Jänesehüppeid, haakisid tehakse siseministri poolt ainult. Seda kõva kätt tuleb tarvitada kõige vastu, ja kui seda ei tarvitata, siis tekib korrupsioon.

Majanduseminister tõi ette seisukoha, mis valitsus peaks tegema, kui see niikaugele on läinud, aga üksikasju, kuidas on talitatud, ei toonud Majanduseminister kahjuks ette. Selles asjas peaks selgus valit-

sema, seepärast ei saa seda taktikat tarvitada, nagu siseminister tarvitab. Niikaugele ei tohi meie minna, ja mis lubab enesele veel siseminister? Ta, tundes oma võimetust ja saamatust ning väärsumme, julgeb välja tulla üksikute Riigikogu liikmete ähvardamisega asjades, mis ei puutu käesolevasse. See on lubamata nähe valitsuse liikme poolt, kuid kogude harilik võte. Paistab, et on kõrvalisi teid mõõda käidud, aga seda otsekohest teed ei ole tarvitatud. Tullakse kõrvaliste ähvardustega välja. See ei ole ilus, kui tulevad välja isiklike ähvardustega kodanikud, ei ole ka ilus, kui tulevad välja Riigikogu liikmed, aga seda mitteilusam on, kui tulevad välja sellega valitsuse liikmed.

Kohtu- ja siseminister J. H ü n e r s o n : Rkl. Köster heitis ette mulle kui valitsuse liikmele, et ma ei ole saanud, või ei ole tahtnud ette tuua seletusi valitsuse ja kõigi valitsuseasutuste nimel, vaid olen rääkinud neis piirides, mis mul kui ühe teatava valitsuseala juhil, teada ja käepärast on. Ma arvan nõnda: kui härra Köster asja tõsiselt on mõelnud ja tahaks võtta seda tõsiselt, siis ta ei peaks etteheiteid tegema minule, vaid enesele ja oma rühmale, sest härra Köstri rühmast tuli täna mees välja erakorralise teadaandega, mis midagi erakorralist ei sisaldanud, vaid kõik asjad olid juba nädal aega avalikult teada. Võiks soovida, et härra Köster oma rühma oleks õpetanud selles mõttes, et oleks kasutatud neid teid oma soovide avaldamiseks, mis kodukord ette näeb, nimelt arupärimise teed, et mul selgust nõudvad küsimused eila õhtul teada oleksid olnud. Siis oleks valitsusel tingimata mahti olnud rääkida selle üle ja üldiselt valitsuse deklaratsiooni ette tuua, nagu härra Köster seda soovib. Tarvitatakse aga teist teed — erakorralise teadaande näol, mis on nagu välg selgest taevast, see peab nõnda tulema, et kellelgi sellest aimu ei oleks. (V a h e l h ü d e d.) Kui seda otsekohest teed tarvitada, siis valmistavad ette ja otsivad andmeid! Nüüd aga võib valada järsku teistele pihta ja vaadata, kust võtavad andmeid nii järsku. Nii et selle küsimuse kohta tahaksin tähendada, et tehke enesele ja oma rühmale etteheiteid, siis on meil asjad korras.

O. S u u r s ö ö t (fakt. märk.): Faktilise märkusena tahaksin tähendada järgmist. Mõõdaläinud neljapäeval teatasin ma siitsamalt kõnetoolilt, et ma ei ole ku-

nagi ei o.ü. „Ovo“ lihtliige, ega juhatuseliige olnud. Täna tuleb härra Köster ja seletab, et „Ovo“ saab nii- ja niipalju kasusid, ja seda võiks seletada Suursööt. Kui siin rkl. Köster sarnaselt talitab — ma olen sellest lugenud ka „Maalehe“ veergudel, kus on öeldud, et Suursööt on „Ovo“ poliitiline direktor —, siis ütlen, et see ei ole enam eksitus, vaid see on juba teadlik vale.

T. Kalbus: Austatud Riigikogu liikmed! Piiritusevedu ja see viis, kuidas seda toimetatakse, on küll sedavõrt tähtis, et sellest vaikides mööda minna ei saa. Minul on igal juhtumisel nendest seletustest, mis siin Riigikogu koosolekul, tänasel ja eelmisel, antud, ning eriti härra siseministri poolt, ja nende dokumentide alusel, mis siin ette toodud, arusaamine, et meie ametivõimudel on mingit ühendust olnud piiritusevedajatega. (Vahelhüüe.) Dokumendid, mis siin ette toodud, kõnelevad järgmist. Nimelt 24. aprillil 1931 on sõlmitud kurikuulus Tapa leping, mis korraldab Eesti piirituse väljavedu Eestist. Selle lepingu artikkel 14. järgi võtab „Ovo“ oma peale kohustuse, meie valitsusevõimude ees samme astuda, et Krönström saaks sõjaseisukorra piirkonda, Tallinna, elama asuda. Nii näemegi, et pärast seda, 13. mail 1931, annab siseminister Hünerson ajutise loa Krönström'ile Tallinna tulla oma asjade korraldamiseks. Missugused asjad korraldada olid, seda teame lepingu järgi. Siseminister ütles, et seda lepingut ei ole temale esitatud. Opositsioonil ei ole võimalik dokumentaalselt kindlaks teha, et ametivõimudel ei ole olnud tegemist nimetatud asjaga. Kuid meie ei ole lapsed, kes nii naaiivid, ei saaks uskuda, et siin kõik asi korras. Veel huvitavamaks läheb asi. 15. augustil tehakse uus leping Soome lahes välispiirituse korraldamise ja realiseerimise kohta. See ei olnud mitte Eesti piiritus, vaid välispiiritus, mis Ungarist Soome lahte tuuakse ja siin realiseeritakse. Kas teie arvate, et meie nii naaiivid oleme ja usume, kui ütlete, et see piiritus, mis tuli Darány grupi käest, olevat ainult Soome jaoks. Seda tuuakse kindlasti ka Eestisse. See piiritus, mis sisse tulnud trusti korraldusel, on suuremalt osalt olnud välispiiritus. Ka teise grupi jaoks olevat olnud ette nähtud teatav protsent piiritust Balti merel müümiseks. See grupp olevat oma piirituse läbi müünud ja laevad seisnud tühjalt Balti merel. See grupp ei olevat seda välja kannatanud, lõõnud lepingu

peale käega ja ostnud piiritust mööda minnes „Ovo“st“. Muidugi „Ovo“ huvid olid riivatud, sest kuhu jäävad siis vahekasud, mis pidi saama Darány käest? Lepingut on rikutud, Krönström'i ei ole enam vaja oma asjade korraldamiseks, ja 10. septembril saadetaksegi ta Tallinnast välja. Edasi, 18. septembril areteeritakse „Hullam“ piirituselaadungiga. Laeva kapteniks on Kato, kes esimeses järjekorras vastutav selle eest, mis sündinud. See liigub ühe päeva Tallinnas ümber, (Vahelhüüe.) annab ühele Tallinna advokaadile volituse, kes peab tema laeva kaitsma, et see laev ei ole öieti kinni võetud. Siis vahetab Kato 50.000 Soome marka kuskil Tallinna kohalikus pangas ja pärast seda kaob. Meie ametlikku võimu ei huvita, kuidas kaob ära see, kes esimeses järjekorras kõigi tegude eest peab vastutama. (Vahelhüüe.) Vaadake, mul on see pilt piirituselaevast, mis Paldiski sadamas üles võetud. Samal ajal, laupäeval, 19. septembril, on Paldiski sadamas laev „Tuben“, nagu ma eelmisel korral ütlesin, ja minister kohapealt tähendas, et see on üks suur seaduserikkumine; kui see aset leidnud, siis tulevad süüdlased vastutusele võtta. Aga mis härra minister täna ütles? Täna ütles ta, et see pole tema asi. 19. septembril, laupäeval, laetakse koolipoistega piiritust ümber teiste laevade peale. Paldiski juhus on sedavõrt kindlaks tehtud, et siin mingi salgamine enam ei aita. Nüüd püüab härra minister kergemalt sellest üle saada, öeldes, et vaadake, see ei puutu minu võimkonda. Ma arvan, et ükskõik missugune meie ametkond, kes seda asja näeb, oleks pidanud vahele segama. Aga kuidas sa kinni võtad, kui nad sealsamas külje külje vastas „Tugev“ „Tuben'iga“, — pole inimest, kes kinni võtab!

Neid fakte meelde tuletades, mis siin on kindlaks ja selgeks tehtud, asuksin härra Kohtu- ja siseministri seletuste juurde. Ta ütles: „kõik, keda tabatakse salakaubitsemisel meie rannikul, territoriaalvetes või tollivöös, võetakse seaduslikule vastutusele, erandeid ei tehta.“ Teie nägite, piirituselaevastik oli Paldiski sadamas, oli territoriaalvetes ja laadis piiritust ümber, mille kohta härra minister ütles, et see on kuritegu, aga kas ta võeti kinni? — Ei võetud. See näitab seda, et asjad ei ole korras.

Edasi ütleb härra minister, et samuti on sissesõit Eestisse keelatud välismaalastele, kes Eestis käivad salapiirituseveo organiseerimise asjas. Aga teie teate, et samal päe-

val, kui „Hullam“ kinni võeti, oli Darany Tallinnas, kes kõik seda asja korraldab „Ovo“ kaudu. Ta oli siin, ja ametivõimudel oli teada, et ta siin toimetab, ta käis ametiasutustes, oli notari juures j.n.e. Ega see ministrile teadmata ei ole.

Kus on siis nüüd see seisukoht, kus minister ütleb, et ta neid Eestisse ei lase, kes seda asja toimetavad. (V a h e l h ü ü e.) Kas olete ümber lükanud Paldiski sadama asja? (V a h e l h ü ü e.)

Kõige huvitavam on see 15. augusti leping, mis korraldab Soome lahes salapiirituse müümist, mida sisse veetakse välismaalt. Ametivõimudel on teada, et seda piirituseasja korraldab Eesti riigis „Ovo“, kuid seda lastakse sündida ja vaadatakse vaikides pealt.

Meie sõlmime konventsiooni Balti riikidega, kuid sellejuures asutame omal maal organisatsioonid, kes seda salamüüki Balti mere lahes korraldavad. See on juba igal juhul niisugune fakt, mille kohta ei mõista tõsist sõna öelda. (V a h e l h ü ü e.) Nendesamade faktiliste asjaoludega, mida ümber lükatud ei ole, oleme igal juhul seda rahvale selgeks teinud, et salapiiritusevedu on korrupsiooniline nähe, mis aja viimata kaduma peaks. (V a h e l h ü ü d e d.) Teisestküljest ametivõimude teadmisel korraldame Saksa ja Ungari piirituse müüki organisatsioonide kaudu, kes riigivõimu kaitset leiavad. Vaadake, see peaks kaduma ja selleks võtsingi sõna, et seda alla kriipsutada. (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a: Palun rahu!

J. S o o t s: Lugupeetud rahvasaadikud! Meil on obligatoorseks nähteks, et kui Riigikogu enne valimisi viimasel aastal kokku astub, et siis opositsiooni poolt tulevad arupärimised ja erakorralised teadaanded, (V a h e l h ü ü d e d.) mille sisu ei ole kuigi suur, aga mis siiski annab võimaluse kõmu teha ja aknast välja rääkida oma valijatele. Sellest seisukohast hinnates on ka arusaadav, et mõnel erakorralisel teadaandel peetakse ka tervelt kolm lugemist. (V a h e l h ü ü d e d.) Kui meelde tuleb, et meil on novembrikuu ristitud kriisikuuks, siis on selge, et opositsioon on selle peal väljas, et kriisi kätte saada. Teie võite ütelda, et praegu on veel oktoobrikuu, et nõnda vara sellega välja ei tulda? (V a h e l h ü ü d e d.) Mul on väga hästi meele, kui meie põhiseaduse asjus härra Kasega rääkisime, (V a h e l h ü ü e.) siis rkl. Kask ütles, mis, teie tahate presidenti, Pät-

sil on suurem võim käes, kui presidendil! Muidugi, kui niisugusel arvamisel ollakse meie valitsuse tegevuse kohta, siis peab kukutamise ettevalmistustega aegsasti peale hakkama, sest ettevõtte on raske. (N a e r. — V a h e l h ü ü d e d.) Kui halvasti ette valmistada, võib-olla ei tule sellest midagi välja, seepärast on arusaadav, et hakatakse kangutamisega juba oktoobrikuul peale.

Mis puutub piirituseveosse, siis on siin selle kohta küllalt materjale ette kantud. Nende materjalide põhjal oleks küllalt võimalik olnud loogilisi järeldusi teha. Aga seda ei tehta, tehakse teistsuguseid, omapäraseid järeldusi. Mõned püüdsid välismaa suhteid kõige enne ette tuua: mis ütleb Soome, ja mis seal lehtedes kirjutatakse? Meie oleme sarnases seisukorras, et meil Soome lahes on olemas suur piirituselaevastik, millist Vene ajal ei ole olnud, siis — kelle pärast? Kas ta on väikese Eesti pärast seal? Arvan, et mitte. Ta on seal sellepärast, et Soomes valitseb keeluseadus. Soome oma keeluseadusega on välja kutsunud piirituselaevastiku Soome lahte. Aga meie Eesti kannatab selle all. Meie peame suurt piirivalvet pidama ja võitlema selle vastu, et meile piiritust sisse ei veetaks. Inimesed, kes olukorda tunnevad, ütlevad, et sellele vaatamata, et Soomes keeluseadus maksab, veetakse iga aasta Soome 65 miljonit kraadi piiritust sisse. See on umbes kolm korda rohkem kui Eesti tarvitab. Eesti valmistab enese tarvis 25 miljonit kraadi ja välismaa tarvis, kui hea aasta on, 10 miljonit kraadi, ja kui halb aasta, siis ei saagi valmistada. (V a h e l h ü ü d e d.) Kui Teie, härra Lehtman, ütlete, et võib rohkem ajada, siis peaks Teile teada olema, et läinud aastal Majandusminister — seda võib härra Zimmermann kinnitada — andis loa niipalju piiritust valmistada kui suudetakse, selleks, et seda välja vedada. (V a h e l h ü ü e.) Aga palju on tänavuaastane piirituse ülejääk? Rosen'il ja kartuliühingute liidul kokku 14.000.000 kraadi. Ja see oli sellepärast, et läinud hooajal riik erakordselt vähe piiritust omale võttis, sest enne oli rohkem võetud ja tagavarad olid olemas. Niisugused on statistilised andmed. Tähendab, kui meie ülejääk 14.000.000 kraadi hinnata, siis on see vähem kui 1/4 kõigest Soome veetavast piiritusest. On selge, et see laevastik, kes Soomet piiritusega varustab, saab seda piiritust kuskilt mujalt ja ainult osa võib-olla Eestist. Seda laevastikku ei peeta ka Eesti tarvis, vaid Soome tarvis. Aga muidugi, kui piirituselaevastik merel

seisab, siis tõuseb neil lust ka siia midagi saata. (V a h e l h ü ü e.) Mis puutub Eesti piiritusse, siis võib seda ka Aafrika rannas leida ja kinni võtta.

Siin loeti ette kaks lepingut, üks Tapa leping ja siis veel mingi teine leping. Mulle näib, et niihästi nendest lepingutest kui ka lepingust avanenud vahekorradest peaks järeldama, et on niisugused organisatsioonid, kes katuvad Eestisse piiritust sisse vedada, ja on ka sarnased organisatsioonid, kes katuvad Eesti piiritust välja vedada. Eestis seadused ei loe neid organisatsioone võrdseteks. Meie oleme ise piiritust produtseeriv maa, ja meie oleme sellest huvitatud, et võõras piiritus meile sisse ei tuleks, ja et meie saaksime võimalikult rohkem oma piiritust välja vedada. See annab meile ühestküljest valuutat ja teisest küljest ta annab võimalusi realiseerida meie põllumeestel oma kartuleid. (V a h e l h ü ü e.) Mis puutub konventsioonis, mida härra Fuks praegu puudutas, siis siin juba Majanduseminister ütles, et meie peame konventsiooni täitma ja täidame teda, aga et konventsioonis ei ole öeldud, et Eesti ei tohi piiritust välja vedada. Sellepärast veame välja, ja veame nõnda, kuidas konventsioon lubab. Konventsioonis on välja-veo kohta mõned tingimused, et ei tohi saata piiritust väikese mootorpaadiga, tuleb saata suure laevaga, ja ei tohi laeva adresseerida teise konventsiooni osalise riigi sadamasse. Kui näiteks suurem laev võtab piiritust ja adresseerib selle Stettiini, siis ei ole meie riigivõimudel mingit alust siin takistusi teha. Alles hiljuti võttis valitsus vastu põhimõtte, et sissevedu tuleb piirata, millest järgneb, et väljavedu tuleb suurendada, et saada valuutat. Siin ette loetud lepingud ei ole sugugi Eesti valituse ja mingi organisatsiooni vahelised lepingud, vaid need on organisatsioonide enestevahelised lepingud. Meie valitsust süüdistatakse, et Tapa lepingus on tähendatud, et „Ovo“ astub sammusid, et Krönström võiks Tallinna sõita. Mis see peaks tähendama? See vanem advokaat, kes on Tapa lepingu kokku seadnud, olevat ka sise- ja kohtuministrile palvekirja kirjutanud, et Krönström võiks Tallinna sõita. Advokaadi amet on juba niisugune, et kes talle honorari maksab, sellele kirjutab ta ka tarvilised palvekirjad. (V a h e l h ü ü d e d.) Teise lepingu juures katsutakse näidata, et „Ovo“ on üks salapiirituse vedaja ja seepärast ei pea ministeeriumil temaga mingit läbikäimist olema. Sellest lepingust ei saa meie järeldada, et „Ovo“

otsekohe ise oleks salapiirituse vedaja, et ta Eestisse piiritust sisse veaks, vaid hoopis vastupidi. (V a h e l h ü ü d e d.) Lepingus on öeldud, et „Ovo“ võtab enese peale kohustuse hoolitseda selle eest, et salapiiritust Eestisse sisse ei veeta. Öeldakse, et see on siiski organisatsioon, kes salapiirituse vedajatega läbi käib, ja sellepärast ei tohi tema lubadusi uskuda. Ma võin öelda, et mul on tulnud läbi käia väga mitmesuguste inimestega. Mul on tulnud läbi käia niisuguste inimestega, kes vangis istunud, ja on tulnud läbi käia ka niisuguste inimestega, kes vangis lähevad. Kuid on tulnud läbi käia ka niisuguste inimestega, kes ei ole vangis olnud. Mõned inimesed on niisugused, et vaatamata sellele, et nad kõrge koha peal, aga nende sõna ei või usaldada. On aga ka niisuguseid inimesi, kes ühes või teises asjas eksinud on, aga kes siiski sõna peavad. Tuletame meelde legendaarset Rummu Jüri. Tema oli kelm, oli kurjategija, oli varas ja viimaks läks Siberisse, aga tema pidas sõna. Tema ütles, et tulen sellel ajal siia või sinna, ja tuli ka. Sellepärast siis sellest, et „Ovo“ käib läbi piiritusevedajatega, ei saa veel järeldada, et tema sõna midagi ei maksa. (V a h e l h ü ü d e d.) Keegi ütles siin, et „Ovo“ on Balti mere piirituselaevastiku käsutaja. Ma arvan, et Eesti seisukohalt hinnates tulevad piiritusevedajad ja nende laevastikud jaotada kahte liiki: ühed need, kes piiritust Eestisse sisse veavad, ja teised, kes Eesti piiritust välja veavad. (V a h e l h ü ü e.) Mina rohkem liike ei tea. Ma ütlen, et need, kes piiritust sisse veavad, on meie seaduste järgi kurjategijad. Need, kes Eesti piiritust välja veavad, meie seaduse järgi ei ole kurjategijad. Võib-olla mõne teise maa seaduse järgi, kuhu mõlemad piiritust sisse veavad, on nad täiesti ühesugused kurjategijad. Kuid käigu siis see teine maa nendega ühevõrdselt ümber, aga ärgu nõudku seda meilt. Ütleme näiteks, et see maa oleks Soome, kuhu mõlemad piiritust sisse veavad. Soome seaduse järgi on need sissevedajad täiesti ühesugused, aga see on Soome asi neid karistada. Meil on oma territoriaalvesi, seda peame valvama, siin ei tohi lubada midagi seadusevastast, aga selle taga on ulgumeri ja see on kõikide päralt. (V a h e l h ü ü e.) Mis puutub Paldiskisse, siis ütles härra minister, et seal midagi seadusevastast ei ole olnud. Kui seal midagi seadusevastast on olnud, tuleb see likvideerida, ei tohi Paldiskis midagi, mis seadusevastane, lubatud olla ja

ei tohi seda teha. Aga on seal tehtud vaid seda, mis meie seadusega on lubatud, ega meie siis seda teiste heaksmeeleks või keelata. Mina arvan, et sarnaselt tuleb meil hinnata olukorda ja piiritusevedajaid.

Siin toonitatakse, eriti tööerakonna poolt, et salapiiritust üldse ei tohi vedada ega vedajatega läbi käia, ja et ennem ei ole kunagi piirituse vedamist olnud. Kuulge, minu härrad, kui hakkame rääkima ajast, millal Eestist üldse piiritust on välja veetud, siis esimene aeg oli see, kui meil töötas opteerimise komisjon ja kui välisministriks oli tööerakonda kuuluv härra Piip. Siis räägiti sellest sulisevast väga palju. Siis räägiti, et isegi mõni ajaleht on selle suliseva kaudu omale masinad muretsenud. Nõnda räägiti sel ajal, see oli Eesti riigi rajamise päevil. Kui nüüd veel sulisevast räägitakse, siis kõigepealt tuleks küsida, kas just sellepärast praegu ei räägita, et halvad asjad hakkavad külge ja ei kao ära. (V a h e l h ü ü e.) Kui hakata praegust olukorda vaatama ja kisa ja kära põhjusi otsima, siis selgub sagedasti, et tuleb ikka kuskilt võistlejat otsida. Siin selgubki, et ühestkülgel oli Krönström, teisestkülgel on jällegi trust, kellele „Ovo“ annab Eesti piiritust välja vedada. Need kaks kaklevad turu pärast. Krönström on leidnud eestseisjaid, nähtavasti ei ole seda leidnud aga trust. Mulle räägiti, et „Ovo“ olevat tegutsenud ka munade väljaveo alal, kuid mõnel olevat sellel alal halvasti läinud. (V a h e l h ü ü d e d. — N a e r.) Seal on võistlus olemas. Tahetakse teisele kätte maksta. Krönström ütleb, „Ovo“ müüb vastaspoolele piiritust, tarvis talle kätte maksta, selleks tarvis üks leht ära osta, üks rühm kaasa tõmmata. (V a h e l h ü ü d e d.) Siin toodi minema kord ette, kus on ära ostedud. Härra sise- ja kohtuminister rääkis selle asja kohta. Nii siis, tarvis võistleja „Ovo“ tembeldata ka piirituse sissevedajaks, kuna on teada, et „Ovo“ seda välja veab. Nii saab võistlejale kätte maksta. Ja see tehakse nii. Mulle paistis imelik, et just härra Köster tuli välja ja seletas, et vaadake, sellest piiritushinnast põllumees saab vaid vähe. See on õige, et ta vähe saab. Aga ma tean, et kui härra Köster müüs väljamaale piiritust, siis ei saadud ka palju... (V a h e l h ü ü d e d.) Teie olite siis sama ameti peal, kus härra Suursööt praegu viibib. (N a e r.) Teie olite kartuliühingu liidus, kartuliühingu liit müüs piiritust väljaveoks juba mitme aasta eest. (V a h e l h ü ü d e d.) Jah, aga põllupidajad rohkem siiski ei saanud. (V a h e l

h ü ü d e d.) Nad said veel vähem, kui praegu. Aga asi seisab nimelt selles, et ega seda väljaveo piirituse hinda ei tehta Eestis, seda teeb välisurg. Ja teie teate väga hästi, et võoras, see välispiiritus on odavam kui Eesti oma. Ta produtseerimine tuleb palju odavam maksma kui Eesti piirituse produtseerimine: Eesti piiritus tehakse kartulist, ta läheb kalliks omale, aga välismaal ajavad piiritust mingitest jätistest... (V a h e l h ü ü d e d.) Nimelt just jätistest, ja selle tõttu ta tuleb odavam. Loomulik, et kui niisugune odav piiritus Hamburgist, Stettiinist või kust ta tuleb, tuleb ja vallutab Soome lahe, ega siis ka Eesti piirituse väljavedajad meie piiritusest kallimat ei maksa. Isenesest on õige, et Eesti põllumees saab sellest vähe, sest hind tehakse välisurul Saksa välispiirituse hinnale vastavalt. Tahes või tahtmata, kui tahad piiritust üldse müüa, siis tuleb müüa selle hinna eest, teist hinda meil ei ole. Ja seda kõike teab härra Köster väga hästi, ta tegutses kartuliühingute liidus.

Kuna siin on tehtud etteheiteid üldse piirituse väljaveo kohta, siis ma paneksin küll — arupärijateks ei saa nimetada — erakorralise teadaande esitajatele asja selgitamiseks kolm küsimust ette. Esiteks: kas teie tahate, et Eesti üldse valmistaks piiritust väljaveoks või ei taha teie seda mitte? Teine küsimine: jaataval korral öelge, kuidas seda piiritust paremini välja vedada või välja saata, kui seda praegu tehakse. Tehke konkreetne ettepanek. Siin Majanduseminister praegu ütles, et selle piiritusega on alati sekeldused olnud, ja praegu teist võimalust ei ole seda piiritust välisurule saata, kui senine moodus. Kui see moodus ei meeldi, pannakse piirituse väljavedu hoopis seisma. Kui teie pooldate, et meil üldse valmistatakse piiritust väljaveoks, siis näidake moodus, kuidas seda võiks realiseerida paremini kui praegu. See on teine küsimus. Nüüd kolmas küsimus. Kui teie ütlete, et ei tule piiritust valmistada üle siseturu tarviduse, siis näidake, kuidas on võimalik realiseerida üleliigseid kartuleid Eestis. Ma tuletan meelde, et läinud aastal, kus need rühmitused, kes nüüd esinenud erakorralise teadaandega, olid ise valitsuses, et just siis kartulikasvatatajad saatsid oma delegatsiooni valitsuse juurde, et selgitada kartulikasvatatajate olukorda, siis ei leidnud selleaegne valitsus ka muud kartulite realiseerimise võimalust, kui lubas ajada neid piirituseks välisuru jaoks. Seda ka tehti ja sellest piirituse väljaveost ongi jutt. (V a h e l

hüüe.) Ostad on riigi poolt teatud norm, üle normi aetud piiritus võidakse müüa nendele eksportööridele, kellele Majanduseminister on andnud loa piirituse väljaveoks. Läänud aasta kartulid olid mõnes ümbruskonnas osalt külmanud, ja teisel viisil, kui piirituse ajamiseks, ei saanudki neid realiseerida. See on õieti läinud aasta piiritus, mida nüüd realiseeritakse. Sama küsimus tõuseb ka nüüd käesoleval aastal üles. Mõnes kohas oli kartulivõtmise ajal kuni 5 kraadi külma, ja kartulid on külmast niivõrt rikutud, et neid ära kasutada saaks ainult piirituseajamiseks. Nüüd tõuseb küsimus, kas ajada ülenormi piiritust või mitte? Ma sooviksin küll, et need, kes esinesid siin erakorralise teadaandega, annaksid konkreetse vastuse nendele kolmele küsimusele, mis mina esitasin, siis me saame selgusele, mis teha.

A. Tupits: Austatud Riigikogu liikmed! Juba teist nädalat Riigikogus sõelutakse ja arutatakse piirituseasja. Tulevad ikõnetooli kõnelejad opositsioonist, lõovad rusikaga vastu pulti ja ütlevad, et see, mis meil piirituse väljaveo alal sündinud, on lubamata nähe, korruptsioon j.n.e. (Vahelhüüe.) Mul on niisugune nägu, nagu Jumal mulle on loonud, ja mina arvan, et ka teie oma nägu teiseks ei oska teha. Sellepärast vast jätame nägude jutu. Meie peaksime vaatama, millest on need süüdistused ja kallaletungid oma alguse saanud, mida juba teist nädalat Riigikogus korrutatakse. Vaatame, kuhu see koer maetud on. Ma arvan, et meie selle koera varsti üles leiame, kui otsima hakkame. Tarvitame sama teed, mida meie opositsiooni esindajad tarvitavad, kes tulevad siia kõnetooli ja ütlevad, et on mingi Tapa leping, kus ühes paragrahvis on ette nähtud, et see ja see peab teatava aja jooksul hoolitsema selle eest, et Krönström saaks siia tulla, ja imelikul viisil läinud see asi täide — vaatame seda piirituselugu samast lähetekohast välja minnes. Võtame tööerakonna lehe, sealt loeme, et Krönström on üks kuulus salapiirituse vedaja, keda kutsutakse Kolga krahviks, kellest leht toob muinaslugusid, kui rikas ta olevat j.n.e. See piiritusevedaja olevat välismaalt Tallinna teatanud, et järgmisel päeval, see on läinud neljapäeval, tulevad piirituseasjad Riigikogus arutamisele. Tema käsutuses olevat mõned Eesti ajalehed ja ka mõni erakond, ja need võtvat asja enda kätte ja kukutavat valitsuse. Ja kui meie nüüd selle Tapa lepingu seisukohalt välja lähe-

me, siis peab ütleva, et tõesti imelikul kombel on asjad kokku sattunud — läinud neljapäeval tuldi Riigikogus välja erakorralise teadaandega ning püüti valitsust kukutada, ning samal päeval selgus Kohtuja siseministri seletustest Krönström'i ühendus mõnede ajalehtedega. Nii täpselt läks see täide, palju täpsemalt kui Tapa leping. Kui meie seda nüüd vaatame, siis peame küll kangeks meheks nimetama Krönström'i, kes võib Riigikogus suuri asju toime panna, nii suuri, et juba teist nädalat peame neid arutama. (Vahelhüüe.) Väga kurb, aga näete, see on nii. (Vahelhüüe.) Jah, päris hea, kui nad selgeks saavad. (Vahelhüüe.) Seda on juba selgitatud, et on teatavad piirituseärid, kes võitlevad selle eest, et monopoli, ainuõigust, oma kätte saada. Minu eelkõneleja näitas, kuidas piirituse sissevedajad tahaksid kõrvaldada omalt teelt piirituse väljavedajaid, nii et Eestist ei saaks legaalselt üldse piiritust välja vedada. (Vahelhüüe.)

Nüüd veetakse välja, ja teatavatele ringkondadele ei meeldi see, sellepärast tahetakse see hävitada, selle ümber need vaidlused keerlevad ja sellepärast neid lahinguid peetakse, et kas peab oma piiritust välja vedama, või võõrast salapiiritust laskma sisse vedada? (Vahelhüüe.) Tahetakse anda võimalus salapiirituse kuningatele tegutseda nii, nagu nad tahavad. (Vahelhüüe.) Meie siht on, et kõik, kes salapiiritust sisse toovad, tulevad kinni võtta. See on meie rühma seisukoht. Meie ei saa kõnetooli tulla ja kaudselt neid kaitsema hakata, kes tahavad piiritust sisse vedada. (Vahelhüüe.) Seda lugesin teie ajalehest, teie „Sõnumed“ teatavad, et Krönström'i huvid astutakse Riigikogus välja ja kukutatakse praegune valitsus. (Vahelhüüe.) Mina ei ole seda Teie lehte pannud, seda õiendage ise.

Nüüd tahaksin teise asja juurde minna ja küsin, kas teie selle eest vastutate, mida nüüd ette toon või mitte? See on see osa, mida teie olete meie Eesti Vabariigi kestel salapiirituseveo asjas etendanud. Teie, tööerakondlased, kes nüüd tulete ja põrutate rusikaga vastu lauda, kas julgete öelda, mis politikat olete senini ses asjas ajanud? (Vahelhüüe.) Meie oleme alati seda hukka mõistnud. Teil peaks olema häbi kahtlustada neid isikuid, kellel ühtki plekki ei ole küljes. (Vahelhüüed.) Ei ole meie ühtki halba asja varjanud, vaid oleme hukka mõistnud. (Vah-

h e l h ü ü e.) Ei ole ühtki halba asja varjanud, vaid võime sellelt halvalt asjalt praegugi kätte ära tõmmata, ei ole praegune aeg selleks veel hilja. (V a h e l h ü ü d e d.) Siin on eelkõneleja rääkinud, missugused seisukohad teil olid omal ajal Venega, ikka selle sulisevaga. Mina käisin siis tihtipeale Tallinna jaama postkontoris kirja viimas ja nägin, kuidas siis piiritusekaste rongile laaditi. (V a h e l h ü ü e.) Ei ole minul häbi, vaid teil võiks häbi olla. Siis läksin ükskord ühte riikliku ametiasutusse, kus teie tegelane oli juhiks, ametiasju ajama. See oli tähtis ametiasutus. Mina istusin eestuppa ja jäin ootama. Seal istub laua taga üks daam, kes on nõndanimetatud vastuvõtja ametnik või erasekretär. Korraga heliseb telefon. Keegi räägib. Pean tahtmatult seda kõnet pealt kuulama. Daam seletab, et Bechstein'i klaverit praegu ei ole, küll on aga Becker'i omi, neid võite saada, kui soovite (V a h e l h ü ü e.) Vaadake, niisugused asjad olid käimas! Teate, et veel tänapäevgi on sekeldusi briljantidega, mis sel ajal toodi ja mille kohta veel praegu protsessid käimas. (V a h e l h ü ü d e d.) On teada, et saatkondadele on kohuseks tehtud, et katsutaks neid maha müüa. Need on häbistavad ülesanded, mis meie saadikutele on tehtud. (V a h e l h ü ü d e d.) Selles asjas on käimas kohtuprotsessid, ja kohus lahendab, kuhu need asjad lähevad. Vaadake, need on häbiplikuks riigile. (V a h e l h ü ü d e d.) Nüüd tulevad aga need inimesed, kes kõike seda on teinud, kes kõike seda on tol ajal juhtinud, ja ütlevad, et praegune piirituse väljavedu on korrupsioon! Kui praegu Eestist legaalselt piiritust välja viiakse, ja kui teie ütlete, et meil sellepärast häbi peaks olema, siis selle mineviku pärast peaks just teil enestel häbi olema. (V a h e l h ü ü d e d.) Mina saan aru, mispärast täna teist korda välja tuldi selle erakorralise teadaandega. Terve nädal otsa on tööerakonna leht pinda valmistanud. Öeldi, et rahvaerakond ei olevat läinud neljapäevaga rahul olnud, rahvaerakonnas istuvat karskuse keskoitmkonna esindajad ja nendel olnud piinlik. Samuti sotsialistid, ega needki nõus ei olevat. Nii valmistati pinda, ja järgmisel neljapäeval visati nüüd õng, et ehk hakkavad otsa. Aga nagu näha, ei hakka. Kes kogu seda asja lähemalt vaatab, see peab küll ütleva kõige selle kohta, mis siin sünnib, et Eesti Riigikogu peksab Eesti rahvast. Meie peksame iseennast praegusel korral. Meie kahtlustame ja mustame oma valit-

sust siin. See võiks veel kuidagi mõistetav olla, kui see sünniks ainult meie oma keskel, aga et heidetakse varju Eesti riigi peale ka välismaa ees, nagu see praegusel korral sünnib, siis niisuguseid asju ei sünni kuskil teises riigis ja niisuguseid asju ei ole ka meie riigis varem olnud. See, mis siit kõnetoolilt ette tuuakse, ei ole midagi muud, kui väljaveokaup Eesti riigi ja rahva vastu. (V a h e l h ü ü e.) Meil ei ole mitte üks, vaid terve rida ajakirjanikke Tallinnas, kes neid väljamõeldusi laimavate kirjutuste näol Soome saadavad, et halba valgust lasta paista meie riigi peale. Meie ei saa seda teisiti nimetada, kui Eesti rahva peksmiseks. (V a h e l h ü ü e.) Mina arvan, kui ajakirjanikkude liit tahab oma kõrgusel seista, siis peaks ta need küsimused võtma kõnealla. Ei saa lubada niisugust olukorda, nagu Kohtu- ja siseminister siin ette tõi, et teatava ajalehe juures on kaks toimetuseliiget saanud maksu selle eest, et nad salapiirituse vedajate huvides on paigutanud lehte kirjutisi. Ja siis tuleb selle lehe peatoimetaja ja ütlevad, et mis sellest siis on, see ei ole midagi, iga kirjanik saab tasu oma kirjutiste eest. Nii ei saa minu arvates neid küsimusi seletada, ei saa ka nii, nagu siin endine hariduseminister härra Lattik tuleb välja ja ütlevad, et mis sellest, kui nad said tasu. Mina arvan, et täielik õigus on „Postimehel“, kes ütlevad, et niisugune moraal lonkab kahe jala peal ja niisugust asja meie ajakirjandus enese keskel ei tohi sallida. (V a h e l h ü ü e.) Ega Teie, härra Lattik, tal neid jalgu ära löönud ei ole ja Teie talle neid alla panna ka ei saa. See ei seisa Teie võimuses.

Aga jätame selle küsimuse. Mina arvan, meie ajakirjanikkude liit peab selge sõnaga ütleva... (V a h e l h ü ü d e d.) Mina ei sõima Eesti ajakirjandust, mina nõuan Eesti ajakirjandusest seda, et Eesti ajakirjandus ei tohi avaldada... (V a h e l h ü ü d e d.) makstud kirjutusi. See on minu seisukoht. Ja kui teie olete vastupidisel seisukohal, siis jääge teie oma vastupidise arvamise juurde, mina teiega kaasa tulla ei saa. (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a: Ma palun rahu!

A. T u p i t s: Mina ei ole siin kaitse-
nud piirituse korrupsiooni. Kui teie tulete seda seletama, siis võin ma teie kohta ka laiendada selle järelduse, mida ma oma kõne algul siit tegin. Aga millega on meil lõppude-lõpuks tegemist? Siin on

püüd valitsuse kriisi välja provotseerida. On püüd ajada minema praegust siseministrit, kes võitleb salapiirituse vastu. (Naer ja käteplaksutamine keskel.) Teie naerate selle üle. Kas pean ma sellest järeldama, et teile see võitlus tõesti ei meeldi, et teie tahaksite näha sellel kohal inimest, kes „Hullam'it“ ja teisi kinni ei võtaks. (Vahelhüüded.) Tooge üks juhtumine, härra Strandman, ette, kus oleks toodud välispiiritust Eestisse ja kus sellest oleks piirivalve ja vastavad asutused teadnud, ja kus see oleks konfiskeerimata jäänud. Kui Teie niisuguse juhtumise ette toote, siis ütleme ka meie, et see on lubamata ja mõistame selle hukka. Aga terve selle piiritusesõja jooksul, mis siin kaks nädalat kestab, ei ole niisugust juhtumit ette toodud. Ei ole niisugust juhtumit. Ja kui seda ei ole, siis ei saa ka öelda, et siseminister ei võitle küllalt energiliselt salapiirituse vastu. Vastupidi, ta võitleb kogu oma jõuga selle vastu. Kui teie aga lähete võitluses tema vastu, siis võitlete tahes ehk tahtmata ühes nendega, kes sooviksid, et siseministri kohal oleks teine mees, kes ei oleks nii kindla ja kõva käega. (Vahelhüüded.) Kui asuda sellele seisukohale, et piirituse väljavedu lõpetada... (Vahelhüüded.) Opositsioonitegelased on seda nõudnud. (Vahelhüüded.) Teie võib-olla kuulete seda esimest korda, aga siit kõnetoolilt on tööerakonna esindaja püstitanud nõude, et tuleb lõpp teha piirituse väljaveole, see oli härra Juhkam, kes nii kõneles. (Vahelhüüded.) Härra Strandman, meil Eestis, minu teada, ei veeta ühtainust liitrit piiritust salakaubana välja. On öeldud, et tuleb teha lõpp piirituse legaalsele väljaveole. (Vahelhüüde.) Ütleme siis ühesõnaga — piirituse väljaveole. (Vahelhüüde.) Ma saan aru, millest see soov on tingitud. Kui meie piirituse väljavedu ära jääb, siis on see raskeks hoobiks mitte ainult meie kartulikasvatajatele, vaid ka riigikassale. Ma arvan, et vastarrinnal ei ole sugugi meelt mööda, et meie riigikassa püsib nii heas seisukorras. (Vahelhüüde.) Seda ütlesin juba kevadel, kui endine rahaminister Zimmermann esitas küsimuse, kas riigikassas on veel summasid. (Vahelhüüde.) Teie tahaksite näha, et neid summasid seal ei oleks ja et valitsus oleks raskustesse sattunud ja ära läinud. Teie ei ole aga selle tagajärjeni jõudnud. Nüüd nähtavasti loodate jõuda selleni kaudsel teel, et lõikame need tulud ära, mis riik saab piirituse välja-

veost, siis on riigikassa seisukord halb ja siis saame sellest valitsusest lahti.

J. Lehman (fakt. märk.): Faktilise märkusena härra Soots'i kõne puhul oleks järgmist öelda. Härra Soots tõendas, et põllupidajad ei suuda kuigi palju rohkem piiritust valmistada, kui Eesti ise ära tarvitab, ja selle fakti tõenduseks tõi ette möödunud aasta seisukorra, kus igale vabrikule oli lubatud piiritust valmistada niipalju, kui ta suudab; aga suudeti valmistada üle oma tarvituse ainult 15 miljonit kraadi. See fakt vajab õiendust. Läänud aastal lubati küll valmistada niipalju, kui keegi suudab, kuid kartuliühisuste liit teatas ringkirjaga piiritusevabrikutele, et turgu ülenormi piiritusele ei ole niipea näha ja müügi korral võib-olla saab kaks kuni kolm senti kraadist. Niisuguseid tingimusi kuuldes paljud vabrikud ei valmistanud ülenormi piiritust, kuigi materjali oli küllalt saada ja põllumehed pakkusid oma kartuleid odavalt. Meie kartulikasvatuse pindala väheneb iga aastaga seetõttu, et ei ole võimalik piiritust niipalju valmistada, kui suudame.

O. Köster (fakt. märk.): Pean tähendama, kui mina omalajal kartuliühisuste liidu juhatuse liige olin, sellest on õige palju aastaid tagasi, siis piirituse väljavedu ei olnud. Selleks puudusid ka võimalused. Küsigu kogud seda ka oma inimestelt, kes tol korral kõrgel kohal olid — Teemant —, ja need võivad tõendada, et siis piirituse väljavedu ei olnud.

O. Kask: Siin on rkl. Soots'i poolt küsimus ette pandud ja ka härra Tupits puudutas seda, et kas meie tahame, et oleks piirituse väljavedu. Ma puudutan kõigepealt seda väljavedu. Siin on tööpooldest küsimus viidud teisele pinnale, aga tuleb ka seda puudutada. Ma arvan, kui meie piiritust legaalselt välja vedada saaksime lahtisele turule, (Vahelhüüde.) siis tuleb seda teha, aga kui meie salaja, salapiiritusena veame, — võime küll legaalselt siit välja vedada — siis ei tule sellest head ja parem juba sellele lõpp teha. (Vahelhüüde.) Ega ta Hamburgi ei lähe. See küsimus peaks selles mõttes selge olema. Tegelikult on siit kõnetoolilt juba mitu korda ette toodud, kuivõrt meie põllumajandus ja põllumehed sellest piirituseveost huvitatud on ja kuivõrt väike ringkond selle taga seisab, kuna suurem jagu põllumehi sellest mingit kasu ei saa. Sellepärast on huvitav, kui suur tähtsus on

sellel osal, mis piiritusest ekspordiks jääb. Härra Soots tõi ette, et see osa on väikene, ka härra Suursööt, kes on kartuliühisuste direktor, näitas, tuues ette 10 aasta andmed, et see norm on väga väikene olnud. 1923. a. K. Pätsi valitsuse ajal oli piirituse väljavedu suur, langes 1924. a. aga täielikult, öeldi, et härra Strandman ei olevat lubanud, on väga suurte raskustega seotud olnud. Endine Riigivanem kinnitas ka, et valitsuse koosolekul on seisukohale asunud, et salapiiritusevedu on lubamata ja seda ei tohi teha.

Mis puutub küsimuse teise ossa, siis on kogu jutt, kogu tegevus, kogu sündmustik võetud üles niisugusest seisukohast, mis ei ole riiklikult õige ja mis ei ole meie riigile auks, mis meie riigi prestiihi alandab. Sellepärast on rahvaesinduse kohus, küsimus avalikkuse ette tuua ja selgust nõuda. Kui on näidatud, kuipalju ja millal on piiritust sisse veetud, ja oleme näinud, et sissevedajate ja väljavedajate vahel on lepinguline jaotamine, ja nagu härra Suursööt ette tõi, et meil on piiritust ka siis sisse veetud, kui teda välja vedada ei olnud, — väljavedajatel on ühendus salapiirituse vedajatega — siis peab trusti laevadelt seda salapiiritust sisse tulema. (V a h e l h ü ü e.) Ja ometi on valitsusevõimud kartuliühinguga ja trustiga ühenduses. See on kõige rängem küsimus, mida on tarvis selgitada, ja mida rutem selgitust saab, seda parem.

Mis puutub sellesse, mis rkl. Tupits ette tõi, et kui rahuaeg tuli, siis olevat Piip Venemaaga piiritusega kaubelnud, ta püüdis sellega varju heita. Ma pean ütleva, et teie tulete välja ränga süüdistusega. Kui teie leidsite, et siin on seadusevastaselt talitatud, miks siis ei ole nõutud seaduserikujate vastutuselevõtmist? Meil ei ole seda teada, et oleks seadusevastaseid samme astunud. (V a h e l h ü ü d e d.) Kui teil teada olid seadusevastased asjad, siis ei saa teie mitte aastat 8, 9, 10 vaikida, vaid olete kaasteadjad ja ütlete välja asja, mis selgitust nõuab. See on üks tee, kuidas praegu katsutakse tähelepanu mujale juhtida ja katsutakse suitsukatet leida sellele, mis valgust ei kannata. (V a h e l h ü ü e.) Siin ma arvan, selles asjas võtab mõni sõna, kes võib sellest lähemalt öelda. Aga need kahtlustused, mis ette toodi Krönström'i asjus, ei pea mingit paika. Ma olen öelnud, et Krönström sai õige karistuse, aga ka kõik salapiirituse vedajad peavad karistuse saama ja valitsus ei või erandeid teha. (V a h e l h ü ü e.) Minister Anderkopp oli see, kes Krönström'i välja

saatis, aga kes sisse lasi, see ei olnud Anderkopp. (V a h e l h ü ü e.) Minister Hüner-son saatis välja ja lasi uuesti sisse tulla. (V a h e l h ü ü e.) Siin toodi ette Tapa lepinguid ja muud. Igatahes ma arvan, rkl. Tupits, opositsioon läheb sellele välja, et siin selles asjas valitseks selgus. Uskuge, praegune aeg on raske ja tõsine. (V a h e l h ü ü e.) Kui teie ei puuduta rahaasja, siis ma ei too seda välja. Aga meie ei või vaikida korruptsiooni üle riigielus seni, kui seda valitsus mitte ei lõpeta ja teisi vastavaid samme ei astu. Ma arvan, et ettevaatamatu on rahaasju puudutada, et selleks aeg liiga tõsine on. (V a h e l h ü ü d e d.) Kas teie arvate, kui opositsioon nõuab selgust riigielus, et ta läheb selle peale välja, et valitsust kukutada. Opositsioon ei saa valitsust kukutada, kuna teie enamuses olete. (V a h e l h ü ü d e d.) Ma ei taha praegu asja enam lähemalt puudutada, juba asunikude rühmast härra Penno ütles, et meil ei ole mõtet esitada ülemineku-vormelit, ka meie ei tee seda. Küsimus on täitsa selge. Ja siin on kõigil, ka rahval, võimalus järeldusi teha.

Ma tahaksin lõpuks, austatud Riigikogu liikmed . . . (V a h e l h ü ü d e d.)

J u h a t a j a : Ma palun rahu!

O. K a s k : Teie ärge hoolitsege tööerakonna eest, tööerakond võitleb ise oma õiguste eest ja teab, kelle teenistuses ta on. Aga Teie, härra Tupits, näitate, kui teie demagoogiliselt riigiteenijate palkade kallale kipute, et piiritusejant teile hirmu peale ajas. (V a h e l h ü ü e.) Igatahes oli see alasti demagoogiline võte sarnasel kujul palkade vähendamiseks välja tulla. (V a h e l h ü ü d e d.) Meie sellega nõus ei olnud, ei saa ka praegu olla sarnasel kujul. (V a h e l h ü ü d e d.) Ma arvan, nende küsimuste üle räägime üks teine kord. Isiklikult ütleksin: see näitab, misugused võtted meie riigielus siiski võimalikud on. Nõnda ma kuulsin auväärt Kohtu- ja siseministrilt, et rahvasaadikuil nagu ähvardatakse suu kinni panna, et ainukene asi, mis tema tegevuses õige ei olnud, on, et Pärnu linnapea võib ka Riigikogu liige olla. (V a h e l h ü ü d e d.) Härra minister, see ähvardus oli mul oodata ammu, aga sellega Teie minu suud kinni ei pane ja mind kui rahvasaadikut ei saa kunagi vaikima sundida. (V a h e l h ü ü e.) Ma olen selle vastu ette valmistanud. Mina aga ütlen üht — Pärnu linnapea ülemus ei ole mitte Kohtu- ja siseminister, vaid Pär-

nu linnapea üle on Pärnu linnavolikogu ja linna rahvas. (V a h e l h ü ü e.) Teil on seaduslikkuse järelevalve, ja uskuge, härra minister, Teie ridades on olnud maavalitsuse esimehi Riigikogus. (V a h e l h ü ü e.) Siin on olnud linnapeasid ka muudest rühmadest, ja meie mäletame, et kui Teie olite siseministriks, oli härra Virma Riigikogu liikmena ühtlasi Tallinna linnapea abi. (V a h e l h ü ü e.) Ma ei tulnud Riigikokku alguses, vaid hiljem, ja millal ma lahkun, on minu enese asi. (V a h e l h ü ü e.) Härra minister, võtke meie põhiseadus ja sealt näete, et Teie kui minister ei saa mind sundida siit lahkuma. Teie ei saa muud teha, kui mind kohtusse kaevata, ja kohus las' siis selgitab. Kui härra Virma veel Riigikogus oli, tahtsime meie pöörata selles asjas Riigikohtu poole, et saada seletust. Paljude vanemate juristide arvates on Kerenski seaduse § 117¹ meie põhiseadusega muudetud. Ka Soomes Tampere linnapea on parlamendis vastasrinnas, aga vaevalt seal riigis siseminister oma vastasele julgeb esineda sarnase ähvardusega. Teistes riikides seda ei tehta, meil aga küll. Kuid ma ei karda Teie ähvardusi.

A. V a n n: Väga austatud Riigikogu liikmed! Võrdlemisi palju on kõneldud piirituse üle, et seda olevat salakaubana sisse ja välja veetud, kõneldud on mitmesugustest kuuldest, kuid kõigist nendest kõnelustest, niipalju kui mina olen suutnud jälgida, ei ole mulle selgunud ühtki argumenti, mis oleks näidanud, et siin oleks mööda mindud seadustest või talitatud seadusevastaselt. Mind huvitab piirituse väljavedu just tegeliku kartulikasvataja seisukohalt. Meie teame, et Eestis kasvatatakse üksikutes maakondades kartulaid suuremal määral ja nimelt müügiks. Esimeses järjekorras on kartulikasvatuse alal Virumaa, Harjumaa ja Järvamaa, teised maakonnad kasvatavad kartulaid palju väikesemal määral. Varem oli kartulivedu Soome võimalik, kui seal ei olnud tolli kartuli peal. Niipea aga, kui Soome valitsus tõstis tolli, oli see takistatud. Kartulikasvatus Põhja-Eestis on tänapäevani põllumeestele võrdlemisi head sissetulekut andnud. Siin eel-misel neljapäeval rkl. Suursööt näitas, et Virumaa põllumehed on kartulikasvatusest saanud varemalt niipalju tulu, et on maksnud talu võlad ja lapsed koolitanud. Viimasel ajal, kui olukord raskeks läks, pöörasid põllumehed-kartulikasvatajad järelepärimisega minu poole, et kas ei leiaks valitsus mingit võimalust, et kartulaid roh-

kem saaks ümber töötada. Mina isiklikult pöörasin läinud talvel kaks korda Majanduseministri poole ja seletasin, kuivõrt Virumaa põllumehed on mures oma kartulisaagi pärast. Kui piimakari andis suuremat sissetulekut, siis soovitati kartulaid karjale ja sigadele sööta, see oli põllupidamisele kasulik. Aga terve hulk on niisuguseid talusid, kus ainult 2—3 lehma, ja niisugust kartulite hulka nende lehmade kaudu ei saa ümber töötada, vaid ainus pääsetee on ikka kartulimüük. Kui Majanduseminister loa andis piiritust välja vedada, olid põllumehed selle üle väga rõõmsad. Kui nüüd on selgunud, et umbes 12 miljonit kraadi piiritust on välja veetud ja selleks umbes paartuhat tündrit kartulaid ümber töötatud... (V a h e l h ü ü e.) Üks kroon tünder. (V a h e l h ü ü e.) Et läinud aastal kartulihinnad võrdlemisi odavad olid — makseti 1—1,5 krooni tündrist, kuid vabrikutel oli võimalik lisanormi saada ja kartuli tagavarasid ümber töötada. (V a h e l h ü ü e.) Mina vabrikuliige ei ole, küll aga olen kartulaid müünud ja tean seda meeolelu põllumeeste seas, kui nad said 1—1,5 krooni tündrist, olid tänulikud sellegi eest, vastasel korral oleksid pidanud kartulid põllule jätma.

Praegu on majanduslik kriis nii terav, et põllumees tänulik on iga krooni eest, mis ta saab. Olukord on praegu muutunud põllumehe kahjuks. Hinnad on langenud, võihind langeb iga päevaga, sissetulekuid põllumehel ei ole. On järele jäänud rukki- ja nisumüük ning kartul. Kui nüüd igapidi ka selle vastu sõditakse ja püütakse näidata, et piirituse väljavedu on nii ja teisiti toimetatud, mida aga kindlate faktidega tõeks pole tehtud, siis arvan, et sellega — kui valitsus ütleb, et piirituse väljavedu tuleb ära keelata — teeme põllumehele suurt ülekohut, ja need sissetulekud, mis tal senini olnud, kuivavad kokku. See sunnib veel rohkem oksjonihäämreid taludesse minema. Sellepärast soovitän, et valitsus peab igasugused abinõud tarvitusele võtma, et piiritusele turgu leida. Sellega saame välisvaluutat ja saame aidata põllumeest, kes praegu väga raskest seisukorras.

Vaheaeg kl. 14.38 min. — kl. 14.59 min.

Koosolekut juhatab teine abiesimees
R. Penno.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach.**

K. A s t: Austatud Riigikogu liikmed!
Ma võtsin sõna ainult sellepärast, et ei

jaksa küllalt imestada saalitäit variseerlikkust. Kahjuks on just praeguse küsimuse juures halvakujuuline moraal, vagatsev moraal ilmsiks tulnud. Mitmed lugupeetud eelkõnelejad on erilise rõhuga hukka mõistnud piirituse, kui nii tohiks öelda, korrupsiooni, tehes näo, nagu oleks nemad selle avastanud tänapäev, nagu ei oleks sellest kunagi varem midagi kuulnud. Ei tarvitse, lugupeetud Riigikogu liikmed, nii lühimärga olla. Tuletage meelde Eesti riigi rajamise aastaid. Mida meie siis piirituseväljal nägime? Mäletate, kui pärast rahu sõlmimist Venemaaga Petseri piiril üks isesugune kaubitsemine õitsele lõi. Kuidas teie ei tahaks ka seda kaubitsemist karakteriseerida, oli see ja käis sellega kaasas korrupsioon. Kahtlemata käis sellega kaasas suur korrupsioon. Korrumpeeriti politseid, ametiasutusi, üksikuid inimesi ja ringkondi.

Edasi tuletame meelde, — suurem osa on meist sõitnud laevaga Soome, — et mitte ammu, nimelt enne konventsiooni sõlmimist piirituse võitlemise vastu, siinsamas, Naissaare taga seisid piirituselaevad. Oli ju teada, mis otstarb neil laevaldel seal oli ja kelle piiritus neilt Soome läks. Teada oli ka see, et varustati neid piiritusemugeldajaid, kes oma kaupa püüdsid Soome turgudele viia, Eesti võimude nõusolekul. Samuti oli teada, et tuli võidelda mugeldajate vastu meie endi huvides, sest nad püüdsid sisemaale piiritust tagasi tuua, millega olime neid varustanud. Aga küllap seal olid põhjused, majanduslikud kahtlemata, mis meid sundisid vaikima ja oma südametunnistusega kõverdama ja vigurdama. Meie oleksime võinud laevad seal likvideerida.

Pärast konventsiooni sõlmimist ei ole asi selles mõttes palju muutunud. Need laevad olid sunnitud end ainult pisut kaugemale nihutama ja meie vetest välja kolima. See oli kõik. Viimaste aastate kestel teame väga hästi, et Eestil ei ole välismaale piirituseturgu, peale keelatud turgude. Kas on näidata ühtki maad, kus oleks meie piiritust müügistatud nii nagu tekstiilsaadusi, paberit, võid või peekonit? Ei ole niisugust maad, kuhu kaubanduslikul või kommerts alusel oleks piiritust välja veetud. Vist ei ole ühtki liitrit Eesti piiritust, — ühtki liitrit, see on nüüd küll liialdus — ei ole suuremal viisil leida meie piiritust välismaades. On selge, kuhu lähivad piiritusehulgad, millega laevad end meie sadamates varustavad. Mis sellest järgneb? Sellest järgneb asjaolu, et nii-

kaua, kui oma randades lubame laevu varustuda piiritusega, niikaua on paratamata korrupsioon. Ja sellele tuleb vaadata lahiste silmadega. On väga raske kontrollida, kuigi töötus antakse, et inimesed, kes piiritusega kauplevad, kes piiritust välja veoks meilt saavad, lubavad hoolitseda selle eest, et piiritus tagasi ei tule meie randa, — on väga raske kontrollida, et nad oma lubadusest kinni peaksid. Peale selle ei aita lubadus ka midagi. Kui piiritus on laevadelt ümber laetud väikestele paatidele, siis ei saa piiritusega varustaja enam isegi kontrollida, kuhu see piiritus läheb. Nii on paratamatu, et väljasaadetud piiritusest üks osa igal tingimusel meie randa tagasi ujub. Seal oleme siis sunnitud vastavaid abinõusid tarvitusele võtma, et tagasiujumine liiga uputav ei oleks. Teame, et piiritusekapital ei tegutse mitte ainult keelumaades, vaid ka nendes, millised piiritust valmistavad. Tekib ühine kompleks, mis korrumpeerib, mitte ainult keeluseaduse mail, vaid ka neile hoopis kaugemal mail. Mina ei ole saanud jälgida ajakirjanduses üksikasjalisi fakte, aga ma mäletan, kuidas ajakirjanduses ühel ja teisel puhul on vilksatanud sõnumid tollest ajast, kui lugupeetud rkl. härra Anderkopp oli siseminister, kui meie ametlikud asutused pidasid läbirääkimisi piirituseshmugglritega. Ma tuletan seda ainult selleks meelde, et rõhutada, kuidaviisi see nõndanimetatud piirituse korrupsioon meil ikka on olnud, ja et see mitte mingi uus nähe ei ole, et seda keegi tänapäev ei ole üles leidnud, vaid et see kestab juba pikemat aega. Asja põhjus seisab selles, nagu ma juba nimetasin, et meie piirituse jaoks ei ole korralikku välisurgu. Ja kui tahetakse abinõusid otsida selleks, et piirituse korrupsioon kaoks, siis meie peame emb-kumb, kas leidma enda piirituse jaoks välisurgu, — mida meie tõenäoliselt ei saa — või siis peame piirama oma piiritusetoodangu ainult siseturu jaoks, nii et meie varustame ainult oma maa piiritusenõudeid ja jätame igasuguse unistuse piirituse väljasaatmisest. Ainult nendel eeldustel võiks meie oma maal ka piirituse korrupsiooni lõpuliikult kaotada. Aga võib-olla on sedagi palju öeldud, lõpuliikult ta vist ei kaoks, sest sissevedu jääks ikkagi, katsed sisse vedada jääksid ikkagi, ja koos sellega käiksid ka piiritusevedajate poolt katsed meie piirivalvet ja muid ametiasutusi ja isikuid üles osta. Need katsed jääksid ikka püsima, aga see oleks muidugi väiksem kui tänapäev, sest siis tegutseks riigivõim ainult

ühes suunas, puht keelu suunas, kuna tal nüüd tuleb kahel alal paralleelselt tegutseda: takistada piirituse sissevedu, kuid sealsamas soodustada kõigi abinõudega piirituse väljavedu, mille tagajärg on see, et meie suurendame ühtlasi piirituse sisse-voovõimalusi Eestisse.

Oleks veel kolmas tee, mis meid kurgast päästaks: kui meie naabermaa Soome oma turu piiritusele avaks. Aga meie ei saa Soomet mõjutada ja ei tea, kas see Soomele kahjulik või kasulik oleks, kui Soome keeluseaduse lõpetaks, vaid peame võtma olukorda nii, nagu ta on.

Siin tekib küsimus, kas on siis praegusele valitsusele ja praegusele siseministrile midagi ette heita rohkem, kui oleksime meie võinud ette heita eelmistele valitsustele ja eelmistele siseministritele. Kuuldes täna läbirääkimisi ja lugedes ajalehtede eelmise nädala kirjutisi, ei ole ma leidnud niisuguseid andmeid, mis oleksid kuidagi viisi praeguse valitsuse ja praeguse siseministri peale suuremat varju heitnud, kui seda oldaks õigustatud konstateerima eelmiste ministrite ja valitsuste suhtes. Praegune valitsus ja praeguse valitsuse ajal oleme meie oma südame tunnustuse ees samuti süüdlased, kui eelmistel aastatel. Mulle isiklikult ei ole kunagi meeldinud see piirituse korrupsioon, mis juba Eesti iseseisvuse aastatel on silma paistnud. See on olnud minu isiklikule enesetundele lõpmata haavav, ja ma mõtlen, et õigem oleks olnud algusest peale, juba varakult samme astuda, et oma riigi eelarvet korraldada ilma piirituse tuludeta, peale nende tulude muidugi, mis meie oma maa tarvidusest saame. See ülesanne ei oleks meile raske olnud. Ei oleks halb, kui tagantjäreli see küsimus kaalumisele võetakse, mille seadis üles nii teravalt härra Majanduseminister. Ta ütleb: Kas „ei“ või „ja“. Kas sallitakse edaspidi piirituse väljavedu või ei sallita seda mitte, siis hakkame teist teed otsima. Tõepoolest meie peaksime kaaluma, kas ei leiduks teist teed.

Iseäralikke etteheiteid teha Soomele Eestile ei oleks siiski õigust ka pärast neid kõnelusi, mis kahel Riigikogu koosolekul maad leidnud. Lugu seisab ikkagi selles, et ega meie konventsiooniga enese peale võetud kohustusi ei ole riikkunud. Seda peab rõhutama valearvamiste ärahoidmiseks. Ma kõnelen väga arusaadaval põhjusel, et need läbirääkimised, mida Riigikogu pidas läinud neljapäeval ja peab täna, — et neil läbirääkimistel avaldatud mõtted võivad tekitada väljaspool niisugust

muljet, nagu ei oleks meie tahtnud konventsioonist kinni pidada. Nende kõneluste puhul võib väljaspool Eestile teha raskeid etteheiteid. Aga mina tahaksin rõhutada, et etteheidete tegemine õige ei ole, sest iga riik, kes teisega seob konventsiooni, võtab enda peale ainult teatud kindlad kohustused. Sääraseid kohustusi, mis ainult moraalile toetuvad, riik enda peale ei võta. Konventsiooni asjalikust osast oleme kinni pidanud. Meie ei ole konventsioonis enda peale kohustusi võtnud välismaal piiritusele turgu mitte otsida. Ja kui nüüd siin mõningad laevad varustavad ennast piiritusega ja kui nad selle järele territoriaalvetest lahkuvad, siis ei ole loomulikult meie asi kontrollida, kuhu nad piirituse pannud. See on päris selge. Aga et oleks Eesti territoriaalvetes varustatud mingeid salapiirituse vedajaid, hõlbustusega tungida keelumaa, seda ei ole ka käesolevate läbirääkimiste ajal ilmsiks tulnud. Siin kõneldi sellest, et Paldiski sadamas olevat mingit ümberlaadimist toimetatud, aga ei saanud aru, kas taheti sellega öelda, et ümberlaadimise toiming seis selles, et meie sisemaale piiritust sisse mugeldada või pidi see ümberlaadimise toiming hea olema selleks, et väiksete partiide jaotamisel mootorite laevastikku keelumaa randadesse välja saata. Mina ei saanud aru, milles ümberlaadimine Paldiskis pidi sündima. (V a h e l h ü ü e.) Sellest ma sain aru, et seisku selle toimingu otstarb milles tahes, ümberlaadijaid oleks pidanud klassifitseerima kui salakaubavedajaid, kui kriminaalseid isikuid. Seda ma mõistan. (V a h e l h ü ü e.) Aga lugu seisab nimelt selles, et kui see fakt tõesti seal aset on leidnud, ilma et nendele inimestele nende teo eest karistus oleks järgnenud, siis on see väga halb. Minu rühm, — ma räägin rühma seisukohalt — on arvamisel, et seda ei saa õigeks tunnustada. Nõuame ning ühtlasi loodame, et edaspidi niisuguseid asju enam ei sünni. Kuid sellega ei taha ma öelda, et seda fakti ennast ilmtin- gimata tõestatuks pean. Minule isiklikult ei ole selge, et selline fakt oleks maad leidnud. Aga võib ju olla. Meie mure praegusel silmapilgul seisab selles, et kui võimalik on, siis süüdlasi vastutusele võetaks. Peamine mure seisab aga selles, et edaspidi niisugused juhused ei korduks. Kui muuseas härra Kohtu- ja siseminister seda eriti on rõhutanud, et tema poolt kõik abinõud tarvitusele võetakse, et seda ei juhtuks, siis loeme seda küllaldaseks.

Üldse meie vaatame käsitatavale küsi-

musele sellelt seisukohalt, et niikaua, kui ei ole põhjalikult meie piirituse mahutamise ja piirituse valmistamise küsimus lahendatud, kui ei ole üles seatud uusi juhtnõude, niikaua, kui ei ole leitud abinõusid ja teid, kuidasviisi meie oma majanduseelu ja riigi eelarvet korraldame, ilma piiritust välja saatmata, niikaua peame sallima piirituse väljavedu senistel alustel, kuigi see teataval määral meile hädaohtlik on ja meil seltskondlikku meeleolu mürgitab ja korruptsiooni sigitab. Niikaua, kui ei ole see küsimus ümber otsustatud, kui ei ole otsustatud lõpetada see praksis, mis on kestnud 10 aastat, niikaua peame, ka meie sotsialistid, sallima seda, et piiritust välja veetakse. (V a h e l h ü ü e.) Kogu aeg on. Ei ole niisugust aega olnud, kus seda poleks sündinud. Meie teame, et kõik piiritus, mis Eesti Vabariigist välja viiakse, läheb mugeldamise otstarbeks, seda viiakse alkoholikeelu riikidesse. (V a h e l h ü ü e.) Kuidas ei viida? (V a h e l h ü ü e.) Ma ei tunne täpselt neid aluseid, kuidas üks- või teinekord on varustatud. Kuid seda on alati tehtud ja on alati hädaohus olnud meie enda rannad. Üks meie seisukoht on, et see küsimus tuleks lähemal ajal tõsiselt kaalumisele. Meie peaksime leidma teid, et meie ei tarvitseks kartulikasvatajate ja piiritusetöösturite huvides oma piiritust välismaale saata. Selleks on tarvis teid ja abinõusid.

Teine seisukoht oleks, et riigivõim peab kogu oma valjusega ja võimalustega, mis temal käes on, selle järele valvama, et merelt ei tuleks sisse salapiiritust. Meie teame, et valitsused on valvel olnud, võib-olla on üks või teine ametis eksinud, see on võimalik ja isegi paratamata, kuid seda ei saa öelda, et meie riigivõimul ja keskasutusel ei oleks tahet võidelda piirituse vastu. Meie oleme eluliselt huvitatud sellest, et sisse ei veetaks. Seda tahame ka edaspidi, et kõik see, mis tehakse, on piirituse sisseveo takistuseks. Ei või vahet teha ühe või teise piirituse mugeldamise grupi vahel. Keegi ei ole selgeks teinud, et praeguse valitsuse päevil oleks olnud niisugune vahetegemine. (V a h e l h ü ü e. d e d.) Nendest läbirääkimistest, mis siin on peetud, ei selgu seda mitte, vaid selgub midagi muud. Selgub niisugune kurblooline asi, et suure suuga räägitakse ja kirjutatakse korruptsiooni vastu võitlemisest, nõutakse piirituse sisseveole tõkkeid, aga niipea, kui üht suuremat piirituse sissevedajat pinnitakse, suuremat haikala pinnitakse, siis tõuseb karjumine kogu frondil.

(V a h e l h ü ü e.) See on ometi nii. (V a h e l h ü ü e.) Paljastati! Võib-olla et seal mugeldajate omavahelistes vahekordades tõesti mingit selgust töite, võib-olla et seal midagi paljastasite, lõpuks huvitab see meid väga vähe. Teie ei paljastanud mitte riigivõimu, siseministrit, teie ei saa ta kohta öelda, et ta oleks kuidagi viisi soodustanud ühedel piirituse sissevedu ja teistel seda takistanud. Seda ei saa teie öelda, selleks teie ei ole toonud ühtki fakti. (V a h e l h ü ü e.) Kuidas? (V a h e l h ü ü e.) Aga härra siseminister täna seletas, kuidas see sündis ja kas seal oli mingit seadusevastast tegevust.

Lõpuks ärge mõelge, et meie kõik õjgeks mõistame. Meie arvame ka, et kuigi teistel aladel eraisikud tollivalvuritele palka maksavad, kuigi näiteks politseivõimudele palka maksavad mitmed erategevõtted ja eraisikud, siis teatud põhjustel, mõninga sündsusetunde pärast ei oleks tarvet nendele piirivalvuritele lasta palka maksta isikute poolt, kes olid huvitatud piirituse väljaveost. Pidage meeles: mitte sisseveost. Nagu siseministri seletusest selgus, maksid piirivalve teenistuses olevatele ühele osale inimestele mõnesuguses ulatuses palka piirituse väljavedajad, mitte sissevedajad. (V a h e l h ü ü e.) Ei ole. Teie näete, et ei piirituse valmistajad ega isegi vahetkaupleja „Ovo“ pole palka maksnud. Ega leping, mis ette kanti, ei olnud piirituse sisseveoleping, see on ometi omavahelise tegevuseraiooni jaotamisleping. Ja sellesse lepingusse on sisse võetud, et üks lepinguosaline pool kohustub selle eest hoolitsema, et piiritust Eesti randadesse ei mugeldataks. Palgad maksti meie kuulmise järele selle lepingu põhjal, mida piiritusevalmistajad olid sõlminud kartuliühingute liiduga. Piiritusevalmistajate taskutest tuli see palk, mida osale piirivalve meeskonnale maksetud. Seal on vaks vahet. Aga meie seisukohast ei ole ka see mitte hea. Just nimelt sellel alal, piiritusefondi alal, ei tarvitse eraisikutele palgamaksmist võimaldada ametlikele inimestele — piirivalvuritele. Kuna härra siseminister teatas, et ka see juba lõpetatud on, siis ei ole meil selles asjas mingeid etteheiteid järeldada, ei härra siseministrile ega ka piirivalvevõimudele. Seega lühidalt kokkuvõttes oleksid märgitud meie seisukohad. Meie arvame, et härra siseminister ja temast olev ametkond, eriti piirivalve, kõik selleks teevad, et piiritus meie randadesse ei valguks ja et avalikul arvamisel selles küsi-

muses riigivõimudele midagi ette heita ei oleks.

Üldiselt oleks muidugi praegu käsitatav küsimus väärt, et teda põhjalikult läbi kaalutaks, nimelt majanduslikus osas; kas meie ei saaks ometi kuidagi asja korraldada nii, et meie ülearusest kartulist lahti saaksime, ilma et meie teda piirituseks põletaksime ja ilma et see piiritus läheks merele teistesse riikidesse sisse mugeldamiseks. Aga kahtlemata, lugupeetud härrad Riigikogu liikmed, on see küsimus niivõrt suur ja keeruline, et Riigikogu in corpore seda küsimust puht praktiliselt kaaluda, otsustada ei saa. Vaid Riigikogu võib ainult oma arvamise selles küsimuses avaldada. Puht praktiliste abinõude otsimine ja lõplikkude kokkuvõtete tegemine ja selle alusel tarvilikkude ettevalmistavate sammude astumine ei saa Riigikogu asjaks jääda. Sellepärast näib mulle, et vististi võiks läbirääkimised lõpetada, ilma et meie veel vastastikku üksteisele teravusi tarvitseksime öelda. Üldiselt, võib-olla ma eksin, tundub mulle, et kõigile Riigikogu liigetele oleks vist vastuvõetav see seisukord, et meie oma piiritusetööstuse niisugustesse raamidesse edaspidi seaksime, et meil mitte ei oleks tarvis oma piiritust südameatus-tusevastaste abinõudega müügile saata. Sellega meie lõpetaksime selle korrupsiooni, mis, nagu ma märkisin, on kestnud juba rohkem kui kümme aastat.

Koosolekut asub juhatama Esimees
K. Einbund.

R. Penno: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kõnelejad koalitsiooni ridadest on nihkunud tänastel läbirääkimistel, mis algasid erakorralise teadaandega, teisele pinnale. Rõhutatakse, et meil on vaja oma piiritust välja vedada, ja kuna teist abinõu ei ole, siis peame seda müüma ühe vahetalituse organi, „Ovo“, kaudu, ja see piiritus läheb muidugi harilikule piirituseturule, ja sealt võib-olla osalt ka Eestisse sisse valgub. Täna on sootu teise küsimusega tegemist. Praegu ei ole, nagu kindral Soots märkis, võimalik olnud palju kodumaa piiritust müüa — sest seda ei ole. Müügil olev piiritus on väljast toodud. Oleme just sellele tähelepanu juhtinud, et meil salapiirituse sisseveos ei ole tähtis kodumaa piiritus — meie kuulsime, et see on otsa lõppenud, — vaid välispiiritus. See on asi, millest katsutakse kõrvale põigelda, tuues ette Eesti kartulikasvatajate huvid j.n.e. Meile on tähtis, et siin valitsusevõi-

mud ega ükski meie legaalselt teotsev organisatsioon ei teotseks vahetalitajana välispiirituse müügi juures, ei talitaks ka sarnaselt, et ta kohta võiks öelda, et ta siiski salapiirituse sisseveos teadlik on ja et ta sellest välispiirituse müügist kasu saab. Nende lepingute paheks on see, et meie legaalsed organisatsioonid on huvitatud välispiirituse müügist Eesti rannavetes. Vaheltkasu läheb neile. Ametiasutused on võtnud nende vahetalituste organisatsioonide käest summe, mis läinud võitlemiseks salapiirituse sisseveo vastu. Seal on selle kurja juur. (V a h e l h ü ü e.) Härra Kohtu- ja siseminister, kõnelen just Teie andmetel. Kui eelmisel koosolekul esitasin küsimuse, kas „Tugev“ saab tasu „Ovo“ käest... (V a h e l h ü ü e.) Teie tähendasite, et „Ovo“ on piirivalve valitsuse teadmisel maksnud „Tugevale“... (V a h e l h ü ü e.) Need on faktid, mis kõnelevad sellest. Seal ongi see kurja juur ja mis sunnib sõna võtma... (V a h e l h ü ü e.) Minu arvates, et iga laevaga, mis välispiiritust tahab Eestisse tuua, ja ka niisuguste laevadega, kes meie oma piiritust tahavad tagasi Eestisse tuua, nendega tuleb samal määral ja viisil ümber käia, nagu Krönström'iga. (V a h e l h ü ü e.) Meie ei näe seda. (V a h e l h ü ü e.) Mina täna ikandsin siin ette Paldiski kodanikkude avaliku avalduse, kahjuks ei saa mina seda Kohtu- ja siseministrile edasi anda, võimaldan temale selle tutvunemiseks. Ka kõneldi täna siin õpilastest, kes laadimisel abiks olnud. Teil, härra Kohtu- ja siseminister, on politseiaparaat käes ja Teie võite selgusele jõuda. (V a h e l h ü ü d e d.) Need ei ole põhjendamata jutud. (V a h e l h ü ü d e d.) Olen dokumendid esitanud, üles võtetud. (V a h e l h ü ü d e d.) Meie oleme kahesugusel arvamisel nendes küsimustes: Teie arvates võib see asi hea ja korras olla. (V a h e l h ü ü e.) Mina loomulikult ei pea, et valitsuseasutus kaudsel teel laseb arveid maksta nendel organisatsioonidel, kes on vahemeheks välispiirituse müügil Eesti rannikul, igatahes see ei ole loomulik olukord. Teie ei ole ka eitanud, Teie olete kinnitanud, et „Ovo“ on maksnud. See on suurem viga. Algusel püüdsite eitada, kuid pärast tõendasite seda. (V a h e l h ü ü d e d.) Teie esimesel koosolekul eitasite, ja mina lugesin „Kajast“, kus öeldakse, et mina olevat valetanud. Kinnitan, et mina selles küsimuses valetanud ei ole; minul ei ole võimalust dokumente eraorganisatsioonidelt tuua, kuid valitsuseasutusel peab see teada olema, valitsuseasutused on

teadlikud sellest, just Kohtu- ja siseministriumile alluvad asutused on selles teadlikud olnud. Kui teie olete tulnud välja, maalides teistsuguseid situatsioone, näidates, et siin ei ole midagi katki, kui olete tulnud välja selleks, et eitada, öelda, et siin ei ole midagi katki, et „Ovo!“ ei ole midagi tegemist välispiiritusega, vaadake, see on niisugune asi, et teie ei taha neid asju täie valguse ette tuua või ei ole toonud eksikombel, siis heidab see teatavat varju kogu asjale. (V a h e l h ü ü e.) Miks ei vasta tõele? (V a h e l h ü ü e.) Ma küsin härra Kohtu- ja siseministrilt, kas „Ovo“ on tasunud mingeid arveid palgamaksmise juures, kas on tasunud teisi piirituse kulusid ükskõik kelle ülesandel? (V a h e l h ü ü e.) Tähendab „Ovo“ on tasunud, kui Kohtu- ja siseminister seda kinnitab. (V a h e l h ü ü e.) See ütleb minule väga palju. See ütleb, et põhjusi ei tule otsida opositsiooni juurest, nagu siin ette toodi. See ütleb seda, nagu ajakirjanduses on märgitud, et tuleb otsida huvitundvaid ringkondi mujalt, mitte ulgumerelt, kes piiritust levitavad, tuleb otsida poliitiliste erakondade hulgast. Mina ei tea, kes see erakond on, aga kui siin kogu asja nii kangesti eitatakse, siis võib kartus tekkida, kas ajakirjandusel siiski teatud osas õigus ei ole. (V a h e l h ü ü e.) Ma ütlen, et mina isiklikult ei taha kedagi süüdistama hakata, ehk selleks küll põhjus oleks. Mina olen arvamisel, et meie poliitilised erakonnad peavad ausamad ja paremad olema, et sarnaseid kahtlustusi neile heita. Aga teie julgete tulla välja, et siin on Krönström ja teised tegutsemas. Härra kindral Soots muu seas arvas, et need paljastajad, muu seas olen ka mina neid küsimusi käsitanud, tegutsevat seepärast, et see piirituseäri „Ovo“ olevat ka munade väljaveo äri, ja selle tõttu, et ühel teisel äril olevat halvasti läinud, olevat see küsimus üles tõstetud. Mina olen niivõrt korrektne, et niikaua, kui küsimus on lahendada vastavate võimude käes, niikaua mina seda siin arutama ei hakka. Aga kui teie seda vajalikuks peate, siis ootame need ajad ära, minu arvates need küsimused tulevad ka Riigikogus kõne alla, ja siis vaatame, kes siin peale ja kes alla jääb. Igatahes need asjad ei ole minu arvamise järgi ka mitte kõige paremas korras just teie pool. Aga see ei puutu siia, ja kui teie tahate sellega riivata mind, et mina olen mõnes ühistegelises ettevõttes juhatuses, ilma et teie oleksite mulle midagi ette heita saanud, ja kui teie arvate, et mina peaksin siin vaikima

teie mustusest.. (V a h e l h ü ü d e d.) Teie ei ole mulle isiklikult midagi saanud ette heita minu tegevuse alal. (V a h e l h ü ü d e d.) Ma ütlen, sellest küsimusest kõneleme mõni teine kord, kõneleme siis, kui see küsimus on täiesti küps. (V a h e l h ü ü d e d.)

Härra Ast arvas, et piirituse korrupsiooni küsimust on võimalik lahendada ainult ühel teel, see on, kui meie oma piirituse väljaveo katkestame, et siis kaovad kõik need nähted. Minu arvates meie oleme kõige aja ja ka täna kõnelema, et siin ei ole meie oma piirituse sisseveoga tegemist, vaid välispiiritus tungib sisse, ja kui need korrupsiooni nähted praegu maksvad, siis jäävad nad ka edasi, kestku piirituse väljaveo või mitte. Kui teie katkestate Eesti piirituse väljaveo, siis välispiiritus on siiski huvitatud siia sissetungimisest, seepärast et need eeldused, miks ta siia tungib, jäävad. Ja kui ametivõimud mitte täie teadmise ja täie jõuga tööl ei ole selle takistamiseks, siis see korrupsioon võib kesta. Igatahes korrupsiooniline on see, et välispiirituse müügikorraldusega ühenduses olevad organisatsioonid on riigivõimuga teatavas ühenduses, piirivalve käsituses olevaid laevu varustades j.n.e. (V a h e l h ü ü e.) Vaadake, see on see peaküsimus terve selle piirituse korrupsiooni juures. (V a h e l h ü ü e.) Olemas ei ole? Mis meie sellest jälle algusest peale hakkame. (V a h e l h ü ü e.) Härra Kohtu- ja siseminister, see on päris õige, et selles küsimuses on asi must ja seda valgeks teha ei saa.

A. Tupits (fakt. märk.): Rkl. Penno püüdis siin äriettevõtet „Ovo“ ühendusse viia erakondadega, ja selle juures rkl. Köster kohalt viipas põllumeeste kogude erakonna poole. (V a h e l h ü ü d e d.) Kui toonitate, et ka ajakirjanduses on tehtud samasuguseid viipeid, siis pean tähendama ekstarvamiste ärahoidmiseks, et põllumeeste erakonnal ei ole midagi ühist „Ovo’ga“, ja minu teada ei ole „Ovo’s“ ühtki inimest, kes kuuluks põllumeeste erakonda. (V a h e l h ü ü d e d.) Võib-olla teie juhite, mina seda ei tea.

Koosolekut asub juhatama teine abiesimees **R. Penno**.

O. Strandman: (V a h e l h ü ü d e d.) Härra Soots küsis. (V a h e l h ü ü d e d.) — Juhataja koputab haamriga.) Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra Teemant on praeguse valitsuse toetaja, selle-

pärast oleks tema ütelnud võinud minu sisese juhatausele aluseks panna, et mustast võivad need rääkida, kes mustad on. (Vahelhüüded.) Ma ütlen kah.

Nüüd ma tulen küsimuse juurde, mida härra Köster puudutas, et mispärast põllumeeste kogude liikmed Riigikogu kõnetoolilt ja väljaspool ütlevad, ja mida härra Tupits algusest saadik hakkas tõendama, et see on Krönström'i raha ja nagu ei oleks selles asjas midagi... (Hulgaliised vahelhüüded.) ...nagu ei oleks selles asjas tõesti... (Hulgaliised vahelhüüded.) — Juhataja koputab haamriga.) Rkl. Einbund, kui ta juhataja kohal on, siis heidab ette, et lärmamine ei ole parlamentaarne, aga kohalt on see küllalt parlamentaarne. (Vahelhüüded.) Ma ei saa rääkida. (Vahelhüüded.) Ei saa korralikult seda teha. Ma arvan... (Vahelhüüded.) Täna on võrdlemisi viisakas. (Vahelhüüded.) Ma mäletan 1924. aastat, siis olid hoopis teised olud, ja kui need härrad opositsioonis olid, nimelt paremalt poolt, oh sa Jumal, mis siis oli. (Vahelhüüded.) Ma ütlen, see asi praegu, kui härra minister lubas omale hüüda, et see on Krönström, kes kõik teeb, ja mina olen koridoris kuulnud rääkima, et mina olen sisse kukkunud Krönström'iga, siis pean tähendama, et ma seda suure erakonna politika vääriliseks ei pea, et niisuguste kõnedega tullakse. (Vahelhüüded.) Koridoris on seda seletatud minu kohta. (Vahelhüüded.) Kui tehakse teistele etteheiteid, siis tehtagu enne need asjad selgeks. (Vahelhüüded.) Aga ma pean küll ütleva, et Krönström'i küsimuses tehtud etteheited nii härra ministri kui ka härra Tupitsa poolt jätavad mind külmaks. Kui selle põhjal tahetakse öelda, et Krönström on tööerakonda rahaga ära ostnud, siis need abinõud jätame meie teile. (Vahelhüüded.) On ausam, kui härra Tupitsa oma.

Teine küsimus — piiritusemüük Venemaale, see on üks kurvem nähe Eesti elus. Ma olen alati seda hukka mõistnud. Miks aga teevad põllumehed sellega etteheiteid tööerakonnale? Kui Piip oli välisminister, siis Riigivanem oli teie oma, eks teie pannud siis piiri. Inimesed tungisid Välisministeeriumi ja nõudsid Venemaale sõiduluba. Nagu venelased ütlevad, on Piip nüüd „kosjol otpushtshenia“... (Vahelhüüded.) Piip on süüdi, Piip on piirituse Venemaale viinud, nagu poleks keegi teine midagi teinud. Ma arvan, et kindral Soots on aus inimene, aga ta on Piibule kirja

saatnud, et laske see ohvitser Venemaale minna piiritusega, et sellel inimesel on arveid tasuda... (Hulgaliised vahelhüüded.) See on siin ette toodud, võtame selle küsimuse uuesti ülesse. (Vahelhüüded.) Härra kindral Soots oli esimene, kes tuli etteheiteid tegema. Politilises võitluses tuleb ka teiste aususest lugu pidada. (Vahelhüüded.) Tehke tõeks, et härra Piip on sellest kasu saanud. (Vahelhüüded.) Härra Soots, ma ei ole Teile ja härra siseministrile kallale tulnud. (Vahelhüüded.) Lugege minu kõne läbi... (Vahelhüüded.) Teie võite minu kõne läbi lugeda, ja Teie ei või öelda, et ma oleksin autult ministrile kallale tulnud, ma ei ole midagi autult öelnud. (Vahelhüüde.) Jah, ma tean, härra Laarman räägib seda Riigikogu koridoris ja igalpool. — Ma tuln sellega välja, sest leidsin, et tegevus, mis kaitsepolitseis ülekuulamise aset leidnud, — seal oli terve rida inimesi, kus sellest kuulda sain, — minu arvates tegevus oli seal täiesti seadusevastane. Ja arvan, et minu kohus oli seda ette tuua. (Vahelhüüde.) Millal ma ütlesin seda? (Vahelhüüde.) Mul ei ole seda mõttesegi tulnud, ja ma olen päris kindel, et härra Esimees minu kohta valetateid levitama ei hakka. (Vahelhüüde.) Ma tean, kui tagasihoidlik härra Esimees on, ma olen päris kindel, et ta seda mitte ei tee.

Siis kolmas küsimus, mis härra Tupits ette tõi, et see on riiklik kuritegu, mis meie teeme, et see on meie välismaale väljaveo kaotus. Ma ütlen, esiteks põhimõttelikult, kui meie oma riigis nii elame, et meie neid asju, mis meie väärnähtusteks peame, Riigikogus kõne alla ei või tuua, siis öelge, kus neid kõne alla võib tuua. Meil näiteks on kombeks saanud, et välispolitikat kõne alla ei või tuua. Ma arvan, et meie peame seda ka tegema, nagu teised riigid teevad. Aga kui öeldakse, et piirituse väljavedu on väärnähtus, ja kui meie seda Riigikogus, avalikus kohas, kõne alla ei too, siis ei ole meie koht mitte siin. Õigus on, kui iga inimene teeb seda, mis ta kohus on, ja kui Riigikogu liige seda ei tee, siis ei kõlba ta Riigikogu liikmeks. (Vahelhüüde.) See on juba sisuline küsimus, kas see oli õige või mitte. Salapiirituse vedu on, nagu härra Ast väga õieti ütles, aastaid olnud tüliküsimuseks Eesti riigis. Härra Ast ütles ka, et keegi ei ole seda hukka mõistnud, kui omal ajal toimus salapiirituse vedu Venesse, see ei ole aga mitte päris õige. Siis mõistsid

seda hukka nii Riigikogu liikmed kui ka ajakirjandus. Kas seda tehti puhtast südamest, on iseasi, kuid seda mõisteti hukka, kuigi hukkamõistjate hulgas oli palju neid, kes ise salapiirituse veo võimalust kasutanud. Kuid siiski avalik arvamine mõistis seda hukka. Seda ei oleks ka saanud heaks kiita. Asi oli halb. Seal oli veel teine põhjus, mispärast seda iseäranis hukka tuli mõista. Meie teame, et meie naaberriikides on seda ka tehtud, aga seal tehti seda riigi kasuks, kuna meil salapiirituse vedu Venemaale sündis ainult üksikute isikute kasuks. Sellepärast tulla mõistma hukka tööerakonda, et sealt üks liige ministriks oli, ja seda peksupoisiks teha, see on ainult härra Tupitsale omane politika. (V a h e l h ü ü e.) Ma arvan, et eelarvekomisjonis on seda küsimust arutatud päevade kaupa.

Härra Ast'i kõne oli küll üldiselt valitsuse kaitsekõne, kuid üksikud mõtted ütles ta väga õieti. Ja üks mõte, mida ta minu arvates õieti ütles, ja mida põllumeeste poolt Jüri Rummuliseks mõtteks tembeldati, on see, et kas võib niisugust inimest uskuda, kes on lubaduse andnud. Härra Ast vististi seda ei salanud, et niisugused lubadused ei aita. Aga meie näeme, et Eestis Kohtu- ja siseminister on niisuguseid piiritusekauplejaid usaldanud, ta on neid oma teenistusse võtnud. (V a h e l h ü ü e.) Laeva peale võtnud, palka maksnud, — see on ometi teenistus. (V a h e l h ü ü e.) Aga mis amet neil seal siis oli? (V a h e l h ü ü e.) No jah, nad olid ikka seal ametisse võetud. (V a h e l h ü ü e.) Kuulge, kas neil siis oli ainus ülesanne masinaid määrada? Ma sain Teie esimesest kõnest nii aru, et niisuguseid mehi oli just vaja, kes teavad, kuidas kaubeldakse. (V a h e l h ü ü e.) Aga Teie ju ütlesite, et meil tuleb kõiksuguseid inimesi võtta, — ma olen siis Teist täiesti valesti aru saanud. (V a h e l h ü ü e.) Ja see võeti sinna agendiks? (V a h e l h ü ü e.) Aga kuidas erainimene võib laevale saada, tal peab ikka ülemuse luba olema? (V a h e l h ü ü e.) Härra Tupits ei lase seda asja selgitada, tal kipitab midagi. (V a h e l h ü ü e.) Ma arvan, et kui need teised inimesed sinna võeti, siis nad ikka andmete jaoks võeti. (V a h e l h ü ü e.) Ah need olid töömehed? — Siis see minu argument kaob ära, ma olin hoopis teisel arvamisel. Ma arvasin, et „Ovo“ pani sinna oma mehed, ta oli piirituse müüja, mul oli niisugune mulje, et pandi kits kärneriks; kui see aga teisiti on olnud, siis ma vabandan.

Siis härra Tupits kavatses ette kanda andmeid, et nüüd on oktoobrikuu, ja pikaldaselt valmistatakse ette kriisile. (V a h e l h ü ü e.) Härra Tupits rääkis kriisikuust. (V a h e l h ü ü e.) Kuulge, härrad koalitsiooni liikmed, niipalju kui mina tööerakonna meeoleolu tunnen, võin öelda, et meie soovime teile väga pikka iga, teie olete niisuguse supi keetnud, et mingit tahtmist ei ole teid kukutada. Selles suhtes härrad Soots ja Tupits, või mõlemad, minu arvates härra Tupits ütles seda ka, eksivad.

Mõned päevad tagasi esitasite teie, põllumeeste kogude Riigikogu rühm, valitsusele radikaalsed nõudmised. Rkl. Soots ütles, et need olevat esitatud ka eelmisele valitsusele. (V a h e l h ü ü e.) Teie ütlete, et ainult palkade vähendamise asjus. Pean tunnustama, et mina nendest nõudmistest väga palju pooldan. Kas see esitamine ei ole aga mõeldud mitte demonstratsiooniks? Ei tahaks küll uskuda, et niisugune suur poliitiline rühm teeks demonstratsiooni, vaid tahaksin uskuda, et see on tõsiselt võetud, kuid siiski paistab see minule, vabandan, manöövrina, poliitilise manöövrina. Valitsuse moodustamisel teie viskasite kõrvale kategooriliselt kaks erakonda: asunikud ja tööerakonna. Teie nende kahe erakonnaga töötada ei tahtnud. Teie lõite kindla, tubli ja järjekindla koalitsiooni. Härra Soots ütles täna siin, et nende poliitilised nõudmised on ka eelmise valitsuse ajal niisugused olnud, ja need on välja kasvanud meie olukorrast. Siinjuures ei tahaks ma kuidagi härradele sotsialistidele etteheiteid teha, kuid minu arvates olete teie, põllumeeste kogud, ennast pannud nüüd raudkammitsatesse. Miks teie ei saa siis nii kindla koalitsiooni juures oma nõudmisi läbi viia, ja selle asemel, et oma liitlastega, sotsialistidega, kokku rääkida —, teil on enamus käes, — teie ei lase opositsioonil kõnelemagi tulla, nagu suvel seda tegite, vaid viite ikkagi läbi seda, mis tahate, — see on järjekindel, julge ja kindel politika —, aga nüüd tulete välja nõudmistega. Mujal näeme, et kui riigi huvid seda nõuavad, siis suured politikamehed, nagu Macdonald, ohverdavad oma terve karjääri, et riiki päästa, — ta astus erakonnast välja. Kui riik seda nõuab ja muud pääseteed ei ole, siis tehakse seda. Minu arusaamise järgi teete teie politikat ainult demagoogiaks, et valimistel välja tulla ja öelda, et opositsioon ei lasknud meid seda teha, opositsioon takistas meid. Leppige opositsiooniga kokku vabatahtlikult ja öelge, et palka ei võta. Kui leiata,

et ametnikkudelt on vaja palka maha võtta, siis viige kõigepealt see läbi, et teie kaaslased, sotsialistid, ka sellega nõus on, siis teete tõelist politikat. Aga kui ütlete, et opositsioon, kes Krönström'i poolt olevat ära ostetud, ei lase teid üht või teist teha, siis on see demagoogia tegemine ja muud midagi. Teie uhkustate sellega, et teid palju on, ega see midagi ei päästa, et teid palju on.

A. A n d e r k o p p: Austatud Riigikogu liikmed! Olen sellest küsimusest võrdlemisi kaugel olnud sellepärast, et eelmisel neljapäeval ei olnud mul võimalik Riigikogu koosolekut osa võtta ja ka täna pidin osa aega ära olema. Kuulsin täna sel koosolekul põllumeeste kogude rühmas tähtsal kohal oleva kõneleja, nimelt härra Tupitsa poolt ettetoodavaid asju, mida tahaksin selgitada ja avalikuks teha nende andmete varal, mis minul eelmises valitsuses olles kasutada olid. Kogu selle piirituseloo juures on suure olulise tähtsusega üks küsimus, nimelt see, kas Eesti riik ei saaks kasu selle läbi, kui ütleksime üles piirituse vastu võitlemise konventsiooni. (V a h e l h ü ü e.) Minule on mõned inimesed öelnud, et me peaksime selle konventsiooni üles ütleva, ja ka härra Esimees kinnitab praegu, et see meile kasulik oleks. Minu arvamine on see, et sellest meile ja kogu Eesti rahvale mingit kasu ei ole. (V a h e l h ü ü e.) Teie võite ju illusioone teha, aga kui vaatate asja peale praktiliselt, siis näete, et sellest mingit kasu ei ole. Mispärast? (V a h e l h ü ü e.) Kas meie riik siis sellega aineliselt võidab? (V a h e l h ü ü e.) Väliselt on ju asi lihtne, lõpetame ära, müüme oma piiritust, kaup läheb ja raha tuleb. On see aga tõesti nõnda? (V a h e l h ü ü e.) Minu arvates on see küsimus praktiliselt päris lihtne. Meie piiritusevedajad ütlesid mineval suvel, et nad lähevad selle peale välja, et kõige rohkem, mis nad saavad meie piiritusest merel müües, on 5 Soome marka liiter. Samal ajal on Ungari piirituselaevade peal piirituse hind 3 Soome marka liiter. Kui see nii on, kui meie piiritust alles 5 Soome margaga müüa saab, ja kui seal teised lasevad hinna alla, nagu nad lubanud, isegi 2 Soome marga peale, siis teie võite konventsiooni üles öelda, aga teie ei saa oma piiritust lihtsalt kuhugi panna, sest Saksa ja Ungari piiritus, kui palju odavam, läheb Soome, mitte meie. Ja mis kasu teil siis selle konventsiooni ülesütlemisest on? Ainult kahju. Sest praegu on Soome võimud

meile abiks olnud, vähemalt eelmisel suvel olid nad abiks, mitte ainult selles, et kaitsa piirituse sissevedu Soome, vaid ka, et kaitsa välispiirituse sissevedu Eestisse. Kui meie aga konventsiooni üles ütleme, siis langeb see kaasabi, mis meie Soome käest saime, täiesti ära. (V a h e l h ü ü e.) Mina rääkisin juba, et meie piiritus on 150% kallim, ja sellepärast ei saa teda müüa. (V a h e l h ü ü e.) Härra Köster, ehk Teie lubate minul rääkida, kahekesi on see raske. Ja praeguse korra puudus on just see, et meil praegu Soome kaasabi ei ole. Räägitakse, et viimastel kuudel Eestisse jälle piiritust kõvasti sisse tuleb ja selle põhjus on osaliselt see, et Soome meid ei aita. Meil oli osaline kokkulepe Soomega, kuidas meie üksteist avitasime, ja see kokkulepe andis teatud tagajärgi. (V a h e l h ü ü e.) Ah, ärme räägime neid asju. Mul pole seda moodi, et ma, tulles valitsuse laua tagant, tulen oma järeletulijale ette heitma, aga et see koostöö Soomega praegu seda ei ole, mis ta mineval aastal oli, see on, härra Kohtu- ja siseminister, rohkem kui loomulik. Kui meie oma piiritust välja veame, siis ei saa meie Soomega nii rääkida, kui siis, kui meie välja ei vea. Önnis on, kes teistsugust vaatekohta usub. Meil kahekesi praeguse Kohtu- ja siseministriga seda usku küll ei ole. Vaadake, kogu selle piirituseveo loos olid huvitavad need katsed, mida ma mineval suvel tegin. Kui ma ministeeriumi tuln, oli pilt väga lihtne. Meil tuli kodumaale välispiiritust 3 kuni 4 miljoni krooni eest. See oli suur auk meie riigi eelarves. Midagi oli vaja teha. Kutsusin kokku juhtivad mehed piirituseveo alal ja ütlesin, kuidas mina asju näen. (V a h e l h ü ü e.) Kui Teie, härra Teemant, valitsuses oleksite, siis pooksite kahe käega piiritusevedajaid, nüüd olete sunnitud teist kõnelema. (V a h e l h ü ü e.) Mispärast ei kõlba siis teistele nii kõnelda, kui praegusel ministril kõlbab, nagu ta tähendanud on, iga inimesega töötada, kust ta aga andmeid saab. (V a h e l h ü ü e.) Mina ei pea küsimuse nii seadmist õigeks.

Neile härradele sai mineval aastal öeldud, et kui piiritusevedu koduranda ei lõpetata, siis võtame teised abinõud tarvitusele. (V a h e l h ü ü e.) Üks rühm andis allkirja, et ta ei vea kodumaale, teine ei andnud. (V a h e l h ü ü e.) Sellest on mul kõige paremad kogemused, ja ma tahaksin öelda ka praegusele härra Kohtu- ja siseministrile, et neid härrasid ei saa usaldada. Kui Krönström ütles, et ta neid nõudmisi

ei saa täita, et ta ei lepi sellega, siis tulin Toompeale palvega, kiirendada kaitseseisukorra seaduse vastuvõtmist, samuti tolliseaduse vastuvõtmist, missugune annab võimalust karistada mitte ainult tegelikke salapiirituse vedajaid, vaid ka neid, kes finantseerivad salapiirituse vedajaid. (Vahelhüüe.) Kas see nüüd tehtud on või mitte, selle juurde tulen tagasi. Krönström'iga ei olnud midagi teha, tema ja kaaslaste vastu abinõud tarvitusele võtta. (Vahelhüüe.) Inimesed, kes ei andnud lubadust, et nad veo lõpetavad, saadeti kaitseseisukorra piiridest välja. (Vahelhüüe.) Ei, härra Kohtu- ja siseminister Hünerson, meie oleme teisel arvamisel. (Vahelhüüe.) Et Teie, härra Teemant, oleksite Soome advokaadina palka saanud, seda ei ole keegi tähendanud. Mul oleks huvitav kuulda, kes seda öelnud on, et Teie peate Soome advokaat olema.

Läinud aastal, nagu ma tähendasin, ei olnud üks rühm valmis kodumaale piiritusevedu lõpetama ja said tarvitusele võetud surveabinõud. Teine rühm andis lubaduse, et ta seda ei tee, kuid ei pidanud seda lubadust. Fakt on see, et välismaa ja ka kodumaa piiritus praegu kodumaale sisse tuleb, ja nende inimestega lepingut teha ei saa. (Vahelhüüded.) Kõige imelikum on aga see, et härra Tupits tuleb kõnetooli ja ütleb, et vaadake, tööerakonna hulgas on inimesi, kes ära ostetud Krönström'i poolt. Pean ütleva, et tööerakonna hulgast olid need inimesed, kes Krönström'i ja kaaslaste Tallinnast välja saatsid, keda Teie valitsus nüüd sisse on lasknud. Kas siis Teie, härra Tupits, arvate, et kuna meie Krönström'i välja saatsime, nüüd tema kaitsjad oleme? Kus on siis loogika? Mingi loogika peab ometi olema. Teie olete oma poliitikas sedavõrt haiglaselt fanaatiker, et Teie ühtki loogikat pidada ei suuda, vaid toote põhjendamata süüdistusi, millel igasugune võimalik alus puudub. (Vahelhüüded.) Mina ei ole toonud, vaid teie olete toonud. Mul oli koostöö soomlastega, mul oli läbirääkimisi Rootsiga, kuidas saaks Soome lahes piiritusevedu katkestada. Ma ei ole kuulnud, et neid samme edasi arendatud oleks. Rikutud on vahekord aga küll, küll Soomega, küll Rootsiga. Kui meie oma piiritust müüa tahame, siis ei saa meie oma naabritega ometi müügi vastu võitlemisest rääkida. Vahe on suur ja sootu teine kui töötame koos. Meie oleme raskes seisukorras, piiritus voolab hooga edasi meie randa. (Vahelhüüe.) Kuulge, härra Kohtu- ja sise-

minister, Teil on teada, kuipalju Teie tänavu kinni peate, aga see ei tähenda veel seda, et vähem sisse tuleb. (Vahelhüüded.) Ei tähenda. (Vahelhüüded.) Mitte midagi ei tähenda. Nüüd on inimesed rohkem vilunud, ei lange enam lõksu ja toovad ikka sisse. Huvitav küsimus on, kuipalju — need on mul mineva-aastased andmed — inimeste arvu peale tuleb sisse piiritust kogu maale ja kuipalju meie poolt piiritust välja veetud. Toon ette järgmised arvud: meie maal on piirituse aastane tarvidus 30 miljonit kraadi, Soomemaal — 90 miljonit kraadi. Soomes on elanikke 3,5 miljonit, meil aga 1¼ miljonit, siis näeme, et Soome läheb kolm korda niipalju kui kogu meie maa tarvitab. Soomes on 3½ miljonit inimest, tema tarvidus kolm korda suurem meist, millest näeme, et Soome tarvitab samapalju piiritust inimese peale kui meie. See on üks parem näide, et keeluseadusega Soomes midagi peale hakata ei ole. Nad tarvitavad samapalju kui meie. Soome läheb piiritus salakaubana, nagu seda osa meielegi tuleb. Palju tuleb seda meile? Umbes 9—10—11 miljonit kraadi aastas, see on, samapalju kuipalju meie põllupidajad senini Soome tänavu saatnud. Põllupidaja saab 3—3½ senti kraadi pealt, vähem, ütlete Teie isegi. (Vahelhüüe.) Ütleme 3. Minu härrad, palju see teeb välja, mis meie talupoeg võidab? Meie inimesed on kõnelenud ühe tegelasega, kes ka meie piirituse olukorda tunneb, ta ütleb: meil on tänavu aasta välja veetud kodumaa piiritust täpselt 12 miljonit kraadi. See on sama arv, mis meile välismaalt tuleb keskmiselt sisse piiritust salakaubana. Tuleb küsida: kes rahaliselt võidab, kas keegi võidab ja missugune võit see on? Meie riigikassa kaotus, nagu nägime, on 3—4 miljonit krooni aastas. Nüüd küsime, mis meie põllupidaja saab kraadi eest? Kui ütleva, et välja veetud on 12 miljonit kraadi, siis kraadi eest saab piiritusevabrikant, mis piirituse kuldest üle jääb, 3 senti, see on, 45 miljonit senti või 450 tuhat krooni on see, mis meie talupoeg õieti sellest piirituseveest saab. (Vahelhüüe.) Arvatakse 39 miljonit ainult! Võtame ümmarguselt, minu härrad, 40—50. Nüüd tuleb välja, et meie laseme sisse tulla 3—4 miljoni eest ja müüme välja 40—50 miljoni eest. Siin on lõpmata suur vahe. (Vahelhüüe.) Mispärast? Kas teie tõesti arvate, et selle tõttu, et väljapoole müüte, et siis kodumaa ei tule. Kodumaa piiritus valgub hooga kodumaa randa tagasi. (Vahel-

hüüe.) Asi on selles, et Soomega on praegu vahekorrad päris sassis. Kui enne võimalik oli valvata meie laeval ja Soome laeval, siis nüüd ei saa meie koos vahilaevu enam piirituselaevade juurde panna, kes Soome müüvad, sest et meie ise müüme. Soome meid ka ei aita, ja piiritus aina tuleb. (V a h e l h ü ü e.) Siin, härra Hüneron, on lugu nüüd lihtne arvestada. Teie müüte laeva pealt piiritust. Eesti riik, ja meie, härra Tupits, oleme ka osa sellest riigist, kes saab kahju. (V a h e l h ü ü e.) Tähtis on see, kuidas on olukord praegu merel. Laevad on merel, meie piiritus peal. Teie ei saa ometi keelata laevale piiritust müümast. Valvet teil laeva juures ei ole. Rannast teie enam kõiki kinni ei püüa. Praegune kord soodustab just sissevedu meile. Läänudaastases vahekorras valvasite piirituselaeva juures Soomega koos, ja sissevedu vähenes. Tänavu ei saa teie ühiselt valvata sellepärast, et Soome ja meie ühine koostöö on ära jäänud, ja meie olukord on selles mõttes halvem. Mida teie siis sellega võidate: oma piirituse viite välja, välispiiritus ja oma piiritus tuleb hooga meile uuesti sisse. Suure vaevaga saame kogu oma vastava aparatuuriga kokku 40 miljonit väljaveetud piirituse eest, kuna kahju on umbes 4 miljonit, mille eest salaja sisse toodakse. Kes peab vahe maksma? Mind on ikka huvitanud küsimus, palju on meil neid põllupidajaid, kes kartulid kasvatavad piirituse ajamiseks. Meil räägitakse kogu aeg, et meie põllumehed vajavad seda, et kartul piirituseks aetakse ja sel teel välismaale saadetakse. Kuipalju on siis neid inimesi, kelle kartulist piiritus Soome läheb? Vastavatest andmetest selgub, et on hea, kui neid on tuhat põllupidajat, kes oma kartuli piirituse valmistamiseks müüvad, kuna teised põllupidajad kartulit piirituse valmistamiseks ei müü. (V a h e l h ü ü e.) Seega on tulu 40 miljonit 1.000 põllupidaja peale. Nüüd aga peavad kahju, mida meie saame 4 miljoni krooni ümber salaveo pärast, kõik talupidajad kandma. Üksikute teenistus tuleb kõigil kinni maksta. Sellepärast rääkida, et tulu, mis piirituse väljavedu annab, põllumeestele toetuseks läheb, on tühi jutt. Riik peab tekkinud kahju vahe kinni maksma. Kust ta selle võtab? Ta peab seda võtma inimeste käest maksudes ja just nende käest, kes kartulite realiseerimisest tulu ei saa. Sellepärast ütlesime tulla, et meie kartulipidamist tuleb edendada just piirituseajamiseks, et meie peame seda sellepärast tegema, et meil on teistel ala-

del pankrott käes, kuna meie saame piima eest vähe, oleks täiesti põhjendamata jutt, sest kuigi üksikud inimesed kartuli kasvatusest kasu saavad, peavad teised selle järele kümnekordselt tagasi maksma. (V a h e l h ü ü e.) Jah, härra Tupits, see on nii.

Ma tahaksin öelda, mis minu arvates valitsus peaks tegema. Kui Soome keeluseadus ära kaob, siis on asi lihtne, ja salavedu Soome lahes kaob, kuna meile üksi ta end suurtel mõõtudel ei tasu.

Soome ei ole seda praegu mitte teinud, ja ma ütlen, meie mure on sellepärast see, et meie, Baltimere riigid, kõik ühisel nõul oleksime selle poolt, et kauplemist ei oleks. Kui meie seda kätte ei saa, siis vähemalt püüame viimse võimaluseni seda vedu vähendada. Nüüd on sellele ühisele frondile Baltimerel auk sisse löödud, on ka meie riigi eelarvele auk sisse löödud, ja seda ma panen pahaks.

Teiseks, meie võtsime läinud aastal vastu seaduse, et meie piiritusevedajad saavad karistatud raskendatud karistusega uue tolliseaduse normi põhjal. Ei saa süüdistada Krönström'i ega trustimehi — otse veos endas, nad on ainult korraldajad, finantseerijad. On niisuguseid inimesi, kes ei müü ise, kes müüki korraldavad, finantseerivad. Kas võime neid inimesi vastutusele võtta? Meil on see võimalus olemas, sest need inimesed, kes tegelikult finantseerivad, käivadki uue normi kohaselt karistuse alla. Meil on selle jaoks seadus olemas. Võiks küsida, mispärast Kohtu- ja siseminister seda teinud ei ole? Miks prokuratuur seda teinud ei ole, mispärast ei ole võtnud inimesi vastutusele? Minu härrad, prokuratuuril ei ole andmeid käes, kes finantseerivad. Minu arvates oleks pidanud seda tegema see asutus, kellel andmed käes, nimelt politsei ja piirivalve. Öelda, et ministeerium seda ei tee, ei ole õige. Kui oli tarvis Keskküla üle kuulata, siis oli politsei küll kohal, aga vaadake, nüüd, kus seadus piiritusevedajate jaoks olemas, nüüd seda ei tehta. Minu arvates see on teine viga. Meie oleme rikkunud oma vahekorda naabritega. Rahvamajanduslikult meie midagi ei võida, vaid riik peab maksude näol selle teistelt kodanikkudelt tagasi võtma, mis kaduma läheb.

Kolmandaks rikume oma seadusi, ei karista neid, keda seadus käsib. Ma võin oma kohta öelda, oleksin ma veel mõni kuu valitsuses edasi olnud, oleksin need mehed pihku võtnud.

Minu arvates on mõlemad need sarnased, piiritusevedajate kildkonnad, kui trust

nii ka Krönström, need, mis käivad selle seaduse alla, mille meie läinud aastal vastu võtsime, ja nende meeste koht oleks kohtulaua ees seista. Ei kõlba aga tulla välja ja öelda, et asi on korras, meie ei saa midagi teha, midagi peale hakata. Ei, minu härrad, kui sarnaseid piiritusemehi talitada lastakse, siis siin on midagi rohkem kui paistab.

J. Soots: Lugupeetud rahvasaadikud! Selle küsimuse juures on juba küllalt peatatud, ja minule näib, et igauhel peaks asi selge olema. Sellepärast ei taha mina asja juures sisuliselt enam kaua peatuda, küll aga tahaksin mõned ääremärkused teha nende küsimuste kohta, mida siin käsitati, eriti aga härra Strandman'i kõne kohta.

Kõigepealt pean protesteerima säärase väljenduse vastu, nagu seda härra Strandman tarvitas, kui ta ütles, Rummu-Jüri psühholoogiaga Soots, või Soots oma Rummu-Jüri psühholoogiaga. (V a h e l h ü ü d e d.) Leian, et minul on teistsugune psühholoogia, kui Rummu-Jüril. Mina ainult toonitasin, et mõnikord halva kalduvustega inimene võib oma sõna rohkem pidada, kui teine korralik inimene. Ja käesoleval korral härra Anderkopp näitaski ja ütles, et tema on kutsunud selle grupi esindajad oma juurde ja võtnud neilt allkirja, et nemad Eestisse salapiiritust ei veaks. Ja tõelikult on nemad ka oma sõna pidanud. (V a h e l h ü ü d e d.) Ega see ei tähenda, et pärast murdis, see näitab, et teine peab veel pikemini sõna. (V a h e l h ü ü e.)

Edasi tahaksin siit kategooriliselt ümber lükata selle väite, mis siin ette toodi, nagu oleksin mina ühele ohvitserile aidanud Venemaale sõita piiritusevedamise otsustarbel. (V a h e l h ü ü d e d.) Mina piiritusevedamisega kunagi tegemist ei ole teinud, ei ole seda vedanud, ei ole soovitanud seda vedada, ega lubasid palunud teistele. Küll pean aga ütlema, et sel ajal, millest Strandman räägib, oli niisugune kord maksev, et sõjaväelased, kes tahtsid Venemaale sõita, pidid Välisministrile muretsema Kaitseministri soovitusel. Ilma Kaitseministri soovituseta ei saanud Välisminister ohvitserile viisumit anda, sõitku need ohvitserid kas ametiasjus või eraasjus. (V a h e l h ü ü e.) Vaadake, härra Strandman, kuidas nad läksid ja kuidas neid lubati minna, see ei rippunud minust ära ja mind ei huvitanud. (V a h e l

h ü ü e.) Ma arvan, et nad käisid sel ajal maksva üldise korra järele.

Edasi tahaksin öelda, et mina ühinen selle moodusega, mida härra Penno väljendas, et vastava konventsiooni põhjal on meil õigus piiritust välja vedada. Meie vaatame selle järele, et piiritus meie piiridest ja territoriaalvetest välja läheb konventsiooni nõuetele vastavalt. Mis pärast sünnib, see ei ole meie asi. Meie ei saa sellega hakkama, et jälgime piiritust kuni selle inimeseni, kes ta oma kurgust alla lasseb. (N a e r. — V a h e l h ü ü e.) Kuulge, härra Strandman, Teile öeldi, et oli aeg, kus piiritust välja ei veetud. Kas meile ei tulnud ka siis piiritus kontrabandina sisse, või oli Soome sel ajal kuiv? (V a h e l h ü ü e.) Minul ei ole midagi konventsiooni ülesütlemise vastu. Mina arvan, et kui Soome oleks selles arvamises ja tõesti tahaks salapiirituse veole Baltimerel piiri panna, siis on see täiesti Soome võimuses: ta kaotagu oma keeluseadus ära. Kui Soome keeluseaduse ära kaotab, siis läheb Soome lahes piirituse sissevedu nii väikeseks, kui ta Vene ajal oli. (V a h e l h ü ü e.) Niisugused suured erilaevad nagu praegu ja piirituse torpeedod, see on meie aja leidus, seda Vene ajal ei olnud. Kui Soome eelistab Saksa piiritust, ja nähtavasti ta seda teeb, sest Saksa piiritusest ei räägita Soomes, räägitakse ainult Eesti piiritusest, kuigi Eesti piiritus moodustab ainult väikese osa Soome sisseveetavast piiritusest, siis ostku meilt piirituse asemel kartuleid, ostku meie kartul ära. Meie teeme siis niipalju piiritust, kui meile vaja on, ja välja teda ei vea. (V a h e l h ü ü e.) Siin härra Juhkam ütles, et sellest piiritusetegemisest õige vähe inimesi kasu saab. Ei ole meil sarnast produkti, millest kõik põllumehed kasu saaksid. Kõiki aineid on ikka teatud kontingendi järgi. Võtame näiteks teravilja. Omal ajal, kui selle kaitseseadust valmistati, öeldi, et ainult 3.600 suurnikku saavad sellest kasu. Pärastpoole öeldi, et 25.000. Aga ega siis meil 25.000 põllumeest ei ole, meil on 125.000. Samuti on kartulikasvatus. Meie teame, et Lõuna-Eestis, Viljandimaal ja Pärnumaal kasvatatakse vähe kartuleid, ja seal muidugi see ala ei etenda mingit osa, aga Virumaa mehed ütlevad, neil etendab jälle suurt osa. (V a h e l h ü ü e.) Hea küll, härra Strandman, oleksite Teie omal ajal nii teinud, siis ei oleks tarvis olnud piiritust välja vedada. Aga Teie nõnda ei teinud, ja nüüd veetakse välja seda piiri-

tust, mis Teie valitsuse ajal valmistati. Teie annate ainult tagantjärele head nõu.

Praegusel ajal on kõige suuremad kartulikasvatavad riigimõisad, kellel on piiritusevabrikud. Aga minu arvates ei saa kasu sellest mitte üksi riik, mitte üksi riigimõisade valitsejad, vaid ka need, kes seal mõisades elavad, ka töölised, nad saavad seal tööd ja palka. Kui meil on 120 vabrikut, ja meie arvame, et iga vabrik 30—40 talu kartulid ära võtab, siis selgub, et vabrikutesse viiakse kartuleid umbes 5.000 põllumehe poolt, vähem ei saa kuidagi arvestada. Kaudselt saavad kasu rohkem kui 5.000. (V a h e l h ü ü d e d.) Kuulge, härra Juhkam, kui Teie tahate teada, mis vabrik kartulite eest maksab, siis vaadake ühisuste aruandeid. On aastaid, kus paljud ühisused on töötanud puudujääkidega. Pankrotti on ühisusi küllalt läinud, aga rikkaks — ei keegi, ehk õige harva. (V a h e l h ü ü d e d.)

Mulle näib, et kartulikasvatuse on meie põllumehele sedavõrt tähtis majapidamise haru, et seda tuleb edendada. Kui valitsus leiab teisi teid kartulite realiseerimiseks,

kui väljaveo piirituse ajamiseks, siis ei ole meil midagi selle vastu. Seni kui muud abinõu pole, ei või keelduda seda piirituseks ajamast.

9. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Suursööt.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

10. Kohtumaksude ja -kulude seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Juhataja: Härra Kohtu- ja siseministrilt on selle seaduseelnõu kohta ettepanek,

arutamine tänasel Riigikogu koosolekul katkestada.

Ettepanek võetakse vastu.

Juhataja: Päevakord on läbi, lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 16.45 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretärid (allkirjad).

Koosoleku juhatajad (allkirjad).

